

OUD HOORN

nummer 4

24e jaargang,
15 december 2002

In dit nummer o.a:

- Prins Claus in Hoorn
- De lijdensweg van jong monument
- Jaap Schaper: een gewone Hoornse jongen
- Kaasfabriek 'De Discus'

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Hoorn. Losse nummers, voorzover voorradig verkrijgbaar tegen betaling van € 4,55 per stuk voor leden en € 5,70 voor niet-leden.

Vereniging Oud Hoorn:

Onder de Boompjes 22
1621 GG Hoorn
Tel. 0229-273570
Tevens voor opgave nieuwe leden
www.verenigingoudhoorn.nl
e-mail: info@verenigingoudhoorn.nl

Openingstijden verenigingsgebouw:

dinsdag, donderdag en
zaterdag 10.00-16.00 uur

Bestuur:

A.G.F. van Weel, voorzitter
Mevr. P.M. Huisman, secretaris
F.L. van Iersel, penningmeester
L.P.M. Hoogeveen, archivaris
A. Boezaard
Mevr. M. Faber-Zwart
J. Rietvink
Mevr. M.A. Veerman-Boon
M.J. Moeskops
M.N. Veerman
J. Bronkhorst

Contributie Oud Hoorn:

minimaal € 20,50 per jaar, inclusief toezending van het kwartaalblad.
Lidmaatschap voor het leven door:

- een éénmalige bijdrage van minimaal € 572,- indien het lid 45 jaar of ouder is, of door:
- een éénmalige bijdrage van minimaal € 409,-, indien het lid 55 jaar of ouder is.

Giro 72 29 54 t.n.v.
Vereniging Oud Hoorn,
Onder de Boompjes 22, 1621 GG Hoorn

Redactiecommissie:

G. de Galan, L.P.M. Hoogeveen,
H.W. Saaltink, Femke Uiterwijk, F.L. Zack

Redactie-adres:

F. Uiterwijk, Grote Oost 98-100
1621 BZ Hoorn, tel. 0229-210220

Ereleden:

Mr. Dr. B.R. Canneman,
oud-burgemeester †
H. Krijgsman, oud-bestuurslid †
C. Kuppers, oud-administrateur †
D. Breebaart, oud-voorzitter Stichting
StadsHerstel Hoorn †
Drs. H.M. van den Berg, kunsthistorica
J.L.N. Dijkstra, oud-redactielid †
J.M. Baltus, oud-voorzitter †
J.P.H. v.d. Knaap
J.E.J. Lamers
A. de Graaf

Copyright:

Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie van Oud Hoorn.

Productie kwartaalblad:

Vormgeving en pre-press:
Nyvonco, Heerhugowaard
Druk: Drukkerij Klaassen B.V., Zwaag

INHOUD

Prins Claus in Hoorn.....	143
De lijdensweg van een jong monument.....	148
Van de bestuurstaaf.....	152
Dirk Breebaart, de eer voorbij.....	157
Jaap Schaper, een gewone Hoornse jongen.....	158
Wat zou Hoorn zonder water geweest zijn.....	160
Hoorn Upstream.....	162
Werkgroep micromilieu binnenstad.....	165
Feest in de Oosterkerk.....	166
De bestuursleden van Oud Hoorn (12) G.H. Lückens (1917-1942).....	168
Stadsbeeld, restauraties, wijzigingen, verval.....	170
Het was toch fijn in Delft!.....	176
Men vraagt ons.....	177
Lezers schrijven.....	182
Zittingzaal kantongerecht gerestaureerd.....	183
'De Discus' nv, fabriek van verduurzaamde kaas.....	184
Boek over Drukkerij Noordholland.....	187
Jaarverslag van de vereniging Het Carillon.....	188
Kerkmeijer-De Regt Stichting.....	189
Kerkhofkapel officieel in gebruik gesteld.....	190
Een jaar emailpost via www.verenigingoudhoorn.nl.....	192
Het Documentatiecentrum van Oud Hoorn.....	193
Kent u Hoorn ook zo?.....	194
Inhoudsopgave 2002.....	195
Verkoop historische panden.....	196

Bij de voorplaat:

In 1982 maakte Lex Salverda uit Medemblik deze foto van Z.K.H. Prins Claus bij de ingebruikname van de gerestaureerde Oosterkerk. Hij luidt daartoe de klok in de Oosterkerk. De toenmalige voorzitter van de Stichting Oosterkerk, de heer Dirk Breebaart staat naast hem. De restauratie van de kerk duurde van 1978 tot 1982.

Foto's en illustraties:

Archiefdienst Westfriesse Gemeenten, Archief Westfries Museum, Gemeente Hoorn, Theo Groot, Jan Plukkel, Marcel Rob, Huub Ursem, Femke Uiterwijk en Frans Zack.

Volgend nummer en inleverdatum kopij:

Het volgende nummer (25e jaargang nr. 1) zal omstreeks 15 maart 2003 verschijnen. U wordt verzocht eventuele kopij voor dit nummer uiterlijk 1 februari 2003 in te leveren bij het redactie-adres: F. Uiterwijk, Grote Oost 98-100 1621 BZ Hoorn.

Westfries Museum:

Rode Steen 1, Hoorn (tel. 0229-280022). Geopend: het gehele jaar; maandag t/m vrijdag van 11.00 -17.00 uur; zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur.
Bureau: Achterom 2-4, 1621 KV Hoorn.

Archiefdienst Westfriesse Gemeenten:

Het streekarchief is gevestigd in het Stadhuis van Hoorn, Nieuwe Steen 1 tel. 0229 - 252200. Postadres: Archiefdienst Westfriesse Gemeenten, Postbus 603, 1620 AR HOORN. emailadres: awg@hoorn.nl
De studiezaal is geopend van maandag t/m vrijdag van 9.00-17.00 uur. Ná 16.30 uur kunnen geen stukken meer worden aangevraagd.
Avondopenstelling elke tweede en vierde donderdag van de maand van 19.00-21.45 uur: Na 20.00 uur zal de toegang naar de studiezaal worden afgesloten. Uiteraard is het voor bezoekers wel mogelijk op het gewenste tijdstip te vertrekken.

Museum van de Twintigste eeuw / Maquette Hoorn anno 1650. (Eigendom van Ver. Oud Hoorn):

Bierkade 4 en 4a, Hoorn. Geopend: dinsdag t/m zondag van 10.00-17.00 uur.

Prins Claus in Hoorn

Leo Hoogeveen

Onder de functies die de op 6 oktober 2002 overleden prins Claus vervulde, was die van beschermheer van de Stichting De Hollandsche Molen. Adriaan van Dis vertelde in een televisie-interview dat de prins eens te laat op een vergadering arriveerde omdat hij daarvoor een geres-taureerde molen had moeten openen. "De honderdste", zou de prins er met een zucht aan toe-gevoegd hebben. In Hoorn hebben we al sinds 1952 geen molens meer, dus dat hebben we hem kunnen besparen. Een geres-taureerde kerk had Hoorn wel in de aanbieding, evenals tastbare herinneringen aan de VOC en Jan Pieterszoon Coen. En een nieuwe jachthaven, een nieuwe tuin-bouwschool, een bijzonder woningbouwproject en een innovatief bedrijf.

Opening jachthaven met doorvaren lint

"De Nederlandse vloot van pleziervaartuigen wordt een ware armada", sprak een staatssecretaris in 1964 bij de opening van de tentoonstelling van de Nederlandse Vereniging voor Handel en Industrie op het gebied van Scheepsbouw en Watersport, beter bekend als de HISWA, in de RAI in Amsterdam.

In Hoorn was aanvankelijk de Karperkuil in gebruik als jachthaven, maar die voldeed omstreeks 1960 niet meer

aan de eisen van de tijd. Daarom is in 1962 de Vluchthaven ingericht als jachthaven en voor dertig jaar verhuurd aan de Watersportvereniging Hoorn. Daar vonden al binnen twee jaar ruim honderd jachten een ligplaats.

De Watersportvereniging diende in mei 1964 bij de gemeente een plan in voor inrichting van de Grashaven als tweede jachthaven en oprichting van een aparte stichting voor het beheer van de jachthavens. De gemeenteraad ging op 16 mei 1967 akkoord en na de voorbereidende werk-

Op 19 mei 1987, na de opening van de tentoonstelling ter gelegenheid van het vierhonderdste geboortjaar van Jan Pietersz. Coen, verlaat prins Claus het Westfries Museum. Van r.n.l.: museumdirecteur R. Spruit, prins Claus, commissaris van de koningin R. de Wit en burgemeester P. Janssens.

zaamheden begon men in februari 1968 met de eigenlijke aanleg van de jachthaven in de sterk verwaarloosde en nauwelijks gebruikte Grashaven. Deze haven was omstreeks het midden van de zeventiende eeuw aangelegd tegelijk met het Oostereiland en het Visserseiland. De steigers met een totale lengte van 900 meter boden plaats aan 365 schepen, maar de capaciteit kon worden uitgebreid tot 800 ligplaatsen. Het Visserseiland werd vergroot met een deel van de haven voor de aanleg van een parkeerplaats voor 365 auto's. Deze eerste fase van het project heeft 1,6 miljoen gulden gekost. Op 15 april 1969 kon de nieuwe jachthaven in gebruik worden genomen.

Zaterdag 7 juni 1969 om kwart voor twaalf arriveerden prinses Beatrix en prins Claus met hun twee kinderen Alexander en Friso in stijl op het jacht De Groene Draeck bij de Grashaven. De prinses was op dat moment in verwachting van prins Constantijn. Het prinselijk paar opende de haven door met de Groene Draeck een lint met ballonnen door te varen. Diezelfde dag openden zij ook een jachthaven in Enkhuizen.

Koster honoris causa van de Oosterkerk

Na de opening van de haven is het een tijdlang stil. De prins beleeft met zijn gezin een gelukkige tijd op kasteel Drakesteijn en is in de periode-Tjaberings niet officieel in Hoorn geweest. Na de troonsbestijging van zijn vrouw nemen zijn openbare optredens in aantal toe en Hoorn wordt daarin ruim bedeed. Burgemeester Janssens heeft Claus als prins-gemaal vijf keer kunnen begroeten. Alleen de laatste keer was hij er op verzoek van de prins niet bij, maar dat was niet persoonlijk bedoeld. De eerste maal was op vrijdag 7 mei 1982 in de Oosterkerk.

Na een lange periode van verval en vervuiling was deze kerk vooral door de vasthoudendheid en strijdzaamheid van Jan Piet van der Knaap en John Lamers in oude luister hersteld.

Voor de hervormde gemeente was het onderhoud van drie kerken – ze had ook de Grote Kerk en de Noorderkerk nog in gebruik – in de naoorlogse periode niet meer op te brengen. In 1955 is de laatste dienst in de Oosterkerk gehouden. Het zoeken naar een nieuwe bestemming bleef steken bij ideeën en plannen, wat desastreus is geweest voor de toestand van het gebouw. "De muren waren sterk aangetast, het dak lekte aan alle kanten; het orgel kreeg af en toe een steen op de kas, terwijl soms ook het water erin liep. Ruiten waren gesneuveld en de deuren aan het Grote Oost hingen scheef in de scharnieren. Overal liet het pleisterwerk los en talloze vogels vlogen in en uit. Eén van de muurstijlen was zo vergaan dat de toren dreigde te verzakken". Zo beschrijft Jan Piet van der Knaap in zijn boek 'Oosterkerk, teken van tegenspraak' de situatie van de Oosterkerk in 1969. Enkele jaren later is de Stichting Oosterkerk opgericht met het doel te komen tot een algehele restauratie van het gebouw en het orgel en een nieuwe functie te vinden in de moderne samenleving.

De fantasie kende geen grenzen bij het verzinnen van steeds maar weer nieuwe acties om geld bij elkaar te krijgen. Van der Knaap schreef een boek. Peter Dorleijn maakte een tekening. Van alles werd er verkocht: kaarsen, parapubakken, ansichtkaarten, wandkleden, kalenders, tinnen lepels, munten. Er waren inloopconcerten en vele goede tot zeer goede gevers. Uiteindelijk kon op 26 april 1978 de restauratie worden aanbesteed. Aannemersbedrijf Woudenberg uit Ameide kreeg de opdracht. In de zomer van 1978 begon de restauratie die vier jaar heeft geduurd en 6,5 miljoen gulden heeft gekost.

Tijdens een feestelijke bijeenkomst opende prins Claus op 7 mei 1982 de gerestaureerde Oosterkerk met het luiden van een klok. Voor het gemak was het touw in het midden van de kerk gehangen. De prins was bij deze gelegenheid voor één dag benoemd tot 'koster honoris causa' van de Oosterkerk en ontving als zodanig een loon van zes schellingen. Hij kreeg van voorzitter Dirk Breebaart van de Stichting Oosterkerk het boek en enkele cadeautjes voor zijn kinderen.

Nieuwe tuinbouwschool

De opening van de Oosterkerk in 1982 en van de tuinbouwschool in 1984 markeren de eerste ziekteperiode van prins Claus. Op woensdag 22 februari 1984 opende de prins het nieuwe gebouw van de Rijks Middelbare Tuinbouwschool aan de Blauwe Berg 3. Het was zijn eerste zelfstandige openbare optreden na zijn ziekte. De openingshandeling bestond uit het starten van een diaprojectie.

De Rijks Middelbare Tuinbouwschool is in 1913 opgericht en was gevestigd in een fraai gebouw van gemeentearchitect Jacob Faber aan de Bontekoestraat. De combinatie van neo-rennaissance en eigentijdse detaillering maakten de school tot een zeldzaam voorbeeld van de bouwwijze in het begin van de twintigste eeuw.

De school begon met zeven leerkrachten en twintig leerlingen. Pas na 1945 groeide dit opleidingsinstituut voor tuinders explosief. Met aan- en verbouw en dependances trachtte men lange tijd aan het steeds toenemende aantal leerlingen plaats te bieden. Tenslotte werd de situatie onhoudbaar en moest men gaan omzien naar een ruimere behuizing. In het bestemmingsplan-Blauwe Berg van 1977 is een nieuwe vestiging van de RMTS opgenomen. Het optimisme in Hoorn om al in 1978 met de bouw te kunnen beginnen is door het Rijk snel de grond in geboord. Ook latere pogingen van het Hoornse lid van de Eerste Kamer H. Oskamp om de bouw versneld te laten uitvoeren strandden. Pas op 22 december 1981 kon de eerste paal geslagen worden van het schoolgebouw naar een ontwerp van architectenbureau Zonneveld uit Rotterdam. Het gebouw met leslokalen, administratie- en lerarenkamer, een sportzaal, kassen en tuinen heeft zo'n 15 miljoen gulden gekost. Het bood plaats aan 57 leerkrachten en andere medewerkers en bijna zeshonderd leerlingen, die het

Willy Nanlohy in de Oosterkerk op 19 mei 1987.

aan het begin van het schooljaar 1983/1984 in gebruik namen. En op 22 februari 1984 volgde dan de opening door prins Claus. Het schoolgebouw van Faber aan de Bonte-koestraat is nog in hetzelfde jaar gesloopt.

Dagen en daden in dienst van de VOC

1987 was het vierhonderdste geboortjaar van de inmiddels omstreden geworden Jan Pieterszoon Coen. Evenals vijftien jaar later bij de herdenking van de oprichting van de VOC in 1602 was er geen uitbundige feestviering. De Rijksmunt sloeg een gedenkpenning, waarvan het eerste exemplaar door de burgemeester op 8 januari, de geboortedag van Coen, in ontvangst werd genomen. Het Westfries Museum richtte een tentoonstelling in onder de titel: "Jan Pz. Coen, dagen en daden in de dienst van de VOC". Prins Claus kwam na vijf jaar op dinsdag 19 mei 1987 opnieuw naar de Oosterkerk om de tentoonstelling te openen.

Burgemeester Janssens verklaarde in een toespraak de aandacht in Hoorn voor de vierhonderdste geboortedag van Jan Pieterszoon Coen. Eeuwenlange trots heeft geleid tot een verregaande identificatie van de namen Hoorn en Coen: Coenstad, Coentunnel, J.P. Coenstraat. Ook een café, een kaartclub, een winkel, boogschutters, een postduivenvereniging en zelfs een drankje dragen de naam van Coen. En op de Rode Steen staat zijn standbeeld. Coen legde door de verovering van Jacatra en de vestiging van de

handelspost Batavia voor de VOC de basis voor de eeuwenlange greep van Holland op de Indische archipel. Coen bewerkstelligde derhalve, aldus de burgemeester, een keerpunt in de geschiedenis. Zijn eigen inbreng daarbij was van beslissende betekenis. "Dus is Coen een belangrijke historische figuur". Hij plaatste de wandaden van Coen, met name in Banda, in een historisch perspectief door te wijzen op andere toen heersende normen en waarden, die hij ook probeerde te benoemen met verwijzingen naar tijdgenoten als Hugo de Groot en Joost van den Vondel.

De burgemeester had zich veel moeite getroost bij deze omstreden herdenking een uitgebalanceerd betoog te houden. Nu was het jammerlijke dat de geluidsinstallatie het liet afweten tijdens zijn toespraak, zodat slechts de voorste rijen hem – amper – konden verstaan, laat staan volgen.

Ik ben zelf niet bij deze bijeenkomst aanwezig geweest, maar heb regelmatig in de Oosterkerk meegemaakt dat mensen luidkeels lieten blijken dat zij de spreker niet of slecht konden verstaan. Bevangen door de aanwezigheid van Zijne Koninklijke Hoogheid durfde deze keer niemand van de honderden volwassen, zelfredzame en assertieve aanwezigen in de kerk hiervoor aandacht te vragen. Het was wel opgemerkt, want bij de volgende spreker was het euvel verholpen. De prins zelf zat op de eerste rij en zal het wel gevolgd kunnen hebben. En de journalist van het Dagblad voor West-Friesland geeft een uitgebreide samenvatting, maar maakt geen melding van het incident. Wellicht heeft hij de tekst achteraf gekregen.

Tijdens de bijeenkomst en op de tentoonstelling zelf is veel aandacht besteed aan de specerijeneilanden, de Molukken en Banda. Er was een optreden van Menari- en tjakeledansers met Molukse zang, dans en muziek. Een van de onderdelen van de tentoonstelling bestond uit objecten en beelden van de Molukse kunstenaar Willy Nanlohy uit Amsterdam, waarin hij Molukse eigendoms- en bezweringstekens had verwerkt.

Niettemin waren er zowel in als buiten de kerk protestacties tegen het feestelijke karakter van de Molukse zang en dans tijdens het programma. Dat werd als een belediging ervaren. Willy Nanlohy bedekte het door hem verzorgde deel van de expositie met rouwdoeken en overhandigde uitgedost als een traditionele Molukse krijger (zie foto) een zwartboek over de wandaden van Coen aan prins Claus. Na de bijeenkomst in de Oosterkerk is de prins in het Westfries Museum door directeur Ruud Spruit rondgeleid over de tentoonstelling.

Prijs voor Deense architect

Zeven maanden later was prins Claus weer terug in het Westfries Museum.

Met de sloop van de gaskoepel in augustus 1989 was het laatste restant verdwenen van de gasfabriek, die meer dan een eeuw het stadsbeeld aan het einde van het Gerritsland had bepaald. Daarmee was het gehele gasfabriekterrein, een plek die in dat vreselijke overheidsjargon werd aange-

duid als "inbreilocatie", vrijgekomen voor een andere bestemming. Voor het ontwerpen van plannen voor dit gebied in Hoorn en acht soortgelijke locaties in andere plaatsen in Nederland, Denemarken en West-Duitsland was een prijsvraag uitgeschreven door de Stichting Europese Architectuur Prijsvraag (SEAP). Prins Claus lanceerde op woensdag 9 december 1987 in het Westfries Museum in Hoorn deze eerste prijsvraag van de stichting. Voorzitter S. Orlandini zocht het belang van een dergelijke prijsvraag vooral in de internationale uitwisseling en promotie van ideeën en kennis op het gebied van de architectuur. Hij zag de prijsvraag als een uitdaging en een internationale stimulans om problemen op het gebied van de architectuur op te lossen, vooral waar het gaat om de sociale woningbouw. Overal in West-Europa zijn er problemen te over om goede woningbouw voor de minder draagkrachtigen te plegen. In de competitie voor de architectuurprijsvraag draaide het volgens Orlandini dan ook om drie zaken: het stimuleren van ideeën voor stadsplanning, te voorzien in doeltreffende huizenbouw voor de lagere inkomensgroep en het bouwen van solide woningen die ook qua uiterlijk de moeite waard zijn. Aan de prijsvraag konden architecten meedingen met ontwerpen voor bouwlocaties in negen steden in drie verschillende landen. De architecten mochten meerdere ontwerpen indienen, zolang het maar niet voor projecten in eigen land was. Op 21 april 1989 reikte prins Claus in het Muziektheater in Amsterdam de prijzen uit. Van de 141 ingediende ontwerpen was het grootste aantal, 26, voor het Hoornse gasfabriekterrein. De prijs voor het beste ontwerp werd toegekend aan de Deense architect Niels Sigsgaard.

Woningbouw en kunst

De jury noemde het plan van Sigsgaard een goed voorbeeld van stedelijke ontwikkeling: enerzijds past het zich aan aan de omgeving, en anderzijds voegt het daaraan nieuwe elementen toe. Het ontwerp voorzag in een complex met eengezinswoningen, een toren voor ouderenhuisvesting en een ruimte voor een woongemeenschap, "co-housing" genoemd. Co-housing op de inbreilocatie dus, hoe verzin je het. Co-housing was volgens Sigsgaard in Denemarken al een begrip; het bestaat uit zelfstandige woningen met enkele gemeenschappelijke voorzieningen, zoals een keuken. Prins Claus had al eens een dergelijk project van Sigsgaard in Denemarken bezocht. In Hoorn heeft elke woning zijn eigen keuken gekregen en is er één gemeenschappelijk keukenblok en een wasruimte gemaakt. Ook zijn er een overdekte binnenstraat en een gemeenschappelijke tuin gerealiseerd.

Niels Sigsgaard, een van vier compagnons van een architectenbureau in Kopenhagen, wilde met zijn ontwerp de oude binnenstad in haar waarde laten, maar ook iets toevoegen, zoals de jury al had opgemerkt. Daarom heeft hij gekozen voor een woontoren van vijf verdiepingen die een as vormt met de toren van de Grote Kerk en op het snij-

punt van drie natuurlijke looproutes staat. "Ik vind namelijk dat mensen in een stad herkenningpunten nodig hebben".

De gemeenteraad gaf op 14 november 1989 het project de naam G.J. Henninkstraat, naar de Hoornse gemeentearchitect (1876-1896), die leefde van 1842-1896 en o.a. de directeurswoning van de gasfabriek aan het Gerritsland 69 heeft ontworpen. Drie dagen later heeft gedeputeerde M. de Boer van Noord-Holland de eerste paal geslagen. Wethouder Sijm merkte bij deze gelegenheid op dat er veel karakteristieke gebouwen verdwenen zijn, maar dat er ook iets moois voor terugkomt. "Dit zal een ware metamorfose geven voor dit stadsdeel. En het vormt een bewijs dat Hoorn de mooiste plekjes niet alleen voor de beter gesitueerden volbouwt". Opdrachtgever was de Woningbouwvereniging Hoorn, aannemer de firma Heddes, die zich vereerd voelde met de opdracht voor de bouw van een plan 'met een dergelijke Europese allure'.

De in totaal 53 woningen waren begin 1991 gereed en het sprak vanzelf dat prins Claus naar Hoorn kwam voor de officiële ingebruikneming en de onthulling van het kunstwerk 'Water, Lucht, Huis' van Jan Mulder uit Haarlem. Dat gebeurde op woensdag 27 februari 1991.

Plaquette voor Elephant Hoorn

De laatste maal dat prins Claus op werkbezoek in Hoorn kwam, was op woensdag 16 juni 1999. Twee jaar eerder, 18 juni 1997, had de prins in de Ridderzaal in Den Haag de Koning Willem I Plaquette in de categorie innovatie en technologie uitgereikt aan de directeur van Elephant Dental in Hoorn. Bijna op de dag af twee jaar later kwam de prins naar Hoorn om het bedrijf met eigen ogen te zien en zich te laten voorlichten over de werkzaamheden. Niet als prins-gemaal, maar als erevoorzitter van de Koning Willem I Stichting. Hij wilde een 1 op 1 bezoek brengen aan het prijswinnende bedrijf zonder vergezeld te zijn van personen die slechts uit protocollaire overwegingen aanwezig zouden zijn. Dus geen commissaris van de koningin en geen burgemeester. Die konden en moesten hun tijd beter besteden. Wel een foto in de krant de volgende dag. De Koning Willem I Stichting kent onderscheidingen toe aan ondernemingen 'die een bijzondere bijdrage leveren aan de Nederlandse bedrijvigheid als bron van werkgelegenheid, welvaart en maatschappelijk verantwoord ondernemen'.

De stichting heeft twee soorten onderscheidingen: de Koning Willem I Prijs en de Koning Willem I Plaquette. De prijs wordt tweejaarlijks (in de even jaren) uitgereikt aan één bedrijf, plaquettes tweejaarlijks (in de oneven jaren) aan meerdere bedrijven. De plaquettes zijn voor prestaties op verschillende terreinen, bijvoorbeeld innovatie, technologie, jong ondernemerschap, export, milieu en energie, enz.

Het tandtechnische bedrijf Elephant vestigde zich in 1977 op Hoorn 80 aan de Atoomweg 12. Vijf jaar later betrok

Mevrouw W.J. Jelsma-Van Veenendaal ontvangt prins Claus in haar huis, C.J. Henninkstraat 21 ter gelegenheid van de officiële ingebruikname van het nieuwe woningbouwcomplex op het voormalige gasfabriekterrein.

het een nieuw gebouw aan de Atoomweg 13, dat op 19 juni 1982 door burgemeester Janssens werd geopend. In 1994 tenslotte betrok Elephant een opvallend nieuw pand aan de Verlengde Lageweg 10. Burgemeester Janssens sloeg op 24 september 1992 de eerste paal en mocht op 14 mei 1994 ook de officiële opening verrichten, met het doorknippen van een lint vanzelf. Dat heeft prins Claus nooit hoeven doen in Hoorn.

Het bedrijf omschrijft op zijn eigen website zijn werkzaamheden aldus: "Elephant Dental produceert legeringen van edelmetaal en keramische materialen voor de vervaardiging van protheses. Olifanten hebben eigenlijk niet veel te maken met onze tanden. Deze naam is slechts gekozen om de juiste associaties te wekken en de boodschap van betrouwbaarheid en kracht over te brengen. Immers, deze eigenschappen zijn ook essentieel voor tanden en tandprotheses".

De bezoeken van prins Claus markeren enkele hoogtepunten in de Hoornse geschiedenis van de afgelopen decennia, waarin de stad een stormachtige ontwikkeling doormaakte. Geen ander lid van het Koninklijk Huis heeft onze stad zo vaak bezocht als prins Claus, misschien met uitzondering van zijn zwager uit Apeldoorn. Dat moeten we nog eens uitzoeken.

De prins toonde een warme en oprecht geïnteresseerde belangstelling voor uiteenlopende aspecten van de Hoornse samenleving: het toerisme, de monumentenzorg, het onderwijs, de geschiedenis, de woningbouw en het bedrijfsleven. Velen in Hoorn zullen met dankbaarheid aan

hem terugdenken. Burgemeester Janssens herdacht de overleden prins tijdens de raadsvergadering van 8 oktober 2002. Hij zei daarin onder meer het volgende: "Prins Claus was een zeer bijzonder mens. Gelukkig zijn er heel veel mensen bijzonder, maar van hem wisten we het. Juist vanwege dat glazen huis waarin hij woonde, wat verstikkend kan werken. Hij verdroeg dat leven niet met de vanzelfsprekendheid van mensen om hem heen. Daarvoor had hij een te teer gestel. Maar daardoor juist verbeeldde hij op unieke wijze dat vorsten niet een apart soort zijn, maar dat zij net zo goed mensen zijn van vlees en bloed.

Die voor hem zware rol bracht hij op uit liefde voor zijn vrouw prinses, later koningin Beatrix, uit liefde voor de kinderen die uit dit huwelijk zijn voortgesproten en ook uit respect voor het systeem van de constitutionele monarchie. Een systeem waarvan hij begreep en voelde dat het als staatsinrichting zeer goed kan functioneren, maar dat tegelijkertijd een uiterst zware verantwoordelijkheid legt op de schouders van wie daarin een centrale rol heeft te vervullen".

De prins gaf zijn voormalige landgenoten in een televisie-interview een goede raad: Als jullie een monarchie willen, moeten jullie eerst de mensen vinden die dat doen willen. Laat die het zes maanden proberen en kijk of ze het dan nog willen. Het ontstaan van de Nederlandse monarchie was volgens hem zo gegaan: "Die Aussenminister haben 1815 auf dem Wiener Kongress beschlossen, dass die Niederlande eine Monarchie werden – wahrscheinlich in der Pause zwischen zwei Walzern".

De lijdensweg van een jong monument

Ton van Weel

Oud Hoorn is blij verrast wanneer zij in 1998 verneemt dat het vervallen hoekpand Oude Doelenkade 27 is overgegaan in andere handen en dat de nieuwe eigenaar van plan is het pand in oude luister te herstellen. Eindelijk gebeurt er iets positiefs met het gemeentelijk monument dat zo pontificaal het stadsbeeld aan de haven domineert, is de verwachting.

Het afgelopen jaar is het bestuur van Oud Hoorn herhaaldelijk de vraag gesteld hoe het staat met de renovatie van het pand Oude Doelenkade 27. Leden van de vereniging, buurtbewoners en toevallige passanten vragen zich in verwijfeling af of het hoekpand aan de Mallegomsteeg soms bewust zo lang verwaarloosd wordt. Door de losgeraakte gevel-elementen die ieder ogenblik naar beneden kunnen komen, neemt de verwaarlozing soms gevaarlijke vormen aan. De hevige storm van zondag 27 oktober brengt het instortingsgevaar snel dichterbij. De brandweer moet de straat zelfs afzetten.

Heeft de nieuwe eigenaar andere plannen met de plek van zijn recent verworven eigendom? Zeer zeker niet, integendeel zelfs. Na onderzoek blijkt dat hij vasthoudt aan zijn oorspronkelijk idee: het herstel van het exterieur van het rijksmonument in de oorspronkelijke staat. Hij zegt dat hij daarmee al graag in 2001 begonnen was. Echter, ambtelijke molens draaien traag en nogal eens langs elkaar heen in een bureaucratische wereld met zijn complexe regelgeving. Nog in het vorige kwartaalblad (blz. 134) schrijven we als onderschrift bij de foto van het pand: 'Hoorn heeft er een krot bij'. Daarop reageert eigenaar K. Bakker onmiddellijk. Hoe komt de vereniging daar bij? Het duurt allemaal veel langer dan hij wil. De signaalfunctie van Oud Hoorn werkt, blijkt. Zelf gaan wij op onderzoek uit met de centrale vraag: "Hoe komt het dat de renovatie zolang op zich laat wachten?"

De oorsprong

Dankzij Margriet Wigard beschikken we gelukkig, sinds de publicatie van het boek 'J. van Reijendam Czn., gemeentearchitect te Hoorn 1900-1905', over toegankelijke informatie over het complex Oude Doelenkade 27-37. Waar ooit een plantsoen lag, bouwt de n.v. 'Bouwmaatschappij Hoorn' in de jaren 1903-1904 zes herenhuizen. Van Reijendam realiseert er een voor zijn doen groot project in een zeer kenmerkende stijl: chalet-achtige houtbouw met Jugendstilkenmerken. Bij nummer 27 verleent de geprononceerde houten hoekerker op de eerste en tweede verdieping zijn ontwerp een unieke uitstraling. Die uitstraling heeft het pand anno 2002 nog steeds ondanks de belabberde staat van onderhoud. Ver voordat de heer Bakker in september 1998 het pand koopt, spreekt men in de stad al schande over de toenemende staat van verloederding. Oud Hoorns gidsen genereren zich bijkans op hun route langs de haven. Overal in de stad worden oude pan-

den opgeknapt, waarom dit dan niet? Toch voltrekt zich ook in het complex van zes renovatie. Nog in 1989 onderscheidt Oud Hoorn de eigenaar-bewoners van nummer 37 voor de zorgvuldigheid van de restauratie.

Op het moment van de eigendomsoverdracht ligt het pand, dat inmiddels de status van gemeentelijk monument heeft verworven, binnen het gebied van het Beschermd Stadsgezicht. De koper weet min of meer waar hij aan begint. De bouwkundige toestand laat veel te wensen over: de verkoper staat niet in voor de kwaliteit van de vloeren, het dak, het houtwerk, de leidingen, de riolering en de aanwezigheid van doorslaand of optrekkend vocht. Op zolder staan al tientallen jaren potten en pannen om het hemelwater op te vangen. Het pand is in geen 40 jaar geschil-

De voorzijde van Oude Doelenkade 27.

De vervallen erker van Oude Doelenkade 27.

derd! Na aankoop blijkt dat de muurankers, de balklagen en het vakwerk los zitten. De stenen van de schoorsteen lijken zonder specie op elkaar gezet. Bakker realiseert zich als geen ander dat zijn bouwproject vereist dat ambachtelijke technieken hand in hand moeten gaan met moderne bouwtechnieken en materialen, zeker wat het interieur betreft.

De ogenschijnlijke lethargie der bureaucratie

Bakker koopt het pand met het doel er na de restauratie zelf te gaan wonen. Hij schrikt regelmatig van de niet eerder gesignaleerde gebreken, ziet de kosten stijgen maar blijft bij zijn oorspronkelijke plan. Moedig en vastberaden. 'Slopen die handel', wordt hem vaak ingefluisterd. Na een periode van oriëntatie, van wikken en wegen, van ontwikkeling van ideeën en praten over interne verbouwingsmogelijkheden en -wensen, geeft hij medio 2000 architect Anton Wever de opdracht voor een bouwkundige inventarisatie en het maken van bestektekeningen. Tevens dient de architect, zoals gebruikelijk, de aanvraag om een bouwvergunning bij de gemeente Hoorn te verzorgen. Ondertussen zijn er twee jaar verstreken sinds de eigendoms-overdracht. De bouwkundige toestand van het pand wordt er niet beter op. Binnen worden enkele voorlopige voorzieningen getroffen.

De gemeente Hoorn heeft ver voor september 1998 bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg het verzoek ingediend om het Van Reijendamcomplex aan de Oude

Eerste aanzetten tot nieuw beleid

Gelukkig is ook op rijksniveau het besef doorgedrongen dat het zo niet langer kan. Oud-staatssecretaris Rick van der Ploeg presenteert eind 2001 een nieuw financieringsstelsel voor rijksmonumenten. De nieuwe regeling, die eind 2004 van kracht zal worden, voorziet in eenvoudiger regels én een combinatie van restauratie en onderhoud. Belangrijk is dat alles sneller en overzichtelijker gaat verlopen, via zo min mogelijk loketten. Vooruitlopend hierop heeft het Restauratiefonds sinds september 2002 een regeling ontworpen waarbij de eigenaar zijn restauratiekosten ook fiscaal kan verrekenen. Kort gezegd komt die regeling erop neer dat iedere eigenaar van een rijksmonument die zijn restauratiekosten fiscaal kan verrekenen, bij het Restauratiefonds gebruik kan maken van een nieuwe financieringsoplossing: de Restauratiefonds-hypothek. De Restauratiefonds-hypothek is een laagrentende lening ter hoogte van 70% van de fiscaal aftrekbare kosten (tegen 1,1% rente nu).

Er geldt een maximum van € 1 miljoen per monument. Het fonds biedt de eigenaren ook de mogelijkheid om de belastingteruggave voor te financieren. Daarnaast kunnen ook de niet-fiscaal verrekenbare kosten meegefinancierd worden in de z.g. Totaal-financiering. Deze financiering op maat vormt als het ware de paraplu waar alle financiële aspecten van de restauratie ondergebracht kunnen worden.

De grote winst ten opzichte van de huidige regelgeving zit in de snelle afhandeling van de aanvraag. Deze loopt, als alles gaat zoals bedoeld, terug van maanden naar slechts enkele weken. De complete details en bepalingen van de Restauratiefonds-hypothek zijn terug te vinden op www.monumenten.nl en www.restauratiefonds.nl

Doelenkade op de rijksmonumentenlijst te plaatsen. De rijksdienst heeft lang werk en doet eerst grondig onderzoek. Het initiatief om de zes panden op de rijkslijst geplaatst te krijgen, is begrijpelijk. Rijks erkenning betekent immers dat de renovatie-werkzaamheden overeenkomstig de voorschriften van de Rijksdienst gebeuren. Op die manier wordt de kwaliteit van de renovatie gewaarborgd. Daarnaast heeft ook de eigenaar nog twee belangen bij plaatsing op de rijkslijst. Allereerst komt alleen een rijksmonument in aanmerking voor een laag-rentende lening bij de Stichting Nationaal Restauratiefonds. En ook is het regiem van kostenaf trek voor z.g. 'groot onderhoud' bij de fiscus alleen aantrekkelijk wanneer dat groot onderhoud een rijksmonument betreft. Absolute eis om voor die aftrek in aanmerking te komen is, dat aangetoond moet worden dat de vervallen staat van het pand uitsluitend veroorzaakt is door achterstallig onderhoud. Een lastige aan gelegenheid die ervoor zorgt dat eigenaren van rijksmonumenten bouwkundig niet in actie komen zolang de belastingdienst geen concrete toezeggingen heeft gedaan. Tweeënehalf jaar na aankoop, in april 2001, meldt de Rijksdienst dat aan 'het Hoornse complex van zes' de status van rijksmonument is verleend. Eerst nu kan de plan-

Oude Doelenkade 27-37 (foto omstreeks 1910).

ontwikkeling vastere vormen aannemen en kunnen de aanvragen bij het Restauratiefonds en de Belastingdienst worden ingediend. De Hoornse monumentencommissie adviseert positief op de plannen, na de toelichting door architect en eigenaar. Het gehele pand zal inwendig door een nieuwe staalconstructie in staat moeten zijn om eigenstandig, d.w.z. zonder hulp van het aangrenzende pand, overeind te blijven. Opnieuw verstrijken er maanden die het monument geen goed doen. Deze periode gebruikt de architect om de aanvankelijke bouwaanvraag bij te stellen en deze gedegen voor te bereiden. In september 2001 zijn we drie jaar verder en is er nog geen lijk verf aangebracht. Na de noodzakelijke financiële toezeggingen, ontvangt de gemeente Hoorn op 1 november 2001 de definitieve bouwaanvraag. Als reactie zegt zij dat de opdrachtgever – de eigenaar dus – rekening moet houden met een periode van 13 weken eer een beslissing op de aanvraag mag worden verwacht. Ondertussen verleent zij een sloopvergunning voor verscheidene onderdelen van het interieur. De bouwvergunning laat op zich wachten, diverse telefonische hartenkretten ten spijt. Achtentwintig weken later (sic!), op 16 mei 2002 reageert de gemeente. Het college besluit dat in principe medewerking wordt verleend aan het renovatieverzoek. Maar, het bouwplan is in strijd met het bestemmingsplan en zal, welwillend als men is, beoordeeld worden als een verzoek om vrijstelling van de regels van het bestemmingsplan. Er dient een z.g. artikel 19, lid 1-procedure te worden gevoerd. Niemand kan goed uitleggen waarom dat moet. De aanvraag wordt nu eerst gepubliceerd zodat een ieder gedurende 4 weken schriftelijk zijn zienswijzen tegen het bouwplan kan indienen. 'Wanneer geen zienswijzen naar voren worden gebracht', schrijft de gemeente Hoorn op diezelfde datum, 'of wanneer de ingebrachte zienswijzen door het college van burgemeester en wethouders worden afgewezen, kan de bouwvergunning verleend worden'. Ondertussen neemt bij

de eigenaar de onzekerheid toe. Het idee van een betrouwbare overheid is immers onlosmakelijk verbonden met tijdige en adequate informatie van de zijde van diezelfde overheid.

Dan ontdekt de gemeentelijke afdeling Stadsontwikkeling plotseling dat het hier kennelijk om een bouwvergunning van een rijksmonument gaat. Eerder was dat blijkbaar niet duidelijk. Onbegrijpelijk! De eigenaar krijgt te horen dat de bouwvergunning om die reden nog niet verleend kan worden. Wat moet hij doen? De verloedering van Oude Doelenkade 27 schrijdt onverminderd voort. Het pand wordt bezocht door inbrekers, kent clandestiene bewoning plus een binnenbrandje. Buurtbewoners slaan regelmatig alarm. Onderdelen van balkon en erker dreigen op straat te vallen. Nader onderzoek toont aan dat de hoekfundering slecht is en ingrijpend moet worden hersteld. Enkele bouwkundige voorzieningen worden uit veiligheidsoverwegingen getroffen. De bouwkosten rijzen ondertussen de pan uit.

Informeel krijgt de eigenaar de toezegging dat hij gerust kan beginnen met de renovatie. Op zijn vraag die toezegging schriftelijk te bevestigen, wordt afwijzend gereageerd. De aannemer weigert evenwel een steiger te plaatsen zonder de vereiste vergunningen. Hij weet te melden dat het nieuwe Hoornse college, de rampen in Enschede en Volendam indachtig, een strenger handhavingsbeleid voert dan voorheen. Reeds zijn de werkzaamheden aan enkele bouwwerken stil gelegd bij gebrek aan de officiële bouwvergunning. In juli, om precies te zijn op 18 juli 2002, ontvangt de heer Bakker een nota van de gemeente Hoorn van bijna vijfduizend euro. Deze nota ontvangt hij voor de bouwvergunning. Deze is evenwel tot dat moment niet verleend. Tot overmaat van ramp haakt de beoogde aannemer gefrustreerd af.

Een harde les

Nog steeds ligt het verzoek om de bouwvergunning bij het college van B en W. In het Dagblad voor West-Friesland

lezen we dat deze eind oktober 2002 is verleend. Bij navraag blijkt dat onjuist. Op 26 oktober 2002 ontvangt de heer Bakker een brief van de gemeente Hoorn. Hierin staat te lezen dat zijn verzoek om vergunning voor het restauratieplan van het rijksmonument ter inzage is gelegd en dat binnen de gestelde termijn geen bezwaarschriften zijn ingediend. Bovendien hebben ook de Monumentencommissie en de Rijksdienst een positief advies uitgebracht. Hem wordt hierbij de gevraagde monumentenvergunning verleend. Daarbij wordt aangetekend dat op grond van de Monumentenwet 1988 de vergunning gedurende een termijn van 6 weken na postverzending van de beschikking buiten werking blijft. Eerst daarna – volgens Oud Hoorn op 9 december – wordt de bouwvergunning verleend zodat met de werkzaamheden kan worden begonnen.

De hoop lijkt dus gerechtvaardigd dat binnenkort daadwerkelijk met de renovatie kan worden begonnen. We zijn dan viereneenhalf jaar verder, een onverteerbare lange periode van ogenschijnlijk lijdzaam toezien.

Allereerst wreekt zich hier scherp de voorrang die het eigendomsbelang heeft op het maatschappelijk belang. In ons land is het nog steeds zo dat de eigenaar van een pand niet gedwongen kan worden tot het noodzakelijke onderhoud. Al verloedert het historisch stadsbeeld, al staan er honderd potten en pannen het lekwater op te vangen, al zit er geen spat verf meer op de kozijnen, niemand is bij machte een eigenaar te dwingen tot maatregelen om de bouwkwaliteit op peil te houden. De heer Bakker kocht een sterk verwaarloosd pand, dat wist hij. Hij had natuurlijk nooit verwacht dat hij daarna terecht zou komen in het woud der bureaucratische procedures. Is niemand in staat geweest om hem in dat opzicht goed te informeren? Misschien is dat maar goed ook want anders was hij waarschijnlijk nooit aan dit project begonnen. Nu kunnen de stad en het stadsbestuur alleen maar dankbaar zijn dat een particulier zich inzet voor het behoud van de monumentale kwaliteit van de stad.

De eigenaar is weliswaar traag op gang gekomen maar, het gehele proces overziend kan Oud Hoorn niet anders concluderen dan dat de gemeente Hoorn het in meerdere opzichten heeft laten afweten. Gebrek aan helderheid over welke procedures moesten worden doorlopen, onduidelijkheid over de duur daarvan, zich zelf niet houden aan wettelijke termijnen en zelfs verrast kunnen worden door alom bekende feiten waardoor uiteindelijk grote traagheid in de afhandeling ontstond. Is het zo'n gek idee om een onderzoek te houden naar alle feiten rondom deze ingestelde renovatie? Moet de volgende eigenaar van een te restaureren pand dezelfde lijdensweg langs?

Wat ons het meest steekt is het gebrek aan betrokkenheid bij de gemeente. Wie is uiteindelijk verantwoordelijk voor deze onverkwikkelijke gang van zaken? Anders gezegd, wie voelt zich uiteindelijk verantwoordelijk voor het gehele

De achterkant van Oude Doelenkade 27.

proces qua inhoud, tijdsduur en resultaat? Of komen we dan terecht in de z.g. keten van verantwoordelijkheden waardoor tenslotte niemand meer echt eindverantwoordelijk is? Ook binnen het ambtelijk apparaat zou de renovatie van een monument op een toplocatie, ook al betreft het geen gemeentelijk eigendom of misschien juist daarom, een waarneembaar hoge prioriteit moeten hebben. Die voorrang moet merkbaar en dus herkenbaar zijn. De politiek kiest haar prioriteiten, het ambtelijk apparaat moet zich daar organisatorisch bij aansluiten. Wanneer de Hoornse bevolking van mening is dat de monumentale stad een onvervangbare historische waarde vertegenwoordigt en die opvatting politiek breed gedragen wordt, dan kan het niet anders dan dat dat merkbare gevolgen heeft voor het stadsbeeld. Bij Oude Doelenkade 27 lijkt eerder sprake van het tegendeel.

Het bestuur van de Vereniging Oud Hoorn durft de stelling aan dat wanneer binnen het ambtelijk apparaat één persoon verantwoordelijk was gemaakt of zich verantwoordelijk had gevoeld voor het renovatieproject Oude Doelenkade 27, het nooit zolang zou hebben geduurd.

A.G.F. van Weel, voorzitter

De contributie 2003

Ook nu weer heeft u bij het vierde kwartaalblad de acceptgirokaart ontvangen om uw contributie te voldoen. Daarbij is een brief gevoegd waarin het bestuur u herinnert aan het belang van een sterke vereniging en dus aan het belang van het betalen van uw jaarlijkse bijdrage.

Even is er sprake geweest van een voorstel tot contributieverhoging. Toen gaandeweg het afgelopen jaar duidelijk werd dat het project Hoorn en de Zee financieel gezond draaide en tevens twee legaten werden ontvangen, kon het bestuur afzien van een voorstel tot contributieverhoging. De financiële positie van de vereniging is gezond. Anders gezegd: ook voor 2003 blijft de minimale contributie € 20,42. Wij rekenen op u!

Hoornse topstukken in de aanbieding

Met ontzetting heeft het bestuur kennis genomen van het voornemen van Hoorns stadsbestuur om vijf grote monumenten, waaronder de meest imposante en belangrijke, te willen overdragen. In antwoord op vragen heeft het Hoorns college bij de Algemene Beschouwingen als volgt schriftelijk gereageerd:

“Wij zijn van mening dat betekenisvolle historische panden een openbare functie moeten hebben. Wij zullen binnenkort gesprekken beginnen met de Vereniging Hendrick de

Keyser over de overdracht van historische panden aan de vereniging. Wij zijn namelijk van mening dat het in bezit hebben van historische panden geen kerntaak is van de gemeente. Een historische vereniging zoals Hendrick de Keyser heeft tot doel dergelijke panden te bewaren voor de toekomst en goed te onderhouden. In het kader hiervan denken wij aan de overdracht van

- de Oosterpoort
- de Wisselstraat
- de Boterhal
- de Waag
- de Hoofdtoren

Wat betreft de functiewisseling van kantoorbestemming naar wonen is het VOC-pand (Pakhuisstraat) in beeld. Voor de overige kantoorbestemmingen bestaan nog geen plannen”.

Het bestuur van Oud Hoorn vindt dat een gemeente die op een respectvolle wijze omgaat met haar cultuurhistorisch erfgoed zelf goed zorgt voor dat erfgoed. Dat geldt voor alle monumenten maar zeer zeker voor de monumentale topstukken. De zorg daarvoor en dus het eigendom daarvan is één van haar kerntaken. Misschien vindt zij dat om financiële en organisatorische redenen niet leuk maar hét beeld van Hoorn is dat van een stad met fraaie monumenten. Tot in Japan toe zijn die nagebouwd. Dat heeft consequenties of het gemeentebestuur dat nou leuk vindt of niet. Niemand stoot zijn rijkste bezit af.

Door de zeggenschap en de controle daarover over te dragen aan derden toont het stadsbestuur weinig betrokkenheid en geeft zij zichzelf een brevet van onvermogen om als een goed huisvader te zorgen voor haar onvervangbare bezit. Oud Hoorn had verwacht dat zorg voor en zeggenschap over Hoorns historisch erfgoed een hoge prioriteit zou hebben. Een gemeentebestuur dat zichzelf en de eigen bevolking serieus neemt, accepteert ten volle de grote en dure verantwoordelijkheid voor dat kostbare bezit.

Door het afstoten van de grote monumenten toont het gemeentebestuur weinig tot geen respect voor zijn voorvaders die vaak met zeer veel moeite de destijds noodzakelijke bouwvoorzieningen hebben kunnen treffen.

Hoorn heeft de laatste decennia op ambtelijk en maatschappelijk niveau veel geïnvesteerd in een draagvlak voor het behoud van het monumentenbestand. Oud Hoorn heeft zich in dat proces niet onbetuigd gelaten. De stad telt nu ruim 360 rijksmonumenten en ongeveer 225 gemeentelijke monumenten. Dat is een enorme schat aan historische schoonheid, aan esthetische waarde, aan wetenschappelijk onderzoeksmateriaal. Bij die investeringen is zowel veel kennis als erkenning, tot op nationaal niveau aan toe, opgebouwd. Het gevolg van het beleidsvoornemen kan heel goed zijn dat het maatschappelijk draagvlak verbrok-

Hoornse nieuwbouw. Rechts: 't Jeudje. Achterin: Karperkuil. Links: Volderswaal. (foto Marcel Rob).

kelt en de ambtelijke inzet zal verpieteren. De beoogde ontwikkeling staat haaks op de (weliswaar nog te geringe) geleidelijke uitbreiding van de gemeentelijke afdeling Monumentenzorg, het opzetten van een professionele Archeologische Dienst en de getoonde betrokkenheid van de gemeente bij de Publicatiestichting Bas Baltus.

Marginalisering van het monumentenbezit draagt het risico in zich dat veel vrijwilligers die nu nog actief zijn "in het belang van hun eigen historische stad" het op termijn zullen laten afweten.

Oud Hoorn heeft zich in het verleden kritisch getoond over de verkoop van gemeentelijke aankopen, bijvoorbeeld bij de Waterschapspanden. Natuurlijk juichen wij een openbare functie toe en zien wij dat ook particulieren vaak goed zorgen voor hun bezit. De vereniging is realistisch genoeg om in te zien dat de bomen niet tot de hemel groeien, dat de gemeente niet in staat is te zorgen voor het totale Hoornse monumentale erfgoed. Echter, afstand doen van de absolute hoogtepunten van Hoorns historisch-stedelijke cultuur is voor ons onverteerbaar.

Het bestuur, net op de hoogte van het college-voornemen, heeft in de bestuursvergadering van donderdag 14 november besloten hiertegen breed actie te voeren. Allereerst is er een vlammende protestbrief verzonden aan het college met een afschrift aan de politieke partijen. Wij beraden ons op verdere acties.

Houd ook de website in de gaten:

www.verenigingoudhoorn.nl

De toekomst van het Oost-Indisch Pakhuis

Op 31 december 2002 wordt de vereniging eigenaar van haar eigen verenigingsgebouw met daarboven de voormalige woonruimte Pakhuisstraat 1. Een gedenkwaardig moment in de geschiedenis van Oud Hoorn gedragen door

alle leden. Het bestuur heeft besloten om 2003 te gebruiken als een denk- en ontwikkeljaar. De bovenwoning wordt daarom gedurende dat jaar verhuurd.

Oud Hoorn blijft een groot voorstander van een concentratie van cultuurhistorische activiteiten op de begane grond in het Oost-Indisch Pakhuis.

De gezochte contacten met het Westfries Genootschap, de Nederlandse Genealogische Vereniging, afdeling Westerkoggeland en de Stichting Westfries Families moeten in dat verband worden gezien. Oud Hoorn pleit er nog steeds voor dat een voorpost van de Archiefdienst Westfries Gemeenten er ook wordt gehuisvest, compleet met de moderne apparatuur van de informatie- en communicatietechnologie en een z.g. netwerkverbinding met o.a. het hoofdgebouw. De invulling van een – gemakkelijk in te lopen – Cultuurhistorisch Centrum op de wandelroute van en naar de oude stad sluit direct aan bij de verenigingsdoelstellingen en zal vele nieuwe belangstellenden aanspreken.

Van groot belang in dit verband zijn tevens de ontwikkelingen in het onderwijs. Nieuwe vakken als Culturele en Kunstzinnige Vorming en Klassieke Culturele Vorming alsmede nieuwe vakinhouden van het vak geschiedenis in zowel onder- als bovenbouw roepen een groeiende vraag bij leerlingen op naar informatie over de plaatselijke en regionale geschiedenis. Het Cultuurhistorisch Centrum kan een belangrijke educatieve functie krijgen. Reeds nu worden de contacten met het voortgezet onderwijs aangehaald in het kader van het project 'Rondje cultuur'. Bestuurslid Marit Veerman bouwt deze nieuwe Oud Hoorn-activiteit, samen met andere vrijwilligers, langzaam maar zeker uit.

Gelet op de vele gelijktijdige ontwikkelingen lijkt het ver-

standig de bovenruimte het eerste jaar te verhuren. Het bestuur heeft tijd nodig om tot afgeronde planvorming te komen.

In het overleg met de nieuwe wethouder Monumentenzaken heeft het bestuur van Oud Hoorn zijn belangstelling laten blijken voor de aankoop van het grote Oost-Indisch Pakhuis gelegen aan de Pakhuisstraat. Andere gegadigden zijn de Vereniging Hendrick de Keyser, Intermaris Woondiensten en Stichting Stadsherstel Hoorn. Ook deze mogelijke ontwikkeling vraagt om een ruime bedenktijd.

Stichting 't Jeudje, de Sint Geertentoren en de Sint Agnietentoren

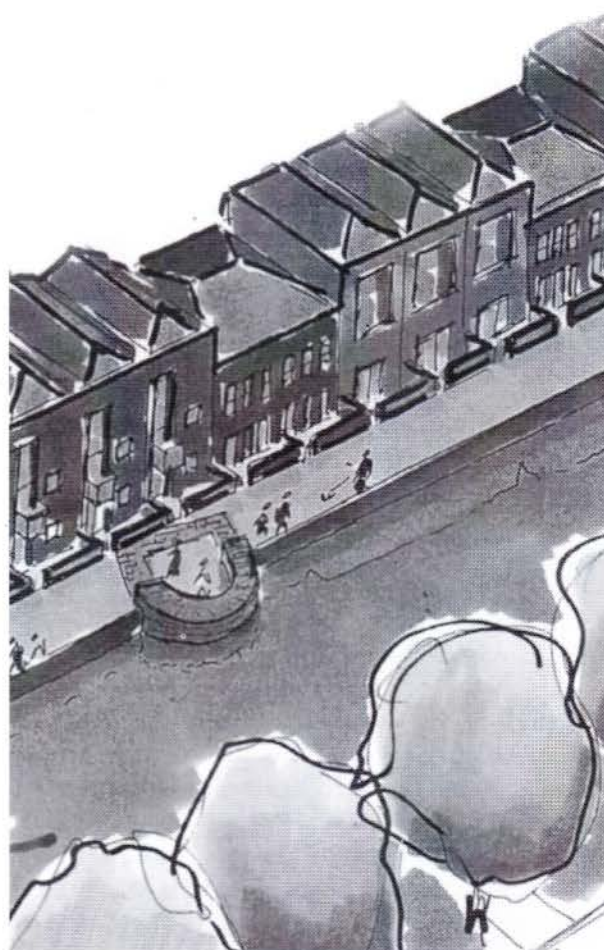
Reeds in het kwartaalblad van september 1999 maken we melding van een Oud Hoorn-initiatief om, naar aanleiding van de opgravingen onder het Jeudje, de 'blootgelegde fundamente van de Sint Geertentoren of Sint Agnietentoren blijvend zichtbaar op te nemen in het plan'.

Archeologe Tosca van de Walle schrijft datzelfde jaar naar aanleiding van haar opgravingen (blz. 140 e.v.): "Om het gedeelte van de wal van 1508 te kunnen onderzoeken, waarin zich volgens de kaart van Utenwael de Sint Geertentoren moest bevinden, werden twee aan elkaar grenzende werkputten gegraven op de hoek van de Pakhuisstraat en de toegangsweg tot het parkeerterrein. "Het bleek dat de basis van de wal nog voor een belangrijk deel intact was, evenals de zware fundering van de toren. De ruim 1 meter dikke bakstenen muren van de hoefijzere Sint Geertentoren – genoemd naar het gelijknamige klooster aan de Gouw – reikten tot maar liefst 4,5 meter onder het huidige straatniveau en waren slechts gefundeerd op een laagje schelpengruis. Evenals men bij de Mariatoren nog kan zien, stak een groot gedeelte van de toren buiten de wal in het water van de Volderswaal uit".

In Hoornse politieke kringen en later, na bezichtiging van de opgravingen, ook door de projectontwikkelaar zelf werd met enthousiasme gereageerd op het idee om de fundering van een oude stadstoren zichtbaar in het nieuwbouwplan op te nemen. De lokale pers berichtte over de voornemens.

Nog datzelfde jaar volgden gesprekken met de afdeling Monumentenzorg, de projectontwikkelaar en het bestuur van Oud Hoorn. Uitwisseling van ideeën en mogelijkheden leidden, na een aantal bijeenkomsten, tot definitieve tekeningen (zie illustratie). De projectontwikkelaar zou het idee uitvoeren en een belangrijk deel van de kosten voor haar rekening nemen. De eerste ramingen bedroegen zo'n f 40.000.–. Oud Hoorn zei toe met de gemeente te overleggen over de aanvullende financiering.

Gaandeweg de realisering van het bouwplan werd ons steeds duidelijker dat er aan alles, behalve aan het fundament van de toren, werd gewerkt. We schreven brieven die

Op de plek waar ooit de Agnietentoren in de omwalling van Hoorn heeft gestaan, zou het onderstuk van de Agnietentoren opnieuw worden aangebracht langs de Volderswaal.

onbeantwoord bleven. Pas zeer recent vernam het bestuur dat Stichting 't Jeudje, een samenwerkingsverband van Intermaris en Zeeman Vastgoed, al in het jaar 2000 had besloten om de toren niet terug te brengen. Zij had dat de projectleider van de gemeente meegedeeld en was ervan uitgegaan dat daarmee ook Oud Hoorn was geïnformeerd. Er waren niet voldoende stenen om het fundament goed vorm te geven, was het argument.

Het bestuur van Oud Hoorn is woedend over deze gang van zaken en heeft in een gesprek met het dagelijks bestuur van Stichting 't Jeudje op dinsdag 5 november duidelijk gemaakt zich niet serieus genomen te voelen. Oud Hoorn laat het er niet bij zitten en wil dat de afspraken alsnog worden nagekomen. Het algemeen bestuur van de stichting beraadt zich op dit moment over de nu ontstane situatie.

Oud Hoorn wacht op antwoord.

De Hoornse monumentencommissie

Opnieuw heeft de monumentencommissie positief advies uitgebracht inzake de plaatsing van enkele tientallen panden in het gebied Bangert/Oosterpolder op de gemeente-

lijke monumentenlijst. Daarmee wordt in ieder geval tegemoet gekomen aan de wensen van Oud Hoorn om ook in dit plangebied zorgvuldig om te gaan met het historisch erfgoed. Ook op het verzoek van Oud Hoorn om het Van Reijendam-complexje Draafsingel 5, 6, 7 en 8 te plaatsen, is positief gereageerd door de commissie.

De vereniging heeft bij monde van haar vertegenwoordiger Frans van Iersel, gevraagd om de herinrichtingsplannen van de Pakhuisstraat, Breed en omgeving voor advies voor te leggen aan de commissie. Daarop kwam geen harde toezegging. Ten aanzien van de herinrichting van het Breed is gevraagd om eerst onderzoek te doen naar de oorspronkelijke loop van de kademuren van de Smerige Horn, het watertje dat in vroeger jaren een deel van de afwatering van het achterland voor haar rekening nam.

'Hoorn en de Zee' – een geslaagd project

Aan de vooravond van de Open Monumentendagen hielden twee auteurs van het boek 'Hoorn en de Zee' een boeiende inleiding over het hoofdstuk dat onder hun verantwoording tot stand kwam. Ben van Tartwijk ging dieper in op de havenontwikkeling terwijl Rob de Knecht de handelspositie van Hoorn toelichtte.

Speciaal voor de gelegenheid gemaakte dia's verduidelikten de verhalen.

Elders in dit blad leest u over de feestelijke viering van het 85-jarig bestaan. Op deze plaats wordt volstaan met de mededeling dat het bestuur van Oud Hoorn zeer ingenomen is met het resultaat van haar garantstelling en medewerking. Alle lof voor mevrouw Anita Muller en de projectgroep. Dit resultaat schept verwachtingen voor de toekomst.

Het boek zelf loopt als een trein. Van de 2.754 gedrukte exemplaren zijn er op dit moment nog een kleine 70 beschikbaar voor de verkoop in het Oost-Indisch Pakhuis. Diegenen die hun boek nog niet hebben afgehaald – dat zijn nog zo'n dertig personen – kunnen dat alsnog doen op dinsdag, donderdag en zaterdag.

Zowel in het bestuur van Oud Hoorn als dat van de Publicatiestichting Bas Baltus is gesproken over een eventuele herdruk. Vooralsnog wordt daarvan afgezien. De prijs-aantalverhouding is zodanig dat een tweede druk aanzienlijk duurder wordt dan een exemplaar uit de eerste oplage. Op dit moment wordt een collegevoorstel voorbereid om het deel van de gemeentelijke garantstelling dat in feite zou moeten worden teruggestort, te kunnen besteden aan het volgend jaar te publiceren boekwerk: 'Twee eeuwen stedelijke bestuurders' van Leo Hoogeveen en Arie van Zoonen. Door die bijdrage zou de oplage van dit omvangrijke werk dat, we schreven het eerder, uniek is in den lande, verantwoord kunnen worden verhoogd.

Publicatiestichting Bas Baltus

Aandachtige volgers van de stichting kunnen niet anders dan tot de conclusie komen dat deze sinds haar oprichting

Anita Muller ontvangt haar exemplaar van 'Hoorn en de Zee' van Jan van der Heijden, bestuurslid Publicatiestichting Bas Baltus.

geen slapend bestaan heeft gekend. Jaarlijks verschijnen onder haar verantwoordelijkheid nieuwe uitgaven in de vier bekende reeksen:

- *Hoornse Historische Reeks* standaardwerken op het terrein van de stadsgeschiedenis
- *Bouwhistorische Reeks Hoorn* (populair)wetenschappelijke exposés over uiteenlopende aspecten van de geschiedenis van bouwwerken: van één groot monument via een woningbouwcomplex tot een complete nieuwbouwwijk
- *Huizenreeks Hoorn* kleinere publicaties over de bouwen en bewoningsgeschiedenis van monumentale panden
- *Cultuurhistorische Reeks Hoorn* betrekkelijk omvangrijke uitgaven over zeer uiteenlopende onderwerpen die direct het brede terrein der Hoornse cultuurhistorie raken: van orgels tot de woonhuisontwikkeling tot het werk van een gemeente-architect.

Een van de kleinere publicaties die ook landelijk de nodige aandacht trekt, is het boek 'Orgels in Hoorn' van Jan Piet van der Knaap. De vraag ernaar is groot en komt soms uit onverwachte hoek. Zo schreef de organist van de Grote Kerk te Elburg, Maarten Seijbel, onlangs in de plaatselijke krant: "Er is voor de orgelliefhebbers een alleraardigst boekje verschenen over de vroegere en hedendaagse orgels in de stad Hoorn. In de serie Cultuurhistorische Reeks Hoorn was men van mening dat een uitgave over Hoornse orgels niet mocht ontbreken en dat heeft men terecht onderkend. De oude Zuiderzeestad, die voorheen

ten tijde van de VOC een belangrijke rol heeft gespeeld, heeft met name vroeger een aantal zeer interessante orgels gehad maar ook nu nog bezit de stad verscheidene zeer interessante instrumenten, waarvan wij dan met name willen noemen de orgels van de Oosterkerk, Lutherse Kerk en Noorderkerk, terwijl ook het orgel van de Doopsgezinde Kerk apart genoemd moet worden. Interessant is ook het hoofdstuk dat aan de stadsorganisten is gewijd. Het boek bevat tevens een groot aantal kleurenfoto's. Een keurig en waardevol boek dat ik graag van harte wil aanbevelen".

Nieuwe medebeheerder Oost-Indisch Pakhuis

Het bestuur is blij dat de bezetting van het verenigingsgebouw sinds het begin van de maand oktober weer op volle sterkte is gebracht. Op de dinsdag treedt mevrouw Willy Wiggelaar voortaan op als gastvrouw-beheerder. Mevrouw Wiggelaar is geboren en getogen Horinees. Zij is goed op

de hoogte van het wel en wee van de historische stad en ook de vereniging zelf kent zij door en door. Haar opleiding als gids heeft die kennis sinds 2001 nog eens uitgebreid en opgefrist.

Het bestuur heeft er vertrouwen in dat door deze aanstelling het Oost-Indisch Pakhuis nog meer gaat

leven. Uiteraard dient de samenwerking tussen de dames-beheerders Joke van Tartwijk en Willy Wiggelaar daar borg voor te staan. Het wenst hen daarbij alle succes.

De gewijzigde Woningwet

Waarschijnlijk, zeker is dat nog niet, zal de gewijzigde Woningwet op 1 januari 2003 van kracht worden. Oud Hoorn maakt zich zorgen over de mogelijke gevolgen van die wet.

De wijzigingen betreffen vooral de bouwvergunningprocedure en het welstandstoezicht. De procedure voor het aanvragen van een bouwvergunning, daar kunnen wij ons iets bij voorstellen, moet eenvoudiger, sneller (waar zagen we de noodzaak daartoe eerder?) en inzichtelijker. Ook het welstandstoezicht moet transparanter worden zodat een aanvrager de overwegingen beter kan volgen. Gemeentebesturen moeten een welstandsbeleid formuleren en vastleggen in een Welstandsnota. Zij krijgen hiervoor achttien maanden de tijd. Welstandscommissies gaan voortaan openbaar vergaderen en zij moeten jaarlijks verantwoording afleggen aan de gemeenteraad. In het overleg met wethouder Tonnaer heeft het bestuur aangedrongen op een snel begin met de Welstandsnota. Voor de individuele burger zijn dit verbeteringen. De vraag is of dat ook

geldt voor het (historisch) stadsbeeld? Een liberaler regiem leidt niet automatisch tot een beeld waaraan we allemaal vreugde beleven.

Er komen z.g. vergunningsvrije en vergunningsplichtige bouwwerken. Daarmee vervalt de nog jonge categorie meldingsplichtige. Dit betekent dat er weer zonder vergunning aan de achterzijde van een woning kan worden gebouwd. Dat kan gaan om een dakkapel waarvan nu nog iedere week reeksen bouwaanvragen worden gepubliceerd, om een schuurtje, een serre, carport of schutting. Een vergunningsvrije aan- of uitbouw is gebonden aan maten en mag niet meer dan 50% van het erf beslaan.

Vergunningsvrij bouwen betekent niet automatisch dat de welstandseisen niet meer gelden. Wat dat betreft wordt vooral sterk gelet op de voorzijde van een gebouw en is de achterkant van minder belang. Voor bouwen aan de voorkant is een bouwvergunning nodig waarvan de afdeling binnen zes weken moet plaatsvinden. Deze z.g. lichte procedure wordt ook toegepast bij veranderingen aan, in of bij monumenten en in beschermde stads- en dorpsgezichten. Aanvragen voor een lichte bouwvergunning worden beoordeeld op ruimtelijke kwaliteit (en getoetst aan de redelijke eisen van welstand, de stedenbouwkundige voorschriften in de bouwverordening, het beste plan en de leefmilieuverordening).

Naast de lichte procedure blijft de reguliere procedure bestaan.

Zie verder de website van het ministerie van VROM: www.min-vrom.nl.

De Hoornse Monumentenkalender 2003

Ook dit jaar is vanaf de eerste week van december de zesde editie van de inmiddels breed bekende Monumentenkalender Hoorn te verkrijgen in het Oost-Indisch Pakhuis. De prijs ligt rond € 12,50. De kalender staat in het teken van 30 Jaar Stichting Stadsherstel Hoorn. Twaalf grote monumentale restauratieprojecten door de stichting gerealiseerd geven elke maand inhoud en kleur.

Het gehele oeuvre van Stadsherstel van de afgelopen 30 jaar prijkt in veertig fotootjes op de voorzijde: een indrukwekkend beeld, wanneer we ons realiseren dat al die projecten door vrijwilligerswerk tot stand zijn gekomen. In veel steden worden vergelijkbare stichtingen geleid door professionals, mensen die hun beroep hebben gemaakt van het restaureren van onroerend goed. In Hoorn bestaat het stichtingsbestuur nog steeds uit vrijwilligers. Dat is mooi vanuit de emotionele betrokkenheid bij de historische stad, dat is riskant vanuit de continuïteit van de deskundigheid.

Hart voor de historische stad gekoppeld aan realiteitszin, de Hoornse Stichting Stadsherstel ten voeten uit. Zonder haar betrokkenheid had de stad er anders uitgezien.

Dirk Breebaart, de eer voorbij...

Ton van Weel

Op zondag 10 november 2002 is Dirk Breebaart (1905 – 2002), erelid van Oud Hoorn, overleden. Het overlijdensbericht bereikt ons een week later. Dirk is in stilte begraven. Daarmee komt een eind aan een bewogen leven dat sterk in het teken heeft gestaan van de publieke en monumentale zaak. Oud Hoorn schrijft in de krant: "Wij zullen een bijzondere man moeten missen. Nooit zullen we zijn betrokkenheid, zijn passie, zijn stem, zijn humor, zijn kracht en vooral zijn wijsheid vergeten. Hij is van onuitwisbare betekenis geweest voor monumentaal Hoorn".

Een lange indrukwekkende lijst siert zijn loopbaan. Burgemeester van de gemeente Hoogwoud (1946-1971), ere-burger van Hoogwoud (1971), dijkgraaf van de Vier Noorderkoggen en eerste dijkgraaf van het waterschap Westfriesland, erevoorzitter van de stichting Westfrieze Molens, voorzitter van het Historisch Genootschap Oud West-Friesland, ereburger van de stad Hoorn, (ere)voorzitter van de Stichting Stadsherstel Hoorn, erelid van de Vereniging Oud Hoorn (1980).

Na het burgemeesterschap verhuizen de Breebaarts naar Hoorn, naar de eerste Astronautenflat in de Grote Waal, naar de bakermat. Immers, het geslacht Breebaart is van oude Hoornse origine. In Hoorn begint Dirk Breebaart een nieuw leven. Zijn faam als betrokken bestuurder en enthousiast restaurateur van monumenten snelt hem vooruit. Hij raakt direct betrokken bij de restauratie van het 17e eeuwse pand Breed 12, nu één van de rijksmonumenten in bezit van Oud Hoorn.

Secretaris en mede-oprichter is hij van de Stichting Stadsherstel Hoorn; later voorzitter. Hij kent de juiste financiële wegen, laat zich geen knollen voor citroenen verkopen en stuurt restauraties aan van Italiaanse Zeedijk 24, 26, 78, 79, 80, 82, 84, 118 en 120, Gravenstraat 25, Melknepsteeg 11, Munnickenveld 15, 17, 19, 21, West 42 en Zon 1. Ook bij de restauratie van Ramen 1-3 is hij betrokken evenals bij die van de stijlkamers van het Sint Jozef Huis aan het Achterom. Breebaart stort zich met volle overgave in de restauraties van de Ooster- en Noorderkerk. Met zijn overtuigingskracht en gedrevenheid, met zijn netwerk van bestuurlijke relaties en met zijn grote kennis van zaken boort hij onvermoede bronnen aan. Ingewijden staan verstelt van zijn energie en tempo. Haarfijn voelt hij de tijdgeest aan die balanceert op het dunne koord tussen verval en behoud.

Bij de aanbidding van het erelidmaatschap van de Vereniging Oud Hoorn in 1980 – Dirk Breebaart is dan net 75 jaar geworden – zegt Bas Baltus dat zijn woorden niet in de

minste verte kunnen aangeven hoeveel tijd, moeite, tegenwerking Breebaart heeft moeten overwinnen als het gaat om het behoud van monumenten in de stad Hoorn en daarbuiten. "Oud Hoorn eert en bedankt u voor alles wat u tot nu toe voor het Hoornse historische bezit heeft gedaan". Tot dan toe ja. Er volgt nog zo veel meer. Hij staat aan de wieg van de jubileumuitgave "Hoorn, Huizen, Straten, Mensen", de monumentenbijbel van de stad. Hij blijft restauraties begeleiden.

De krant noemt hem een levend symbool van Hoorns monumentenzorg.

In 1987, bij zijn afscheid van de Stichting Stadsherstel, wordt hij ereburger van de stad Hoorn. Twee jaar later verhuizen de Breebaarts naar Bergen. Uit het oog, uit het hart? Integendeel. Hij blijft naar Hoorn komen, weliswaar steeds moeilijker. De warme belangstelling voor zijn stad neemt evenwel niet af.

Dit "In memoriam" is niet compleet. Dat kan ook niet bij een man die zoveel werk heeft verzet. Over hem en dat werk zouden we een boek kunnen schrijven. De Publicatiestichting Bas Baltus zou hem daarmee een verdiende laatste eer bewijzen.

Waar hij kon was hij er bij want Dirk Breebaart hield van 'zijn' stad, ook al woonde hij de laatste jaren in Bergen. Op 27 mei 2000 werd de waterpomp in de Weeshuistuin officieel in gebruik genomen. Natuurlijk was de toenmalige 95-jarige Dirk Breebaart bij dit gebeuren aanwezig en hij geniet hier, onder het genot van een goede sigaar, van de rustgevende ambiance.

Jaap Schaper, een gewone Hoornse jongen

Ton van Weel

Toespraak bij de uitreiking van de Oud Hoorn-onderscheiding 2002

Het is dit jaar voor de 20ste maal dat de Oud Hoorn-onderscheiding wordt toegekend aan een persoon of instantie die zich bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt op het terrein van de lokale geschiedbeoefening of monumentenzorg. Het bestuur stelt u dit keer wel een heel bijzondere kandidaat voor: Jaap Schaper, geboren Horinees en in de periode 1984-2002 wethouder/loco-burgemeester in het college van Burgemeester & Wethouders van Hoorn. Nog niet eerder betrof het voorstel aan de leden een voormalig stadsbestuurder.

Oud Hoorn gaat toch niet iemand onderscheiden die gewoon zijn werk heeft gedaan, hoor ik sommigen van u denken. Nee, want Jaap Schaper heeft de afgelopen decennia veel meer voor monumentaal en historisch' Hoorn gedaan dan wij maar kunnen bevroeden. Monumentaal Hoorn ziet er, een enkele uitzondering daargelaten, goed uit. Dat is zeker de verdienste van Jaap Schaper.

Het bestuur is bij zijn afwegingen niet over één nacht ijs gegaan. Toen we die bijna 20 jaren zorg voor monumenten, en wat dies meer zij, inventariseerden, raakten we gaande-

Jaap Schaper krijgt van voorzitter Van Weel een cadeau overhandigd.

weg zelf steeds meer onder de indruk van Jaaps oeuvre, als ik dat zo mag zeggen.

Van begin af aan was Jaap portefeuillehouder Financiën (1984), een groot voordeel als het gaat om grote investeringen die pas op termijn rendement opleveren. Ook de verantwoordelijkheid voor het Grondbedrijf en het Woningbedrijf hebben hem geholpen, al was het maar qua kennisvoorsprong.

We zijn het bijna al weer vergeten: ruim vóór 1984 maakte Jaap zich als raadslid al, net als Oud Hoorn overigens, hard voor het behoud van de Grote Kerk. Dat behoud is bijna letterlijk voor de poorten van de hel weggeslept. Jaap nam het college en de commissie RO onder vuur en argumenteerde in een cruciale vergadering van maart 1983 dat de Grote Kerk onmisbaar een historische functie had, een grote culturele waarde bezat, sterk beeldbepalend was en een grote belevingswaarde vertegenwoordigde, naast zelfs een economische waarde. Later zei hij sterk door de toenmalig voorzitter van Oud Hoorn, Bas Baltus, geïnspireerd te zijn geweest.

Eenmaal lid van het college maakt de jonge wethouder zich druk over het verval van grotere beeldbepalende en monumentale panden. De aandacht van de groeikern was sterk uitgegaan naar de nieuwbouwwijken. Het werd tijd dat de historische binnenstad meer aandacht kreeg: markante vrijkomende panden kregen onder zijn invloed goede, vaak culturele, bestemmingen naast een openbare functie. Aan dat laatste aspect zal Jaaps sociaal-democratische inborst niet vreemd zijn.

Ik herinner u aan het Sint Jans Gasthuis (kunstenaars), Grote Oost 26 (SBK), het VOC-pakhuis (van winkel tot theater en verenigingsgebouw), de Jozefschool. Oud Hoorn speciaal is hem daar tot op de dag van vandaag erkentelijk voor.

Dat nieuwe beleid uit midden jaren tachtig zette Jaap de jaren daarna onverminderd door: het Westfries Museum kan uitbreiden dankzij de aankoop van de AMRO-bank, de Waterschapspanden worden aangekocht en krijgen – deels – een museale functie, het Postkantoor wordt aangekocht en dus behouden en ook de Ridderikhoffpanden (later overgedragen aan de Stichting Stadsherstel), het Missiehuis op de Blauwe Berg en Keern 33, het voormalige Landbouwproefstation. Allemaal zeer strategische aankopen die het historisch karakter van de stad intact hielden en bovendien: een goede bestemming kregen en dus qua onderhoud, d.w.z. voor de langere termijn veilig gesteld werden.

Ook op het terrein van beeldbepalende en monumentale

woonhuizen zette de oud-wethouder onmiskenbaar blijvend zijn stempel op de ontwikkelingen: steeds gaat het hem om het behoud van de kwaliteit van het monument. De gemeente kan die kwaliteit niet garanderen, dat heeft Jaap als wethouder van Financiën verdraaid goed in de gaten. Zij heeft daar de kennis, het geld en de mankracht niet voor. Dus worden beeldbepalende woonhuizen overgedragen aan organisaties die dat wel kunnen: de Vereniging Hendrick de Keyser, de Stichting Stadsherstel Hoorn en de Vereniging Oud Hoorn. Let wel: zo zijn tientallen panden heel bewust niet in de markt gezet, niet verkocht aan de hoogstbiedende maar overgedragen, vaak voor een zachte prijs aan de eerder genoemde organisaties. Wat was er terecht gekomen van het Claas Stapel Hofje, van de Bossupanden, van Buurtje 1 en 2, van het Speelgoedmuseum, van de Kruittoren, van Zon 1, Wisselstraat 10, Ramen 1 en 3 en last but not least Muntstraat 6? Om maar een paar voorbeelden te noemen. Dit beleid, beste leden van Oud Hoorn, wordt niet door veel gemeentebesturen geïmplementeerd en is vrij uniek in den lande. Het beantwoordt in ieder geval aan het primaire doel: kwaliteitsgarantie op termijn. Dat geldt ook voor een ander initiatief:

De goede afspraken die onder zijn supervisie zijn gemaakt met de Uitwaterende Sluizen en het Waterschap heeft Hoorn geen windeieren gelegd. Het beheer van de zeevarende dijken wordt van de gemeente overgedragen, ook die markant indrukwekkende muur langs het Baadland. Daarmee komt de zorg voor het onderhoud opnieuw en consequent bij een andere partij te liggen. De resultaten zijn onmiddellijk herkenbaar: de restauraties van de Grote Sluis bij de Hoofdtoren en die bij het Kleine Oost.

We noemen ter completering van het beeld de grote restauraties van de afgelopen jaren die onder verantwoordelijkheid van Jaap Schaper zijn gerealiseerd: de Statenoort, de Oosterpoortbrug, dak Noorderkerk, NH Kerk in Zwaag, de Lourdeskapel, de begraafplaats aan de Drieboomlaan, het Truydemanhof, de Lutherse Kerk, de toren van de Grote Kerk. Jaap Schaper stond ook aan de wieg van de Aanwijzing tot Uitbreiding van het Beschermd Stadsgezicht tot de gehele binnenstad.

Natuurlijk heeft hij dat niet allemaal alleen gedaan: hij is geïnspireerd en scherp gehouden door zijn ambtenaren Arie Boezaard en Jan van der Heijden. Zij hebben goede contacten in het veld, met name in de richting van de subsidiepoten van de rijksoverheid en het Provinciaal Stadsvernieuwingsfonds. Daarnaast moet gezegd: door zijn grote betrokkenheid weet hij ook anderen om zich heen warm te krijgen voor monumentenzorg, een kwaliteit weinigen geven.

Van grote invloed op hem is de komst naar Hoorn van Henk Zantkuijl geweest. Deze charismatische pleitbezorger heeft Jaap c.s. enorm geënthousiasmeerd. Zantkuijl beschikt over een grote kennis en die was van essentieel

belang voor de onderbouwing van Jaaps beleidsvoorstellen. 'Ik ben in wezen een nogal conservatief type. Ik ben hier geboren, ben hier rennend door de straten in mijn korte broek naar school gegaan en wil in feite dat beeld zo lang mogelijk vasthouden, dus het liefst alles bij het oude houden. Jacob Groot heeft in Nieuw Hoorn dat beeld op uitnodiging van Jaap vastgelegd. Zo was het'. Zantkuijl is een beetje door die behoudendheid heen gebroken en heeft Jaap laten zien dat veranderingen ook verbeteringen kunnen zijn.

Jaap Schaper, je zou er een boek over kunnen schrijven. Nog te vroeg voor de Bas Baltusstichting, hoewel hij ook daarvan een warme aanhanger is. De gemeente bekostigde de uitgaven over het Sint Pietershof, over het Statenlogement, over het Sint Jans Gasthuis en over de Risdam. Ook het draagvlak voor de bekende Hoornse Monumentenkalender komt bij hem vandaan.

Zonder Jaap Schaper had de historische stad er nu niet zo goed bijgestaan. Hoorn moet dankbaar zijn dat zij zo'n zoon in haar midden heeft. Vaak wordt de held in eigen land niet gewaardeerd. Deze held wel.

Het is tegen de achtergrond van die centrale gedachte dat het bestuur u voorstelt om Jaap Schaper te onderscheiden met de Oud Hoorn-onderscheiding 2002.

Vergezeld door een luid applaus stemde de vergadering in met het voorstel.

LEZINGEN SEIZOEN 2002-2003

Het lezingenprogramma voor dit seizoen is rond. Zoals vermeld in het vorige kwartaalblad krijgt u informatie over de laatste twee data.

Het programma ziet er nu als volgt uit:

Maandag 20 januari

Diavoorstelling van oude en minder oude dia's van de Koepoortsweg en omgeving door mevr. F. Uiterwijk

Donderdag 20 februari

De kaartenverzameling van Blaeu van de koopmanszoon Van der Hem, door kunsthistoricus dr. Erlend de Groot.

Woensdag 19 maart

De archeologische vondsten van het terrein Winstonbioscoop, door Tosca van de Walle.

Dinsdag 22 april

"Hoorn als stedelijk knooppunt, Stedensystemen tijdens de vroegmoderne tijd", door dr. Clé Lesger.

Over de achtergronden van de veranderingen in de omvang van de economische activiteiten in Hoorn tijdens de periode 17e-19e eeuw (vroegmoderne tijd).

Wat zou Hoorn zonder water geweest zijn?

Rien Floris

Geen water, geen haven. Maar ook: geen Hoofdtoren, geen sluis, geen bruggen, geen pakhuizen. En dus behoorlijk wat minder invloed, betekenis en historie voor havenstad Hoorn. Niets logischer dus dan Hoorn en de zee met elkaar te verbinden in een boek.

En wat voor een boek. 'Hoorn en de Zee', dat verscheen ter ere van het 85-jarig bestaan van de Vereniging Oud Hoorn, mag er zijn. Zo'n driehonderd pagina's kwaliteit. Van bindwerk tot beeld. En de tekst niet te vergeten, waar de schrijvers bibliotheken, archieven en hun eigen geheugen voor hebben doorgespiet, op zoek naar de band van Hoorn met het water.

Geen water, geen Hoorn. Tenminste niet het Hoorn dat we kennen. Of het Hoorn uit mijn jeugd, toen Hoorn nog zo'n 25.000 inwoners telde en de oude stad nog niet lag ingeklemd tussen nieuwbouwwijken. Al had je toen wel een Junius- en Liornestraat waar je in dit boek weer de herkomst van vindt.

Zonder water zou Hoorn nooit meer geworden zijn dan een doorsnee tuindersdorp. Zeker niet een 'Hoorn des overvloeds' uit de Gouden eeuw, waar je in straatnamen, huizen en gevelstenen nog dagelijks de sporen van kunt zien.

Een historisch werk, maar toch is 'Hoorn en de Zee' geen archivarisch werk geworden. Het is een kijk- en bladerboek. Als je door een kop of illustratie wordt geraakt, ga je dieper. Wil je een beetje neuzen in de historie, dan kan dat ook. Juist de veelheid aan illustraties en aardige kadertjes maken het boek een genot om te lezen. Vooral de ontwikkeling van de Hoornse haven, de rol van de scheepsbouw en Hoorn als vissersplaats zijn prachthoofdstukken. Met prachtillustraties, waar veel werk in is gestoken. Foto's, gevelstenen, tekeningen, archeologische opgravingen en prachtschilderijen. Zoals het, wat mij betreft, mooiste gezicht op de Hoofdtoren van Jan Abrahamsz. Beerstraten (pagina 21). En de meest wonderlijke illustratie van de Oosterpoort: met uivormige torens (pagina 47).

Breeuwen

Erg leuk al die kadertjes. Door het boek heen gestrooid met prachtige anekdotes en kleine gebeurtenissen. Zoals de touwkooksters en arme weduwen die touw uitplozen om weer als breeuwsel te verkopen. En breeuwen (met touw scheepsnaden vullen) is puur West-Fries. Nooit geweten. Ook niet dat je geschaafd pokhout kon gebruiken als medicijn tegen geslachtsziekte, waar de zeelieden nogal

Foto uit 'Hoorn en de Zee'.

Scheepswerf Kaat aan de Binnenluiendijk omstreeks 1925 met op de helling een botter.

eens last van hadden. Niet dat het echt hielp, want meestal overleden de syfilislijders aan de behandeling met kwikdampen en aderlatingen en hielp het uit pokhoutschaafsel getrokken 'levenswater' geen zier.

Niets wordt verbloemd. Ook niet de rol van lieden als Jan Pieterszoon Coen. Geen gouverneur waar we in deze tijd trots op zouden zijn. Net zo min als de dubieuze rol van handelslieden en havenstad in de slavenhandel, na de goudhandel als meest lucratieve op een tweede plaats!

Nog maar even zo'n aardig kadertje: bij een aardbeving in Portugal in 1755 sloegen de schepen in Hoorn los. Vast geen fabeltje, want begin november gebeurde dit jaar exact hetzelfde in Amerika bij een beving in Alaska.

Walvisvaarders

Boek vol wetenswaardigheden, VOC, Kaap Hoorn, haringkakers, J.P. Coen, IJsselmeervissers en andere handel en faam. De Hoornse walvisvaarders zijn in die historie misschien vaak onderbelicht. Meestal worden in dat verband walvisvaardersdorpen als De Rijp en Jisp aangehaald, maar in 'Hoorn en de Zee' komen ze ruim aan bod. Net als het ranke Fluitschip waar ze in De Rijp prat op gaan, maar dat een Hoornse vinding is. Een initiatief van de Hoornse koopman Liorne (Pieter Jansz.). Een boek over de band met de zee. Een band van haat en liefde. Want de meeste havensteden hebben met de zee een haat-liefde verhouding. Liefde voor de zilte lucht (die door de Afsluitdijk jammer genoeg weer zoet werd), voor de schepen die je naar verre bestemmingen brachten. Voor de schatten uit de

Oost, de West en de diepten van de Noordzee. Van kaneel tot haring. Maar er vergingen ook schepen met man en muis. En Barbarijse zeeroovers vonden het gijzelen uit waarbij scheepsbemanningen moesten worden losgekocht. Dan betaal je een prijs voor de liefde. Het is een boek van opkomsten en ondergangen.

De opkomst van Hoorn als havenstad wordt het eerst gesignaleerd door Hadrianus Junius (1511-1575). We zien de opkomst en ondergang van de handel, de opkomst en ondergang van de scheepsbouw en de opkomst en ondergang van de visserij. En volop veranderingen. Van handelshaven naar recreatiehaven.

Vooruitgang

Veranderingen en vooruitgang. Dan verdwijnt er nogal wat. Zoals de touwkooksters, de IJsselmeervissers en de botterhelling van Kaat. De laatste is jonge geschiedenis. De werf (prachtig in vol ornaat op een foto op pagina 229) werd in 1941 opgeheven. Kreeg navolging aan de overkant bij scheepstimmerman Cees Droste die het in 2000 aflegde tegen milieueisen en oprukkende woningbouw. Jammer. De laatste scheepswerf ten onder in de vooruitgang. Dan ligt Hoorn weer een stukje verder van de zee.

Hoorn en de Zee. Deel 4 in Hoornse historische reeks.

Door: Ben van Tartwijk, Rob de Knegt, Marianne Wever-Nierop, Humphrey Hazelhoff-Roelfzema, Peter Dorleijn, Henk Woestik. Redactie: Anita Muller.

Uitgever: Publicatiestichting Bas Baltus.

Oud Hoorn website-nieuws

In het september-nummer van het Kwartaalblad kon al gemeld worden dat er aanzienlijke verbeteringen op onze eigen Oud Hoorn-website waren aangebracht. Natuurlijk zijn ook hier Keulen en Aken niet op één dag gebouwd dus er wordt nog altijd druk gesleuteld. Maar het huidige resultaat mag gezien worden en heeft tevens tot gevolg dat Oud Hoorn nu ook wereldwijd actuele zaken wereldkundig kan maken.

Intmiddels werden er nieuwe rubrieken toegevoegd en bestaande rubrieken werden verder aangevuld: of met gegevens of met beeldmateriaal. Want dit is natuurlijk ook het grote voordeel van een website: actuele beelden kunnen vrijwel ogenblikkelijk op 'het net' gezet worden. Zo was het interieur van de gerestaureerde kapel op het R.K. kerkhof al enige weken geleden voor het eerst te zien. En ook het beruchte pand aan de Oude Doelenkade 27 stond vrijwel direct na de storm van 27 oktober j.l. al op de site. Ook de gerestaureerde zittingzaal van het kantongerecht aan het Grote Oost is (in kleur) te zien. Deze beelden komt u ook tegen in het kwartaalblad maar daar blijft het jammer genoeg bij zwart-wit.

Op onze eigen verenigings-website verzamelen we in de rubriek 'oudhoornlinks' interessante bronnen op Internet.

De subrubrieken die wij nu brengen zijn: Musea, Religieus zoeken, Film-video's, Monumenten, Historische verenigingen, Rijksdiensten, Genealogie, Archeologie, VOC-links, Aanbevolen, Hoorn en de zee? en Diversen. Via de eigen verenigings-site kunt u dus op een gemakkelijke manier bij andere interessante zaken of verenigingen komen om te kijken wat die "in huis" hebben. Als u de indruk heeft dat wij op dit gebied nog iets missen of u heeft zelf een interessante site ontdekt mailt u dan dat adres naar: info@verenigingoudhoorn.nl

De naam van onze eigen website is nog steeds: www.verenigingoudhoorn.nl al hadden we natuurlijk liever dat de naam kortweg 'oudhoorn' kon zijn. Jammer genoeg is dat nog altijd niet mogelijk daar de gebroeders Stumpel met een eigen site 'Oud Hoorn' zitten te spelen met de door hen geclaimde domeinnaam: de naam van onze vereniging. Oud Hoorn vindt het onbegrijpelijk dat vertegenwoordigers van een bekende Hoornse familie een vereniging als de onze dwarsboomt met dit optreden. De penningmeester piekert er echter niet over om voor het in bezit komen van onze naam in de (financiële) buidel te tasten zo dit de bedoeling mocht zijn. Onze vereniging moet het hebben van vrijwilligers en niet van mensen die uit zijn op financieel gewin en daar ziet het nu helaas wel naar uit.

F.Z.

Hoorn Upstream

Leo Hoogveen

Donderdag 5 september 2002. Op het Hoofd in Hoorn verzamelt zich een publiek tussen de achter een groene wand schuilgaande Hoofdtoren en het havenkantoor, gadeslagen door terraszitters bij de Volendammer en het Schippershuis en wandelende en fietsende passanten. Op een podium praat Bien Seffinga van de gemeente Hoorn het programma aan elkaar. Jongens en meiden van de Hoofdtoren bewegen zich tussen de genodigden met drankjes en hapjes.

Er zijn de verplichte nummers: een toespraak van de wethouder van cultuur en de openingshandeling van de burgemeester. Echt UPSTREAM zijn het optreden van de Japanse zangeres Haco en de toespraak van de kunsthistoricus Tineke Reijnders. Terwijl Haco met haar stem en instrument voor westerse oren vreemde en soms ijle klanken voortbrengt, gaat naast mij in een damestas een mobiele telefoon af. Het lijkt een eeuwigheid te duren alvorens de steeds zenuwachtiger wordende eigenares het ding heeft gevonden en tot zwijgen gebracht. Paula van Zijl beweegt zich onopvallend tussen de gasten, als een regisseur achter de schermen. Niets ontgaat haar. Maandenlang heb ik haar als projectmanager Hoorn langs mijn kantoor in de Pakhuisstraat 3 heen en weer zien draven tussen haar eigen bureau op de hoek van Achter de Vest en het tijdelijke zenuwcentrum van Upstream Hoorn in de bovenwoning aan de Pakhuisstraat 1. Dat werd bemand door Marjolijn Hessing (curator Hoorn) en Marianne Maasland (projectassistent Hoorn). En die dames draafden met haar mee, naar haar toe of van haar vandaan. Al die actie in een pakhuis van de 400-jarige VOC, dat zelf in 2006 ook 400 jaar bestaat.

In het jaar dat het vierhonderd jaar geleden was dat de Verenigde Oost-Indische Compagnie werd opgericht zijn talloze activiteiten georganiseerd om dit feit te memoreren. Van 7 september tot en met 20 oktober is in Hoorn en Amsterdam de internationale kunstmanifestatie 400 jaar VOC gehouden onder de naam Upstream. In de fraai uitgevoerde 'upstream guide' schrijven Marjolijn Hessing en

Helga Lasschuijt (curator Amsterdam): "In Upstream geven beeldende kunstenaars en componisten vorm aan de invloed van de VOC op hun huidige leefomgeving. De kunstenaars en componisten komen uit gebieden langs de oude VOC-route: India, Sri Lanka, Zuid-Afrika, Indonesië, China, Japan, Australië en Nederland. De titel, Upstream, weerspiegelt het onderzoekende karakter van de manifestatie; wij willen niet aan de oppervlakte van de eerste impressie blijven hangen, maar – in tegenstelling tot de VOC – landinwaarts en stroomopwaarts trekken om andere gezichtspunten te ontdekken".

En verder: "Upstream wil temidden van de morele polarisatie in de discussies omtrent de VOC een heterogeen beeld bieden. Beeldende kunst en muziek doen een groter appel op ons gevoel en onze manier van kijken dan publieke discussies of wetenschappelijke verhandelingen. Wellicht communiceren de kunsten de nuances in maatschappelijke thema's en andermans ervaringen directer. Weten is anders dan ervaren".

In Hoorn manifesteerden de kunstenaars zich op veertien locaties, waarvan acht in de open lucht. Zoals Paul van den Hout met zijn Dharma-Bop Sitar Repair Shop op de kop van de Veemarkt, waarvoor de dames van Blokker een poosje moesten wijken. Zoals de herdenking van de VOC zelf leidde ook Upstream tot tegengestelde reacties en opschudding: de ingepakte Hoofdtoren van Helmut Dick (Duitsland), de eetbare nieren van Shilpa Gupta (India) en de kwakende eenden van Nicky Zwaan (geboren in Burkina Fasso).

Op de slotdag werd het totale bezoekersaantal in beide steden geschat op zo'n tienduizend.

De Hoofdtoren 'ingepakt'.

De openingstoespraak is gehouden door mevrouw Tineke Reijnders. Zij is kunsthistoricus, kunstcriticus, docent kunstgeschiedenis aan de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam en incidenteel theorie docent aan het Sandberg Instituut.

De contacten van Tineke Reijnders met Hoorn gaan al terug tot het begin van de jaren tachtig. Het was de tijd van de oprichting van de Kunstenaarsvereniging Hoorn en Omstreken (1979) en de Stichting De Achterstraat (1985), die was voortgekomen uit het Droparchief. Zij had indertijd een interview met de initiatiefnemers van Drop, Joep Neefjes en Jawek Kwakman, voor het weekblad De Groene.

In de zomer van 1980 zijn de leegstaande panden aan de Nieuwstraat 2 en 4, op de hoek van het Kerkplein, gekraakt. De Hoornse kraakbeweging organiseerde kort daarop een manifestatie om aandacht te vestigen op de woningnood, waarin zij de medewerking kreeg van een aantal Hoornse kunstenaars. De manifestatie kreeg de naam DROP, die sindsdien een begrip is geworden in de stad. Drop stond onder meer voor de uitdrukking "d'rop of d'ronder", maar was ook een speelse verwijzing naar de grossier in suiker en zoetwaren die in een van de panden had gezeten. De gekraakte panden zijn tijdens de manifestatie veranderd in een alternatief cultureel centrum, waarin vijf jaar lang talrijke activiteiten zijn gehouden. Eind 1985 en begin 1986 zijn de panden ontruimd, waarna Stads herstel ze gerestaureerd heeft.

Drop was het eerste van een hele reeks kunstenaarsinitiatieven in Hoorn, die Tineke Reijnders haast allemaal heeft

bezoekt: het ABC-project, de Garage, de Achterstraat en zij kwam ook wel eens in de Boterhal. Zij bezocht de Archiefdienst Westfrieze Gemeenten in de periode dat Marjo van Baar daar bezig was het Droparchief te ordenen. Zij had toen al besloten een dissertatie te gaan schrijven over kunstenaarsinitiatieven in Nederland, waarin Hoorn een bijzondere plaats krijgt. Haar promotor is prof.dr. Carel Blotkamp. Zij hoopt binnen drie jaar met het boek klaar te zijn.

In december 1998 heeft Tineke Reijnders in de Mariakapel de tentoonstelling 'Tijdelijke openbaring van ongevraagd drukwerk en andere vormen van artistieke vrijgevigheid' samengesteld. Het betrof zo'n tweehonderd veelal gratis rondgezonden tijdschriftjes of andersoortige kunstwerken/multipels, door kunstenaars in eigen beheer gemaakt. Zo waren er affiches van Anne van den Bosch die zich het lot aantrok van dingen die in archieven worden weggeborgen en nooit meer tevoorschijn komen. Ze wilde daarin verandering aanbrengen en richtte het "Archievenbevrijdingsfront" op. Bijzonder waren de sessies portrettdichten van Engelen & Engelen. Bezoekers die zich daarvoor aanmeldden werden het onderwerp van een gedicht. Die gedichten zijn later gebundeld.

Tineke Reijnders deelt haar passie voor zeilen met de opvarenden van de Groene Draeck en doet, evenals die familie, Hoorn al meer dan dertig jaar met regelmaat vanaf het water aan. Ze hield op de Hoornse opening van Upstream een, om in de stijl te blijven, gekruide om niet te zeggen gepeperde toespraak. Die laten wij hier in zijn geheel volgen.

De VOC en de kunst

Tineke Reijnders houdt haar toespraak.

Tineke Reijnders

Als je vanaf het water op Hoorn afkoerst, stuit je op een hoge muur met een smalle opening, de voormalige sluis. Die muur moest zo hoog zijn vanwege de vroegere getijden. Voor de bouw van de afsluitdijk sloeg de vloed soms hoog tegen Hoorn op. Direct achter de muur lag het zoute water, de grote zee, de eindeloze waterweg die zich uitstrekte tot in alle hoeken van de wereld. Sinds de zakenlieden de handen vierhonderd jaar geleden ineensloegen en in naam van hun VOC de commerciële rooftochten organiseerden, stapelden zich binnen de muren de nieuwe rijkdommen op. Tot op de dag van vandaag draagt monumentaal Hoorn daar de festoenen en verguldsels van. Altijd weer blijkt, zoals nu bij de bouwfraude, dat winnende gepaard-aan-congsie, een situatie oplevert van profiteurs en gedupeerden. Het actuele fraudeonderzoek naar de verenigde aannemers is echter maar een futiliteit vergeleken bij de eeuwenlange handel met eenzijdig voordeel van de Verenigde Oost-Indische Compagnie. Van een parlementaire enquête naar de schending van de mensenrechten is het natuurlijk nooit gekomen, de verenigde burgerij

is er immers rijk en machtig door geworden. En een land dat macht heeft, duldt zoets als een internationaal strafhof niet, zoals de Verenigde Staten dezer dagen laten zien.

En de kunst? De kunst gedijt binnen het klimaat van het eenzijdige profijt. In de luwte van de verenigde winstmakerij ontstaat tolerantie en artistieke vernieuwing. Hoort de zeventiende-eeuwse Hollandse schilderkunst niet tot de top van de internationale museale collecties? Ga naar het Amsterdamse Paleis op de Dam en het ronkend zelfvertrouwen van de machtige burgers krijgt je via de concepties van de kunstenaars in de greep. Kijk hoe de rechtspraak daar op protserige wijze deel van uitmaakt. Zelden is het onrecht dat de inheemse volken gelijktijdig werd aangedaan huiveringwekkender in beeld gebracht, als die middag in het Paleis, drie jaar geleden, gearrangeerd door prins Claus, toen de Zuid-Afrikaanse kunstenaar William Kentridge over het rijk gedecoreerde gewelf van de Burgerzaal wegluchtende zwarten projecteerde, begeleid door de intense klaagzang van Miriam Makeba.

Dat de kunst meesurft op de golven van de inhaligheid is geen historisch verschijnsel. Ook de vervalste rekeningen van de hedendaagse bouwers hebben de kunst in de kaart gespeeld. Zo kregen de kunstenaars die onlangs een opdracht hebben vervuld bij de nieuwe jeugdgevangenis in Den Helder, ook zo'n delictueus project, voor hun experimentele bijdragen zo ongeveer de vrije hand.

Toch gaat het te ver om kunstenaars voor te stellen als de handlangers van een corrupt systeem. Dat zou je ook de beoefenaars van wetenschap of geneeskunst en trouwens ons allemaal kunnen verwijten. Het argument houdt met name geen stand omdat de kunst, we zouden niet anders willen, een intrinsieke eigen waarde heeft. De kunst staat boven de wet. De kunst is autonoom. Waarom dat zo is en hoe dat zo komt?

De kunst bezit het vermogen van de bovenrationele uitdrukkingskracht. De kunst is geen redenering, geen hoeder van de ratio, maar brengt iets teweeg, iets dat nauwelijks benoembaar is - een gevoel, een bewustzijn, een vaag complex van onbenoembare vibes, kippenvel, vleugels, onbehagen, woede, troost, hoop, ontsnapping, verheffing, kortom iets dat onze afgedekte inborst blootwoelt en in dichtelijke versnelling brengt. De kunstenaar die deelneemt, die ja zegt op een uitnodiging, neemt een standpunt in, met of zonder nadruk, bewust of intuïtief, een standpunt dat ons de ene keer doet omzien en ons geneert, en dat de andere keer vooruitwijst. Misschien wel naar een levenswijze waarbij innerlijke rijkdom in plaats van uiterlijke benijdenswaardig wordt. De kunst heeft immers een buiteneconomische, een symbolische waarde.

De naam waaronder we hier verzameld zijn is Up-stream. Ik vind het een eer om de kunstmanifestatie van die naam te mogen openen. De naam heeft een optimistische en ondernemende klank die in tegenovergestelde richting wijst van de route van de VOC. De naam vormt een uitnodiging om samen met de kunstenaars uit de landen langs

die route de delta achter ons te laten en op weg te gaan naar de oorsprong. Stroomopwaarts is het water schoner. Wat een mooie metafoor. Stroomopwaarts is de stroom smaller. Ook dat is een metafoor. De ambitie is bescheidener. Hedendaagse kunstwerken hoeven niet meer eeuwen mee te gaan. Ze mogen brutaal aanwezig zijn, maar zijn dat maar tijdelijk. De allerbelangrijkste betekenis tenslotte van Up-stream is: tegen de stroom in. Dat is de noemer waaronder de kunst zich in Hoorn heeft genesteld. Sinds het moment dat Hoorn in de jaren tachtig van zich deed spreken doordat er kunstenaarsinitiatieven gelanceerd werden, heeft de stad een heroïsche rol vervuld in het gedogen en stimuleren van een tegendraadse cultuur. Een moderne kunstkenner die niet regelmatig de alternatieve plekken in Hoorn volgde, kon aardig de draad kwijtraken. Het strekt Hoorn tot eer dat het de 400e verjaardag van de VOC niet met vlaggen en wimpels wil vieren, maar de artistieke energie heeft aangeboden die de stad heden ten dage zo typeert. Die is pluriform, avontuurlijk, recalcitrant en kritisch.

Hoorn, ik wens u toe: stream-up forever.

Komt allen naar het Westfries Museum!

Van 25 januari t/m 2 maart 2003 wordt in de Marmerzaal, beneden rechts, een tentoonstelling gehouden van foto's en tekeningen gemaakt in Hoorn en West-Friesland gedurende de periode 1870-1930.

In 1877 verscheen het boek: "Through Holland" geschreven door Charles W. Wood. Samen met de tekenaar E. Evans maakte hij een rondreis door Nederland. Wood beschrijft zijn belevenissen; Evans maakt tekeningen die later als illustraties zullen dienen bij de tekst.

Eind 19^e eeuw komen ook reislustige buitenlandse fotografen naar Hoorn. Een aantal maakt foto's die in het buitenland in grote oplagen worden uitgegeven. Op de tentoonstelling wordt een beeld gegeven van Hoorn gedurende de periode 1870-1930; onbekende impressies van een bekend Hoorn.

Ook fotograaf Huysen maakte in die tijd voor zichzelf opnamen van Hoorn. Hij experimenteerde ook bij nacht. Een aantal glasnegatieven zijn opnieuw afgedrukt met de daglichtmethode.

De tentoonstelling is de tweede in een reeks over fotografie in Hoorn en West-Friesland.

Samensteller is Olivier Havermans.

Het Westfries Museum is gevestigd aan de Rode Steen. Schrijfadres: Rode Steen 1, 1621 CV Hoorn. Telefoon: 0229-280022. Openingstijden: ma. t/m vrij. 11.00-17.00 uur, za. en zo. 14.00-17.00 uur.

Werkgroep micromilieu binnenstad

Jacques Entius

De werkgroep die in 1998 zijn werk begon, is een samenwerking tussen de gemeente Hoorn en de vereniging Oud Hoorn. De huidige samenstelling is, dat de vereniging Oud Hoorn vertegenwoordigd is met zes personen, te weten dhr. D. Bervoets, dhr. J. Entius, dhr. J. Entius, mevr. M. Hemmer, dhr. A. de Graaf en dhr. P. de Munnik.

De gemeente Hoorn is via de sector ruimte vertegenwoordigd met drie personen: I. Noome afd. Stadsontwikkeling, H. Keizer ingenieursbureau en J. Tjalma Stadsbeheer. De werkgroep, die ongeveer zes maal per jaar bijeenkomt, heeft tot taak de kwaliteit van de binnenstad kritisch te volgen. Deze taak bestaat onder andere uit het verwijderen van overtollig stadsmeubilair, ongelijkmatige bestrating en onderhoud openbaar groen. Maar ook nieuwe ontwikkelingen komen aan bod. De meest in het oog springende objecten van de afgelopen jaren zijn geweest, herinrichting van het Grote Oost, Wijdebrugsteeg, Korenmarkt en Doelenkade. Het Visserseiland, Karperkuilgebied en het Jeurde zijn uitvoerig besproken en van kritische kanttekeningen voorzien.

Tot besluit van iedere bijeenkomst worden enige straten bezocht en kritisch bekeken op al te uitbundige vormen van palen, hekken en dies meer. Waar nodig probeert de afdeling stadsbeheer daar op korte termijn iets aan te doen.

Eens per jaar gaat de werkgroep op excursie naar een stad die vergelijkbaar is met Hoorn. Zo werden bezoeken gebracht aan Elburg, Zutphen, Delft, Ede en Dordrecht.

De meeste indruk hebben Zutphen, Delft en Dordrecht bij de werkgroep achtergelaten.

Zutphen heeft een kleine kern. Het gebied is wat betreft bestrating, verlichting en ander meubilair identiek ingericht.

Delft heeft een centrum met veel water. Toen de werkgroep op bezoek was, waren zij volop bezig de kwaliteit van de stad op te waarderen. Het centrum is in drie zones verdeeld. Voor iedere zone is een keuze gemaakt wat voor materialen worden gebruikt bij herinrichting. In samenwerking met de ondernemers wordt gekeken of de puin niet wat minder uitbundig kunnen worden uitgedost.

In september is een bezoek gebracht aan Dordrecht, de oudste stad van Holland. Maar ook de stad van de Eerste Vrije Statenverkiezingen (1572) en de Dordtse Synode (1618-1619). Enige jaren geleden is besloten Dordrecht een betere uitstraling te geven. Twee afdelingen zijn belast om dit te realiseren. De gedegen aanpak moet er toe leiden dat in 2005 Dordrecht een stad moet zijn waar het goed toeven is. In het oog springende projecten zijn: de graffiti-aanpak, kauwgomwand en moderne bouw. Schoonmaakregeling graffiti: voor een bedrag van 50 euro

per jaar gaat men een overeenkomst aan met de gemeente. Die zorgt er voor dat de gevel wordt ontdaan van graffiti, stickers en aanplakbiljetten. Een blinde muur in een steeg mag worden gebruikt om kauwgom op te plakken. Kleinschalige nieuwbouw tussen beeldbepalende historische gebouwen.

Bij terugkomst is een flink pak documentatie aan de sector ruimte overhandigd. Er staan zeker zaken in die ook voor de Hoornse binnenstad toepasbaar zijn.

Zaken die volgens de werkgroep te lang op uitvoering wachten zijn: het onderkomen van de beheerder van de rijwielstalling aan de Veemarkt en de informatiepalen in het centrum die het nog steeds zonder de Eenhoorn moeten doen. Er zijn diverse foto's door de werkgroep overhandigd voor een nieuw afzetpaaltje: het z.g.n. Horineesje. Andere aandachtspunten zijn: een beleid ten aanzien van de hier en daar uit de hand gelopen geveltuinjes, een onderhoudsplan voor bruggen, hekken en keerbalkies, een overzicht van straten welke als historisch worden aangeduid, dit met het oog op vervanging van OBV (openbare verlichting), aanpak postkast bij monument aan de Ramen, de diversiteit aan kleurgebruik. De kleuren groen en blauw op hekken, lantaarnpalen en bruggen geven een onrustig beeld. De werkgroep is van plan de verantwoordelijke wethouder uit te nodigen voor een gesprek. Zij heeft zo haar twijfels over het nut van de werkgroep. Gezien de vele problemen die om een oplossing vragen, hopen wij haar in een gesprek tot andere gedachten te kunnen brengen.

De werkgroep staat open voor suggesties en opmerkingen die de kwaliteit van de binnenstad ten goede kunnen komen.

Postkast bij Ramen 1-3.

Feest in de Oosterkerk

Femke Uiterwijk

Op donderdag 26 september werd in de Oosterkerk ter gelegenheid van het 85-jarig bestaan van onze vereniging het boek 'Hoorn en de Zee' voor het eerst gepresenteerd. Zo'n driehonderd leden hadden gevolg gegeven aan de uitnodiging van het bestuur om deze feestelijke bijeenkomst bij te wonen (foto 1). Voor deze gelegenheid trad de heer Douwe Kamstra op als ceremoniemeester. Om zijn functie te onderschrijven was de wimpel van Hoorn in rode en witte banen met aan de top het kleine wapen van Hoorn om zijn schouder gedrapeerd. Douwe Kamstra – op foto 2 links van de kerkdeur – sprak de verschillende onderdelen van het feest op spitsvondige wijze aan elkaar. Naast hem staat de heer Herman Freesen. In blauwe kuitbroek en hemdrok, witte kniekousen, gespschoenen en niet te vergeten op het hoofd een 16e eeuws schip met zeilen en al, van piepschuim vervaardigd. Hij 'dreef' de bezoekers in de goede richting, wees ze de weg naar de koffie-, thee- en (fris)drankentafel. Kortom een goede 'Hoorn en de Zee' man.

De eerste spreker was voorzitter Ton van Weel. Hij schetste heel kort hoe de verschillende Oud Hoornbesturen gedurende die 85 jaar met het monumentale karakter van Hoorn waren omgegaan. Nu speelt ook het gebied buiten de Draafsingel steeds meer een rol.

Ook zou de vereniging zonder alle vrijwilligers niet kunnen 'draaien'. Hij legde de nadruk op de term historisch besef. 'Het verleden kennen om het heden te begrijpen'.

Wethouder Roger Tonnaer was de tweede spreker. Hij memoreerde dat burgemeester Janssens bij het 75-jarig bestaan de vereniging een schaal aangeboden had met het verzoek daar eerst de bezwaarschriften in te leggen alvorens ze naar de beoogde instantie te sturen en volgens de heer Tonnaer had de schaal z'n werk gedaan want, zo zei hij, 'De Vereniging Oud Hoorn hanteert niet langer het conflictmodel, maar ze heeft gekozen voor de dialoog. Hoorn is een volwaardige gesprekspartner geworden.' En: 'De oorspronkelijke reden voor de oprichting van de Vereniging Oud Hoorn, vijftientig jaar geleden, geldt in 2002 nog steeds: het behoud van de schoonheid van de historische stad.' Hij vond dat de geschiedenis van Hoorn door alle Oud Hoorn activiteiten voortleeft in de harten van de mensen die er wonen. Als cadeau bood hij een foto aan vanaf een rietkoog te Lutje Schardam waarop het silhouet van Hoorn te zien is, gemaakt door Wijndel J.G. Jongens. (zie foto 3)

Nadat Harry van Lunteren (zie foto 4) op eigen titel een ingelijst exemplaar van het eerste nummer van het Hoorns Nieuwsblad (Harry was de enige redacteur) dat op 2 februari 1992 verscheen en waarin regelmatig Hoornse toestanden 'kritisch' werden beschreven, had aangeboden,

kwamen de leden van het amateurtoneelgezelschap "Het Gezelschap" vanachter het orgel de kerk in en ze speelden een reis per schip naar de Oost na (zie foto 5). Zelfs schipper Bontekoe werd als houten pop op wieltes naar binnen gereden. In zijn zwarte pak en met zijn strakke gezicht zag hij er nogal streng uit.

Toen brak het grote moment aan en werd Pierre Janssens, onze burgemeester, uitgenodigd om naast het 'beeld' van schipper Bontekoe, het eerste exemplaar van 'Hoorn en de Zee' in ontvangst te nemen (zie foto 6).

Daarna nam hij het woord. Hij prees mevrouw Anita Muller. Zij nam het initiatief tot het maken van het boek. Hij vond dat de zes auteurs een geweldig karwei geklaard hadden. Over Hoorn en zijn havens. 'Daarover worden prachtige en heldere uiteenzettingen gegeven door Ben van Tartwijk.' Waarvoor die havens gebruikt werden, daar gaan de andere bijdragen over: Rob de Knecht over de Europese handelsvaart, Marianne Wever-Nierop over Hoorn in de Gouden eeuw en Peter Dorleijn over de walvisvaart.

'Interessant is ook dat waar wij bij het verleden van Hoorn nogal gefocust zijn op de periode van de VOC, hier ook in beeld komt hoe geweldig en levendig, actief en interessant de 14e en 15e eeuw geweest moeten zijn.' En, 'Een ontwikkeling als die van de VOC kon alleen maar plaatsvinden dankzij het feit dat Hoorn een dergelijke mondiale ontwikkeling heeft doorgemaakt.'

Henk van Woesik beschrijft in het boek de scheepsbouw, waarbij ook de ontwikkeling van het Fluitschip aan de orde komt. Er zit meer leerzaams in, aldus Pierre Janssens, want in de bijdragen van Dorleijn over de walvisvaart en de visserij en van Humphrey Hazelhoff Roelfzema over Kaap Hoorn wordt ook uitgebreid ingegaan op vaar- en vistechnieken. Nadat de burgervader een couplet van een gedicht van Constantijn Huygens had voorgedragen waaruit bleek dat ook het breien van een haringnet in Hoorn was uitgevonden, besloot hij zijn optreden met iedere schrijver een exemplaar van de poëziebundel 'Den uitgelezen Hoorn' waarin het betreffende gedicht staat, aan te bieden.

De auteurs en de mensen die een adviserende taak hadden, kregen van Jan van der Heijden namens de Bas Baltusstichting, de uitgever van het boek, bloemen aangeboden (zie foto 7).

Na dit officiële gedeelte konden de gasten genieten van een hapje, een drankje en een praatje. Ook bestond de mogelijkheid om het boek 'Hoorn en de Zee' af te halen als men dat besteld en betaald had. De animo daarvoor (zie foto 8) was groot, gezien de lange rij bij het afhaalpunt.

Het was een geslaagd samenzijn.

Foto 1.

Foto 2.

Foto 3.

Foto 4.

Foto 5.

Foto 6.

Foto 7.

Foto 8.

De bestuursleden van Oud Hoorn (12)

GERHARD HEINRICH LÜCKENS (1917-1942)

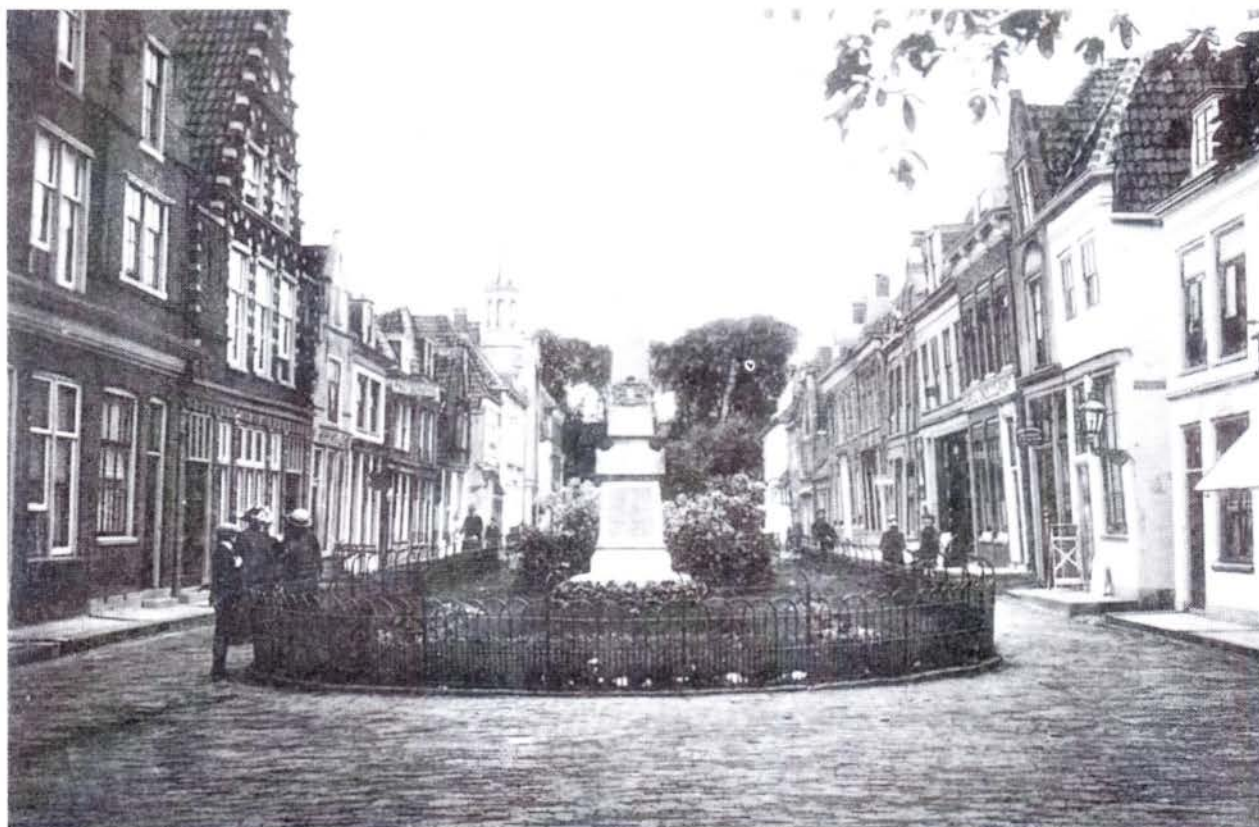
Frans Zack

Als we terugkijken op de bestuurlijke carrière van Gerhard Lückens binnen onze vereniging dan is die bijzonder imposant geweest. In totaal was hij vanaf 1917 tot 1942, het jaar van zijn overlijden, zo'n 25 jaar bestuurslid van Oud Hoorn. Daarnaast vervulde hij vanaf 1926 tot 1928 de functie van penningmeester en was bovendien van 1917 tot 1926 archivaris. Samen met J.H. Kerkmeijer, M. Storm, A. Brouwer, L. Roozen en K. Zijp behoort hij tot de mensen die de vereniging van de grond hebben gebracht. Daarnaast is hij de geschiedenis in gegaan als vervaardiger van een groot aantal kunstvoorwerpen die niet alleen in Hoorn maar o.a. ook in Schellinkhout, Enkhuizen en Alkmaar te vinden zijn. Eén van de meest bekende werkstukken van de hand van Gerhard Lückens is ongetwijfeld de in 1937 vervaardigde plaquette van J.C. Kerkmeijer die

in de hal van het Westfries Museum te vinden is.

Zoals zijn naam al doet vermoeden was Gerhard Heinrich Lückens van Duitse afkomst. Zijn vader, Hermann Gerhard Lücke (1849-1918) en moeder Caroline Dorothee Justine Hanne Hamann (1849-1914) kwamen uit het Noordduitse Oldenburg. Vader Lücke (ns) was wat men noemde, een 'Hollandgänger': seizoenarbeiders die gedurende een aantal maanden landbouwwerkzaamheden verrichtten in Nederland. In grote aantallen kwamen Duitse arbeiders naar ons land om te helpen bij o.a. het grasmaaien en turfsteken. In het noordwesten van Duitsland heerste in die periode veel armoede. De bodem in die regio bestond uit zand en heidegrond waarop slechts met veel moeite iets te verbouwen viel.

De Duitse arbeiders reisden doorgaans in groepen, steeds

Rechts op de foto: Ramen 16 en 14, omstreeks 1900. Na het overlijden van Lückens kwam het pand in handen van J. Hoogland. In 1969 is het onbewoonbaar verklaard en een jaar later is de onderpui vervangen door een kanteldeur om de benedenverdieping als garage te kunnen gebruiken. In 1980 liet Hoogland de beide panden 14 en 16 samenvoegen tot één woning. De voordeur van nummer 14 werd verplaatst van de rechter- naar de linkerkant en het raam andersom. De kanteldeur van 16 is vervangen door twee ramen. Het dubbele pand heeft nu nummer 16.

dezelfde route naar Nederland volgend. Behalve in de landbouw waren deze gastarbeiders ook vaak werkzaam als tegelbakker, stukadoor of, waar het de vrouwen betrof, als dienstbode. En ondanks dat Hermann Lücke was opgegroeid in een landbouw-milieu wist hij toch hier in Nederland een stukadoorsbedrijf van de grond te brengen. Gerhard Heinrich Lückens (roepnaam Gerard) zijn ouderlijke woning stond op het adres Ramen 16: op de hoek van de Arminiaanse Glop. Daar werd hij op 16 juni 1882 geboren. Al op jeugdige leeftijd bleek hij over een groot teken-talent te beschikken. Het was dan ook zijn tekenleraar, de heer Kerkmeijer, die hem aanmoedigde zich hierop te gaan toelagen. Nadat hij twee jaar HBS had gevolgd, ging hij naar de tweede klas van de Quellinusschool te Amsterdam. Het was hier dat hij meerdere malen als beste leerling van zijn jaar eindigde. Hij won toen al verschillende prijzen voor tekenen en boetseren.

Op 19 juli 1907 trad Gerard Lückens in het huwelijk met Sophia Jonkman en woonde hij inmiddels op het adres Kruisstraat 18. Na het overlijden van zijn ouders betrok hij met zijn gezin de ouderlijke woning Ramen 16. Enkele jaren voor zijn dood ging hij wonen aan de Ramen 18, aan de andere zijde van het Arminiaanse Glop.

Er werden uit dit huwelijk vier kinderen geboren: Caroline (1910), Gerardina (1918), Hermina (1921) en Dirk (1923). Dat betekende héél wat mondjes te voeden en daarom trad Gerard in de voetsporen van zijn vader en vond werk in het stukadoorsbedrijf. Het werk dat Gerard deed laat zich echter beter omschrijven als modelleur. Dit ook, daar hij zich voornamelijk bezig hield met de gipsen plafondsversieringen in patriciërshuizen en de restauratie van oude gebouwen.

Zijn hart ging echter altijd uit naar het tekenen en het vervaardigen van modelleer- en boetseerwerk. Zo vervaardigde hij, ter gelegenheid van hun 12½-jarig huwelijksfeest, een bronzen plaquette van het echtpaar Storm.

Maarten Storm en Maria Groot huwden op 27 mei 1892 en Maarten Storm was één van de mede-oprichters en tevens ook de eerste penningmeester van de Vereniging Oud Hoorn. In 1926 moest Maarten Storm om gezondheidsredenen stoppen met deze werkzaamheden. Op dat moment werd het penningmeesterschap overgenomen door zijn vriend Gerard Lückens die deze functie tot 1928 zou blijven waarnemen en daarna kon overdragen aan H.J. Sindram. Het is niet bekend waar de plaquette met het echtpaar Storm gebleven is.

In 1919 werd Gerard Lückens tot lid van de Commissie voor het Westfries Museum te Hoorn gekozen. Vanaf 1922 was hij tweede secretaris en functioneerde in die hoedanigheid tot zijn overlijden in 1942. Op zondagmiddag was hij vaak als suppoost te vinden in het Westfries Museum. Hij was enthousiast verzamelaar van historische voorwerpen en schonk talrijke zaken aan het museum. Verder was Gerard Lückens actief als lid van de Hoornse gymnastiekvereniging 'Uitspanning door Inspanning/Willem van

Gerhard Heinrich Lückens (1882-1942)

Oranje' en was hij brandmeester bij de vrijwillige brandweer.

De lijst van bekende werkstukken van Gerard Lückens telt bijna vijftig onderwerpen. Daarvan noemen we nog de in 1936 vervaardigde plaquette die herinnert aan dr. H.C. van der Lee en die in Enkhuizen te vinden is. Ook in Alkmaar is een bronzen plaquette te vinden en wel op het monument aan de Prinses Julianalaan. Deze plaquette herinnert aan dr. J.M. van Dam. Gerard Lückens is op 31 juli 1942 overleden, kort na zijn zestigste verjaardag.

Veel over het leven en werk van Gerard Lückens is te lezen op de eigen Lückens-website. Deze site is te vinden onder: <http://home.hccnet.nl/aad.moget> en wordt verzorgd door zijn in Den Haag wonende kleindochter Marry en haar echtgenoot Aad Moget.

Cursussen

De Stichting Museaal en Historisch Perspectief Noord-Holland organiseert vanaf januari weer een aantal cursussen, die te maken hebben met ons verleden. Enkele onderwerpen zijn: beheer van een fotocollectie, het gebruik van belastingarchieven, schrijven van een historisch artikel, archiefonderzoek naar de geschiedenis van een boerderij, kadasteronderzoek, onderzoek in notariële en oud-rechterlijke archieven, doop-, trouw- en begraafboeken en bronnen bedrijfs-geschiedenis. In het boekje 'Erfgoed cursussen' staan alle onderwerpen uitvoerig beschreven. Ook de kosten en de tijdsduur staan erin vermeld. Het boekje is ter inzage in onze winkel, Onder de Boompjes 22 te Hoorn. De Stichting Museaal en Historisch Perspectief Noord-Holland is gevestigd in Haarlem, tel.: 023-5531498. Email helling@mhp-nh.nl

A.G.F. van Weel

Mede met informatie vanuit de Gemeentelijke Monumentencommissie en andere instellingen waarin Oud Hoorn-bestuursleden zitting hebben:

1 december 2002

ABC

Met de realisering van het laatste – vijfde – deelplan is een begin gemaakt: 47 huurwoningen ontworpen door de Belgische architect Vandenhove.

Oud Hoorn blijft benieuwd over de aansluiting van het ontwerp bij de omgeving.

Achter de Vest 54

De in de stijl van de Amsterdamse School opgetrokken garages aan de achterzijde van het monumentale pand aan Onder de Boompjes 20, verdienen bijzondere aandacht in de herbestemmingsplannen.

Achterom 29

Bedrijfspan, oorspronkelijk uit 1770, in verval.

Achterom 95 (rijksmonument)

Hoekpand onder hoog met pannen belegd schilddak, windvaan met paarden op de nok (stalhouderij). Pand verkeert in ernstige staat van verwaarlozing.

Baatland

Oud Hoorn streeft nog steeds naar een historisch onderzoek van deze oorspronkelijke zeeverende dijk. Kan dat onderzoek geen onderdeel uitmaken van het plan tot restauratie van de Hoofdtoren?

Bierkade-Korenmarkt

Oud Hoorn vraagt zich nog steeds af waar de schampullen bij de Engelenbrug zijn gebleven? Gesneuveld bij de reconstructie van de Korenmarkt? Werkgroep 'micromilie' vraagt om opheldering.

Breed 38 (rijksmonumenten – z.g. Kaagpand)

Het karakteristieke uithangbord aan de Achterom-zijde is nog steeds niet terug op zijn plaats.

Eigenaar spreekt over een "Lappendagschandaal".

Buurtje 1 en 2

Panden zijn eigendom van Oud Hoorn. Door het bouwgeweld op het Jeurde hebben zij schade opgelopen. De Stichting 't Jeurde heeft toegezegd snel actie te ondernemen.

Draafsingel 57-59

Projectontwikkelaar heeft de grond met de opstallen gekocht. Oud Hoorn verzocht het college om in ieder geval de 'Boerderij' (1876) en de voormalige villa Schermeroord (1925) te behouden en te plaatsen op de gemeentelijke monumentenlijst.

Sportschooleigenaar spreekt met projectontwikkelaar over mogelijkheden en behoud. Eikstraatbewoners vrezen aantasting authentiek straatbeeld uit de dertiger jaren. Na de hoorzitting is het nu wachten op het antwoord van de projectontwikkelaar.

Achterom 95, rechts

Draafsingel

Oosterpoort behoeft spoedig een grondige onderhoudsbeurt.

De echte restauratie van dit rijksmonumentale complex, geraamd op één komma zeven miljoen gulden, start naar verwachting in 2002.

Draafsingel 5, 6, 7 en 8

Oud Hoorn pleit voor plaatsing van dit complex van 4 herenhuizen (1930) van de hand van J. van Reijendam Czn. op de gemeentelijke monumentenlijst. Monumentencommissie heeft het college positief geadviseerd.

Draafsingel 9

Bouwvergunning verleend voor woninguitbreiding.

Draafsingel 40

Plan voor de bouw van een garage.

Gerritsland 36

Monumentenvergunning aangevraagd.

Gerritsland 40

Plan voor het uitbreiden van de woning.

Gerritsland - hoek Zon

Oud Hoorn is onder de indruk van de renovatie door Intermaris van deze voormalige directeurswoning van de gasfabriek. Acht zorgappartementen voor gehandicapten.

Gortsteeg 11

Plan voor de bouw van een nieuwe woning.

Gouw 33 - Gedempte Turfhaven 66

Pand is van gemeentewegen aangewezen als beschermd monument.

Deze status verdient een meer bescheiden reclamevoering.

Grote Noord 2 en 4

Nieuwbouwplan voor een winkel/horeca met vier appartementen is in procedure genomen.

Grote Noord 50 (rijksmonument)

Plan voor verbouw van dit 17e eeuwse pand met zijn gezwenkte halsgevel compleet met kuifstuk in rococostijl. Aanvraag om monumentenvergunning ingediend.

Grote Oost 5 (rijksmonument)

Bijzonder indrukwekkende restauratie van Hoorns 'kroonjuweel' door de Stichting Stadsherstel vordert gestaag. Oplevering wordt eind 2002 verwacht.

Grote Oost 8 (rijksmonument)

Monumentenvergunning aangevraagd.

Grote Oost 58 (beeldbepalend)

Claes Joesthuis naast Oosterkerk: plan voor verbouwen en uitbreiden ten behoeve van trappenhuis, keuken en kantoorruimte. Plan is besproken tijdens de voorjaarsledenvergadering.

De bestuursrechter heeft bepaald dat voorlopig nog niet begonnen mag worden met de aanbouw. Gemeente moet eerst beslissen op een ingediend bezwaar.

Hoofdtoren (rijksmonument)

Plan voor restauratie zeezijde en dak. De berichten luiden dat Hoorn mag rekenen op ongeveer vijfhonderduizend euro voor de restauratie: de tweede tranche van de z.g. kanjerregeling.

Hoofd

Oud Hoorn vraagt zich af hoe lang het nog duurt eer begonnen wordt met de politiek breed gedragen versobering van deze historische plek in het havengebied?

Bottereigenaars vragen meer financiële steun voor de varende monumenten. Er is dringend behoefte aan een beleidsplan voor het behoud van een plek voor historische schepen in de havens.

Italiaanse Zeedijk 51

Pand verkeert in volstreekte staat van verval. Een schande in het stadsbeeld.

Jeudje

Het bouwplan is gerealiseerd. Het omvat 100 eengezinskoopwoningen, 40 koopappartementen en 20 huurappartementen. Ook Hoorns vijfde gevel - naar Zantkuijl - verandert het bovenaanzicht van de stad ingrijpend. De bescheiden oudbouw komt danig klem te zitten. De ondergrondse parkeergarage herbergt 340 parkeerplaatsen waarvan er 120 bestemd zijn voor de koopwoningen. Op zich is het een goede zaak dat de oude structuur grotendeels terugkeert: het Jeudje blijft een straat.

De woontoren op de hoek Pakhuisstraat/Vollerswaal markeert op overdreven wijze de stadstoegang. De woonblokken aan weerszijden gaan vier bouwlagen met een kap tellen. Oud Hoorn heeft de projectontwikkelaar herinnerd aan het terugbrengen van een historisch merkteken: de overblijfselen van de Agnietentoren.

Oud Hoorn pleit voor het terugbrengen van de historische naam voor de brug tussen 't Jeudje en de G.J. Heninckstraat: de Aschhoopbrug (zie Velius).

Keern

Vele grafmonumenten van oude Hoornse families liggen er verwaarloosd bij. Snelle actie gevraagd!

In de werkgroep die zich buigt over de (her)inrichting heeft Oud Hoorn twee vertegenwoordigers afgevaardigd: erelid Albert de Graaf en bestuurslid Marit Veerman. Gemeente zegt bezig te zijn met de inventarisatie. Oud Hoorn heeft gepleit voor plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst.

Keern - hoek Provinciale Weg

Strakke blokkendoos ter verfraaiing van de entree tot de stad. De totale gevelwand aan de provinciale weg tussen Keern en Liornestraat ademt een sfeer- en fantasieloosheid passend bij het snelle geld. In de stadsvisie ook een onderdeel van de tegenhanger van de historische binnenstad?

Kerkplein 4-5

Plan voor ingrijpende verbouwing tot één woning lijkt te stagneren.

Kleine Noord - Noorderkerk

De gemeente schenkt de beheerstichting € 24.000.- voor de restauratie van het dak. Nu het torentje nog.

Kleine Noord/Noorderveemarkt

De uitvoering van het plan voor de kleine fontein 'Waterdrager' is in volle gang. Een culturele parel in het actieplan 'Hoorn Kernegezond'.

Kleine Oost

De restauratiewerkzaamheden van brug en sluis, gestart in maart 2001, zijn afgerond. De resultaten zien er goed uit. Bij het summiere archeologisch en bouwhistorisch onderzoek op de plek van de oude Oosterpoort zijn brokstukken van de fundamenteën blootgelegd. Oud Hoorn zoekt naar een mogelijkheid om de oude poort blijvend onder de aandacht te brengen.

Bij de overgang naar de Schellinkhousterdijk moet de historische loop van de Westfriese Omringdijk weer herkenbaar worden, dus geen rotonde.

Koepoortsweg 73

Oud Hoorn maakt zich ernstig zorgen over de staat van onderhoud van dit monumentale pand.

Koepoortsweg 85

Plan ingediend voor het uitbreiden van de woning.

Leliestraat 5

Plan voor verbouwen opslagruimte tot woning met garage vanwege de detonerende hoogte vooralsnog terugverwezen naar de tekentafel.

Liornestraat/De Keyzerstraat

Markant schoolgebouw Werenfridus over een deel van de benedenverdieping voorzien van nieuwe, lees bredere, roeden in de vensters. Gevel vertoont daardoor tekenen van disharmonie.

J. Messchaertstraat

Achter de voormalige Margrietschool – nu Horizon College – is een extra locatie voor 120 parkeerplaatsen ontwikkeld. Oud Hoorn vreest de sloop van een deel van het schoolgebouw en verzet zich daartegen.

Eén van de verzoeken tot plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst is ingewilligd: de voormalige MULO op nummer 1.

Het gebied ligt economisch en politiek onder vuur.

Munnickenveld 3-5-7

Plan voor realisering van een woning met garage

Muntstraat

Straat met 10 rijksmonumenten en verscheidene beeldbepalende panden dreigt een centrale afwikkeling te krijgen voor het verkeer de stad uit.

Muntstraat 6 (rijksmonument)

De gemeente Hoorn verkocht dit rijksmonument aan de Vereniging Hendrick de Keyser.

De hoognodige restauratie laat op zich wachten.

Nieuwland O-Z

Kademuur vertoont scheuren.

Nieuwendam

Gevel monumentaal pakhuis 'De Landbouw' ontsierd door misplaatst reclamebord.

Nieuwe Noord 45 (rijksmonument)

In 'Hoorn, huizen, straten, mensen' lezen we: *Huis met hoge trapgevel, waarvan de top naar oude foto is herbouwd; hoek Duinsteeg. Zijgevel oud. Inwendig oude constructie.*

De geruchten dat de fastfoodketen McDonald's op dit pand en de belendende zuidelijke aanbouw aan het Grote Noord haar oog heeft laten vallen, houden aan.

Oud Hoorn houdt haar hart vast. De panden staan al geruime tijd leeg.

Nieuwstraat/Wisselstraat

Poortje uit 1603; restauratie van de muren en het houten gewelf noodzakelijk. Begin negentiger jaren van de vorige eeuw zijn twaalf monumentale stenen poortjes gerestaureerd. Na 10 jaar krijgen de poortjes opnieuw een onderhoudsbeurt. Het Oude Vrouwen Poortje aan het Kerkplein is uitgekozen voor een kunsttoepassing op het westelijk muurvlak in het poortje. Hoe staat het met de uitvoering?

Nieuwstraat 13 en 15 (rijksmonumenten)

Stichting Stadsherstel realiseert twee winkels en drie bovenwoningen.

Noorderplantsoen

De gemeente ziet, tot teleurstelling van Oud Hoorn, af van het terugbrengen van de oude stadssingel.

Onder de Boompjes 20 – rijksmonument

Oud Hoorns eerdere oproep heeft succes gehad: Intermaris Woondiensten – nog in de najaarsledenvergadering van 2001 onderscheiden – heeft zich het lot van dit monument aangetrokken. Pand wordt geheel gerestaureerd. Er komen negen appartementen in.

Oosterplantsoen (rijksmonument)

Oud Hoorn heeft de gemeente duidelijk gemaakt tegen verdere aantasting van het rijksmonument te zijn hetzij door verplaatsing van de bloemenkiosk, hetzij door de aanleg van parkeerhavens. De zware storm van 27 oktober velde enkele monumentale bomen.

Oostereiland

De laatste berichten zijn dat de gemeente Hoorn het eiland met zijn opstallen definitief in eigendom gaat verwerven. De plannenmakers rukken op!

Oude Doelenkade 27

Plan voor renovatie woning. Zie artikel elders in dit blad.

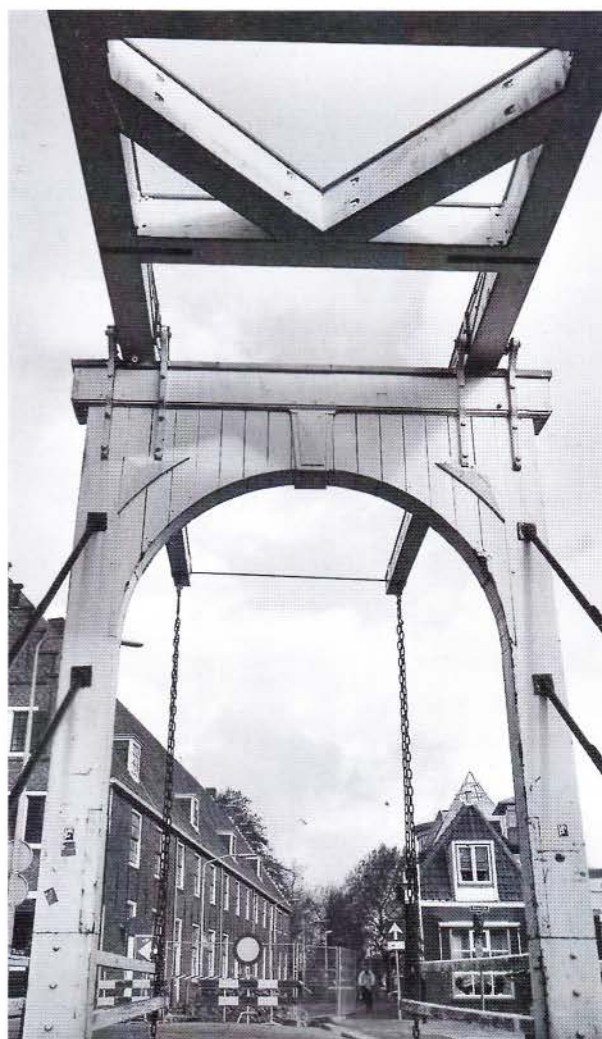
Pakhuisstraat

Sobere en doelmatige renovatie gerealiseerd. De gemeente Hoorn zoekt nieuwe bestemming voor het

vroegere VOC-peperpakhuis. Oud Hoorn heeft positieve gesprekken gevoerd met het bestuur van het Historisch Genootschap, de Nederlandse Genealogische Vereniging afd. Koggenland en de Stichting Westfriese Families over de mogelijkheden van gezamenlijke exploitatie. Het woord is aan de gemeente.

Oud Hoorn heeft het college gevraagd zich in te zetten voor een cultuurhistorische bestemming voor het gehele pand.

Pakhuisstraatbrug

Monumentenvergunning aangevraagd.

Pastoor Nuyenstraat – Zwaag

Oud Hoorn juicht plan om de z.g. Lourdeskapel, in 1882 in neogotische stijl gebouwd – door A.C. Bleijs? - te plaatsen op de gemeentelijke monumentenlijst toe.

Acties voor restauratie vorderen gestaag: bewoners en bedrijfsleven dragen bij!

Johannes Poststraat

Technische School Hoorn is door de gemeente aangewezen als een beschermd monument.

Ramen

Eén van Hoorns mooiste woonstraten. Oud Hoorn betreurt dat de nieuwe straatlantaarns geen aansluiting geven bij het historische karakter van de straat.

Ramen 6 (rijksmonument)

Restauratieplan ingediend voor deze voormalige Kosterij der Lutherse kerk.

Rode Steen 2 (rijksmonument)

Pand met gevelsteen 'In d'Yserman' – vroeger café 't Vosje – krijgt opnieuw een horecabestemming.

Rode Steen 9 (rijksmonument)

Leden van Oud Hoorn waren onder de indruk van de ingrijpende en vakkundige restauratie.

Ook de voormalige wintertuin van Bleijs was voor velen een verrassing. De gemeente doet alsnog aangifte bij de politie van de diefstal van antieke tegeltjes uit dit voormalige Ridderikhoffpand.

Stationsgebied

De ontwikkeling van dit gebied, ook aan de noordzijde, zou in de stadsvisie van de gemeente de tegenhanger moeten worden van de historische binnenstad.

Tweeboomlaan – hoek St. Jozefstraat

Plan voor de bouw van 16 appartementen.

Visserseiland

De Hoornse gemeenteraad wil verplaatsing van De Haai in haar huidige vorm.

Westerblokker – kerkgebouw Heilige Aartsengel Michaël

Oorspronkelijk kerkgebouw met gotische en neo-classicistische elementen reeds lange tijd in gebruik als tapijthal. Gebouw dateert uit 1853 en is ontworpen door de Leidse architect Th. Molkenboer (1796-1863).

Plan om pand op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Gemeente heeft een P.M.post op de begroting opgenomen.

Westerdijk

Na instorting toneeltoren is met de doorstart van de nieuwbouw nu begonnen. Gemeente is met een ander bouwbedrijf in zee gegaan.

Westerdijk 48

Oud Hoorn verzet zich sterk tegen eventuele sloop van dit karakteristieke pand met zijn typerende gevel.

Westerdijk 49

Detonerende, tijdelijke, kantoorhuisvesting geplaatst. Het gebouw van de oude schouwburg wordt steeds meer de afvalbak voor de mobiele communicatietechnologie.

Westerdijk 75 o.a.

Verouderde woonflat en een viertal karakteristieke viserswoningen zijn gesloopt ten behoeve van de bouw van 37 appartementen voor ouderen door Intermaris Woondiensten.

Het 'beeldkwaliteitsplan' legde de uitgangspunten vast. De oude rooilijn wordt weer gerespecteerd. De oude hoogte ook? Gekozen is voor een sterk geleed complex van vier bouwlagen plus een kap. Voor een dakgoot op een hoogte van 13 meter moet het bestemmingsplan worden aangepast.

Wisselstraat 2

Plan voor plaatsen dakkapel. En de huidige was al zo'n aanwinst voor het stadsbeeld.

Wisselstraat 6-8-10 (rijksmonument)

Onzekerheid omtrent de toekomstige bestemming van dit rijksmonument duurt voort. Gemeente heeft haar hoop gevestigd op de Vereniging Hendrick de Keyser.

Zon

Vanuit de straat is de oprukkende hoogbouw van de nieuwstad zichtbaar aanwezig.

Het was toch fijn in Delft!

Femke Uiterwijk

Het weerbericht voorspelde niet veel goeds. Kou, wind en regen. Met paraplu, regenjas en een wollen das om m'n nek vervoegde ik mij bij het groepje mensen dat bij het Transferium op de bus stond te wachten. Om kwart over acht zouden we vertrekken, maar de buschauffeur had dat kennelijk anders begrepen; hij kwam om precies kwart over acht voorrijden. Op weg naar Amsterdam teisterden al enkele fikse regenbuien de voorruit van de bus, maar... er verschenen ook maar liefst twee regenbogen tegelijkertijd aan de hemel. Dat kon niet anders dan iets goeds betekenen! Tegen tien staptten we naast de Nieuwe Kerk uit de bus en in restaurant de Emmaüspoort, een etablissement met een prachtig balkenplafond en houten vloer kregen we koffie of thee met een gebakje. Die gebakjes zagen er zo lekker uit dat zelfs dames die vanwege hun lijn al maandenlang niet gesnoept hadden nu "voor de bijl gingen".

Op weg naar museum Lambert van Meerten.

Omdat het om kwart voor elf toch wel heel erg hard regende, namen de dames Irene Leupen en Pauline van der Heijden, onze gidsen, ons mee de Nieuwe Kerk in. Daar werd uitgelegd dat Willem van Oranje niet in 's Gravenhage maar in Delft verbleef en daar ook werd begraven omdat Delft een goed versterkte stad was met muren en 's Gravenhage bleef tot aan het eind van de 16^e eeuw een vorstelijke residentie. Het praalgraf van Willem van Oranje, met op de tombe het beeld van de prins met aan zijn voeten z'n hondje maakte grote indruk. De kerk heeft al in de 16^e eeuw veel schade opgelopen door brand en een ontploffing van het nabijgelegen kruithuis. Bij het zilveren regeringsjubileum van Wilhelmina in 1923 werd als nationaal huldeblijk begonnen met de restauratie van het koor en werden alle glas-in-loodramen vernieuwd.

Geheel in stijl nuttigden wij de lunch in stadsherberg 'De

Bij het grafmonument van Willem van Oranje.

Mol' aan de Molstraat, een pand uit het einde van de 15^e eeuw en dat was binnen wel te zien. De serveersters waren in middeleeuwse kledij gehuld en het meeste bestek was van hout, zodat we de soep op z'n middeleeuws konden slurpen, uit een houten lepel.

's Middags bezochten we het museum Lambert van Meerten aan de Oude Delft, een romantisch grachtje. In 1892 laat Lambert van Meerten zijn huis bouwen. Antieke bouwfragmenten die hij verzamelde, werden in het huis verwerkt. Dat doet wat onecht aan, maar omdat het een museum is, kan het ook als object bekeken worden. De tegelcollectie van zijn vriend Jan Schouten wordt ook blijvend tentoongesteld en ze bevat werkelijk prachtige exemplaren. Vanaf drie uur werd iedereen in staat gesteld zijn eigen weg in Delft te vinden. Het weer was intussen beter geworden. De één zocht naar antiekzaakjes, de ander liep langs de stille grachtjes en een derde dronk iets op een terras met het zicht op de Nieuwe Kerk en het vroeg 17e eeuwse stadhuis met zijn nog oudere toren in het midden. Het was zeker de moeite waard!

De groep staande voor het oude stadhuis van Delft

De oogst aan inzendingen was deze keer wat aan de schrale kant. Ik ontvang een tweetal foto's, ieder ter grootte van een flinke postzegel en van vijf van onze lezers wat ophelderingen over de eerder ingezonden foto's. Wat is schraal? Moet het aantal foto's met onbekenden toenemen of afnemen of ongeveer gelijk blijven? Het aantal inwoners van Hoorn steeg in de laatste 60 jaar (van 13 duizend in 1945 naar bijna 64.500 in 2000), het ledental van de vereniging steeg (vroeger kende iedereen iedereen, nu beginnen leden mij al met "mijnheer" aan te spreken), dus het aantal problemen bij het herkennen van mensen op foto's zal ook wel stijgen. Dat doet het niet, dus mogen we van een schrale oogst spreken.

Verkenners

Terwijl deze regelen op het scherm van mijn tekstverwerker verschenen, zat ik om in vorm te komen te kijken naar de foto van de Petrus Canisiusgroep op het plein tussen Ramen en Nieuwe Noord. Het lijkt wel of deze giebelende jongetjes door de fotograaf rond een plasje in het midden zijn opgesteld. Ze brengen de padvindersgroet, met twee vingers van de rechterhand eigenlijk een V-teken, door de Engelsen in de oorlog in gebruik gekomen en door de Duitsers dus verboden. Wat deze knaapjes met de vrijheid van doen hadden is, geloof ik, niemand erg duidelijk geworden. (Zie ook Lezers schrijven, pagina 182).

Het verkennersuniform was in die textielarme naoorlogse jaren beperkt tot een das, die je mocht gaan dragen als een je aantal proeven had afgelegd. De broek hoorde kort te zijn, ook als het 10 graden vroom. Of de leiding die in onze verkennersogen door oude mannen werd gevormd, door zoveel bloots niet in verleiding werd gebracht, was geen

punt van overweging, want een padvinder "was rein in gedachten, woord en daad."

Het is het enige artikel van de padvinderswet, dat ik heb onthouden, omdat ik me suf heb lopen piekeren wat ermee bedoeld werd. Dat het iets anders was dan je handen wassen als je naar het toilet was geweest, was me wel duidelijk. Ik heb overigens zelf een jaar of twee deel uitgemaakt van zo'n padvinderstroep en daar een heel plezierige tijd doorgebracht. Bij ons, niet-katholieke padvinders in plaats van katholieke verkenners werd de uitrusting nog aangevuld door een tas en een stok, wat nog wel eens voor een voorbijganger een aanleiding was om te vragen, of we op de konijnenjacht gingen.

Ondanks die prettige tijd ben ik toch na een jaar of twee weer vertrokken. Het was allemaal wat te militaristisch met vlaggen die gegroet moesten worden en jongelui die tot hun huwelijk onbevlekt moesten blijven. Later heb ik eens wat over Baden Powell, de grondlegger van de padvindersbeweging en zijn trainingmethoden om van jongens soldaten te maken gelezen. Ik begreep daarna, waarom ik komende uit een politiek links en anti-militaristisch milieu me bij de padvinders niet thuis voelde. Maar het is hier niet de plaats mijn ontwikkeling tot antimilitarist na te gaan. We keren terug tot de Hoornse mondharmonicaclub.

Muziek in socialistische omgeving

Van ons lid Arie van Zoonen ontvang ik een brief met namen van de leden van de Mondharmonicaclub in de 'Krententuin' (Jrg. 24, nr. 3, blz. 121). Dit antwoord was zo uitgebreid, dat we besloten het als zelfstandig artikel op te nemen in het kwartaalblad van 15 maart 2003.

Afb. 1 Kookles R.K. meisjesschool.

Van de heer H.J. Bakker uit de Wieken, de heer Simon Broersma uit Zwaag en de heer J. van der Harst van de Rembrandtlaan kreeg ik eveneens nog het één en ander te horen over de mondharmonicaclub en de "Krententuin". Mijn dank voor de verkregen informatie. De heer Bakker schrijft me, dat de "Krententuin" als Rijkswerkinrichting voor bedelaars en zwervers in het begin van de jaren dertig werd opgeheven. Dus daarna geen gevangenis (penitentiaire inrichting) meer was. Sommige lokalen van het gebouwencomplex waren in gebruik genomen door de Nederlandsche Arbeiders Sportbond – zie de vlag – en daarmee verbonden verenigingen als de mondharmonica-vereniging. De dirigent Jan Hoff, dus niet van 't Hoff, is weggevallen. Nr. 10 is Im Lakeman die later met Gerrit Groot is getrouwd. Simon Broersma bevestigt de mededeling van andere lezers, dat de letters N A S B op de linkervlag voor Nederlandsche Arbeiders Sport Bond staan. Als bron geeft hij op het boek: Jan Roos *Besturen als kunst. Lokale sociaal democraten 100 jaar verenigd*. De heer Van der Harst bevestigt verschillende zaken, zoals de tekst op de vlag als het portret tegen de achterwand dat inderdaad de voorman van de socialisten, Pieter Jelles Troelstra is. Hij vertelt ook van een fietstocht in 1937 vanuit Purmerend, waar hij toen lid van de Arbeiders Jeugd Centrale was, naar de "Krententuin" in Hoorn. Hij herinnert zich een gebouw met witte,

Afb. 4 Ijsvermaak bij de Oosterpoort.

Afb. 2 Personeel garage Geerling en Winkelaar.

kale muren waar ergens een AJC'er een parodie gaf van een redevoering van minister-president Colijn bij het standbeeld J.P. Coen. Het was crisistijd. Anti-revolutionairen en socialisten stonden nog vijandig tegenover elkaar; een paars kabinet was nog heel ver weg.

"The Jitterbugs", een Hoorns bandje

Twee brieven over deze in zijn tijd bekende Hoornse band. Informatie verschaften de heren Cornelis Dirk Silver in Berkhout (via Diana van den Hoogen) en Jan de Vries in Westwoud. Mijn hartelijke dank voor de gegeven informatie, speciaal voor de heer De Vries die ons toch weer hielp, nadat zijn eerder gegeven informatie verloren was gegaan. Ik ga de leden van de band af van links naar rechts op de foto (jrg. 24, nr.2 blz. 75). Ik scheid de gegevens van de beide informanten niet.

De eerste is de violist Hylke Dijkstra. Hij bespeelde ook de zingende zaag. Was in feite een zeer goede drummer. Silver heeft drumles van hem gehad. Was bij veel Horinezen bekend als de man die de stadskroeg op het Kerkplein exploiteerde. Uitstekende muzikant met een goede jazzy feeling.

De tweede is Wim Feller, gitarist. Woont nog steeds in Hoorn. Werkte aanvankelijk als notarisklerk bij notaris Kerkhoven. Volgens De Vries ging hij later in verzekeringen, volgens Silver vond hij een bestaan in een zaak voor electronica.

Dan Jack of Lex Spiro uit Amsterdam. Was zeer muzikaal. Speelde zoals hier klarinet, maar ook sax, viool, piano en accordeon. De drummer was Gerard Mels. Ook een goede pianist. Hij kwam uit een muzikale familie. Zijn broer Piet was lid van Apollo, later HHO. Hij speelde fagot bij Sinfonia. (Als niet-muzikale, niet-Horinees geef ik alles weer, zoals ik het heb aangeboden gekregen. HWS) De heer Silver vraagt zich af, waarom Gerard Mels op deze foto staat. De vaste drummer van de band was Hylke Dijkstra.

De accordeonist was Jury Abels, een man met een grote naam, 'hoog aangeschreven bij velen tijdens en kort na de

oorlog' (De Vries). Hij woonde waarschijnlijk in een zijstraat van de Koepoortsweg.

De band was vlak na de oorlog een topper. Volgens Silver is de band door overmatig drankgebruik van enkele leden ten onder gegaan.

De heer De Vries vertelt bij het beantwoorden van deze vraag assistentie te hebben gekregen van George Postma, orkestleider van de Hoornse Big Band en een begrip in de wereld van de West-Friese amusements- en jazzmuziek.

Kruisbeeld tussen de zoutpotten en mannen tussen de auto's.

De eerste foto (afb. 1) met onbekenden waarvan we graag de namen zouden willen weten, is een opname die we kregen van mevr. Gieling-Walrecht uit de Rotiusstraat. Bij de foto staat Kookles: R.K. meisjesschool, Nieuwe Noord, 1955. Tijd en plaats kunnen heel goed met de werkelijkheid overeenstemmen. De school stond achter Vendex aan het Nieuwe Noord. Oud en nieuw zijn in dit leslokaal op een praktische manier met elkaar verenigd. Kruisbeeld boven de deur, kast met zoutvaatjes tegen de achterwand. In het midden een ouderwetse potkachel, op de tafels gaskomfornen en voor de kachel een voor die tijd modern gasfornuis. Rechts een religieuze die de jongedames in de beginselen van de kookkunst inwijdde. Van de 15 leerlingen heb ik geen enkele naam. Die ontving ik graag van u. Ik geef u geen schets, u kunt de namen gewoon van links naar rechts tellen, de drie meisjes rechts geeft u maar op als zittend.

De volgende foto (afb. 2) komt van mevrouw Doncker-

wolcke en is gemaakt in de Fordgarage van Geerling en Winkelaar in de oorlog in 1942 of in 1972. Het rechthoekige model van de auto links lijkt me beter te passen bij het eerstgenoemde jaartal. Ik weet niet, of dat bedrijf toen ook al op het Keern zat. We zien staand van links naar rechts: E. van de Rol, J. Gons, Willy uit Duitsland en H. Greeuw(?). Zittend van links naar rechts: onbekende, Donckerwolcke, H. Watses, P. Vet. Mogelijk zijn enkele namen onjuist gespeld. Het handschrift is nogal onduidelijk. Intrigerend is de aanwezigheid van een Duitse werknemer tijdens de Duitse bezetting. Ik hoop, dat één van onze lezers deze problemen kan oplossen en de groep, wat namen betreft, volledig kan maken.

Zomerwandeling en wintergenoegens

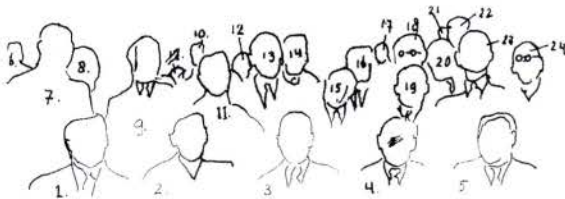
Hierna een opname (afb. 3) uit de zo langzamerhand bekend geworden collectie van de heer Bakker uit Baarn. Vijf dames en vier heren op een wandeling in de duinen, neergezegen bij een grote boomtak. Het was ergens in de jaren twintig. De heren dragen rechtopstaande boordjes en de dames herendassen of strikjes die erg sterk op herenstrikjes lijken. Het was immers de tijd van de emancipatie van de vrouw. Vrouwen wilden er uit zien als mannen. Die herenkleding was nog niet van de allergemakkelijkste soort. Om op een warme zomerdag in een bos te gaan sjouwen in een driedelig pak met jas, vest en broek vroeg wel een hoop enthousiasme. Op de achterkant staat een datum: 8 juli 1919. Het was een rumoerige tijd, waarin veel veranderde. In Rusland was de revolutie uitgebroken, in

Afb. 3 Dames en heren in het bos.

Afb. 5 Biljartclub Keizerskroon ± 1930. 2e rij 2e v. rechts: Jan Mels, de grootvader van Hans Dessing (L. Meliszweg 14) achterste rij midden, rechtsv. 2: heer Molenaar

Afb. 6 Schets leden biljartclub 'Keizerskroon'

Duitsland de keizer verdwenen en zelfs in Nederland had Troelstra met revolutie bedreigd. En ondertussen wandelde men tussen Catrijp en Hargen.¹

Na de zomer de winter (afb. 4). Hartje winter zelfs. Geen korte broeken, geen lange broeken maar plus-fours of zoals de dragers zelf zeiden: H.B.S. luiers. Dat moeten de jaren 50 geweest zijn. Ijs bij de Oosterpoort. De jongen rechts draagt oorkleppen. Er wordt niet geschaatst op kunst- maar op houten schaatsen. Opvallend is de afwezigheid van vrouwen. Toch is, voor zover ik weet, het schaatsen nooit als het zwemmen een gescheiden aangelegenheid geweest. Alleen van de twee figuren op de voorgrond, die ook alletwee naar de lens van de fotograaf moeten hebben gekeken, zou de rechtse een meisje kunnen zijn geweest. Ik weet niet of er bekende figuren uit Hoorn op deze foto te zien zijn. Ik wacht het af. De foto kwam van mevrouw Schneiders uit de Abdij.

Sport: aan de biljarttafel

Volgens een opschrift op de achterzijde van de foto (afb. 5)

hebben we hier de biljartclub "Keizerskroon" omstreeks 1930. Ik neem niet aan, dat de leden naar volgorde van belangrijkheid op de kiek zijn gezet. De twee achterste rijen moeten dan wel erge minkukels zijn geweest Rechts onder in de hoek zien we nog net, waar het bij hen om draait, namelijk een hoekje van de biljarttafel. Ik vul de reproductie van de foto aan met een schetsje (afb. 6) met nummers van de afgebeelde personen. Nr. 19 is Jan Mels, de grootvader van de inzender. Achterste rij midden, rechts van 2 is de heer Molenaar. Voor mij was deze aanduiding niet helemaal te begrijpen Misschien dat één van onze lezers wat slimmer is. De inzender vraagt, of de foto inderdaad in 1930 gemaakt is. Dat kan ik in dit geval moeilijk zeggen. Ik bepaal het jaar van de opname meestal aan de kleding. Deze heren dragen kostuums die tussen 1930 en 1950 in de mode waren. De figuur geheel links op de eerste rij en die op het midden van de tweede rij hebben jasset met zijden overtrek, die soms door mensen die veel speelden, gedragen werden. Maar die zijn helemaal tijdloos. Beter kunt u de ouderdom van de foto bepalen door de leeftijd van de afgebeelde mensen met elkaar te vergelijken. Ik wens u veel succes. Behalve de twee genoemde figuren zijn alle namen onbekend. Graag van u daarover meer informatie.

Sport: op het voetbalveld

De laatste foto (afb. 7) komt dit keer van de heer J.W.I. Entius van het Achterom. Het was zeer prettig bij deze foto een bijzonder grote hoeveelheid informatie te ontvangen, waarin we echter door plaatsgebrek wat hebben moeten

Afb. 7 Gelegenheidselftal op Hollandia-terrein.

snoeien. We kunnen niet te ver buiten de opzet van deze rubriek gaan en dat is het zoeken naar de namen van personen op oude foto's die met het geheugen van anderen terug gevonden kunnen worden. Indien u foto's heeft waarmee u wat wilde doen, maar waarop alleen maar mensen staan die bij de meeste lezers bekend zijn zoudt u kunnen nagaan, of daarmee geen interessant artikel geschreven zou kunnen worden. Daarover kunt u altijd contact opnemen met de redactie. Uiteraard moet u dan wel een idee voor zo'n artikel hebben.

Wij pakken de draad weer op waar we hem hebben laten liggen en gaan verder met foto 7. Het is een opname van een gelegenheidselftal van Hoornse en West-Friese muzikanten dat in het begin van de jaren zestig een wedstrijd speelde tegen een elftal van Hoornse kasteleins. De opbrengst van deze wedstrijd was bestemd voor de Hoornse bejaardenzorg.

De foto is genomen op het Hollandia-terrein waar op de achtergrond zeer vaag de gymnastiekvoorzieningen te zien zijn. De namen van de bekende spelers, grensrechters en scheidsrechter zijn – ik tel van links naar rechts en neem de achterste rij eerst – 1. met wit shirt scheidsrechter W. Volten. 2. grensrechter (tegenwoordig assistent scheidsrechter) J. (Kuch) Entius. 3. K. Morsch. 7. P. Houter (met de armen over elkaar). 8. A. Groot (met armen over elkaar). 10. grensrechter P. v.d. Gracht. 12. Doelman J. Knijn. 13. Kl. Papa. 14. P. Oerlemans. Voor het terugvinden van de rest van de namen vragen wij de hulp van de lezers.

De heer Entius geeft ons nog een zeer grote hoeveelheid feiten uit de Hoornse voetbalgeschiedenis waarop ik tot mijn spijt om hierboven genoemde redenen maar zeer ten dele in kan gaan. Naar aanleiding van een foto en een

mededeling over de Hoornse club "Always Forward" (Jrg. 24, nr. 2 p. 76, 79) geeft hij nog een overzicht van de Hoornse clubs in het verleden. Het begon in 1889 met de HSV "Sport" die haar terrein had aan de Kromme Elleboog in Risdam. Oorspronkelijk was het een cricket vereniging, later omgezet in een voetbalclub. Het was een deftige club in tegenstelling tot het in 1898 opgerichte "Hollandia", dat zijn speelterrein in de nabijheid van het militaire schietterrein buiten de Luiendijk had. In 1922 verhuisde "Hollandia" naar de Geldeloze weg. In 1952 ging men weer terug naar het Julianapark.

In 1928 werd de rooms-katholieke voetbalvereniging 'Always Forward' opgericht. Deze club speelde op een terrein aan het Zwarte Pad. In 1934 verhuisde deze club naar het Wilhelminapark dat tijdens de Werkverschaffing was aangelegd. De christelijke zuil moest natuurlijk ook nog haar eigen vereniging hebben en dat werd dan de HCSV "Zwaluwen" voorstander van het zaterdagvoetbal. Deze club speelde op de Berkhouterweg. Van 1952 tot 1970 speelde 'Zwaluwen' met HVV 'Sport' op het terrein aan de Geldelozeweg.

Wij moeten dit voor de liefhebbers veel te beknopte overzicht van de Hoornse voetbalclubs beëindigen met een verwijzing naar één van de vele herdenkingsuitgaven. Wij zien uw reacties met belangstelling tegemoet. Rest mij alleen nog de heer W. Bongers te danken voor zijn toegezonden foto's. Zijn verkenners zullen zeker in het volgende nummer een plaats vinden.

I Naar het Nederlands gedicht: *Tussen Catrijp en Hargen sprong mijn hart op in mij*. De naam van de dichter heb ik vergeten. Waar die plaatsen liggen, zoekt u maar op.

Deze rubriek staat open voor alle lezers van het kwartaalblad die op- of aanmerkingen hebben op eerder geplaatste artikelen of in het algemeen vragen willen stellen of hun kritiek willen leveren. De bijdragen worden geplaatst buiten verantwoordelijkheid van de redactie of van het bestuur. Er kan alleen schriftelijk gereageerd worden.

Geachte redactie,

Ik wil reageren op een onderdeel van het artikel Men vraagt ons op bladzijde 121 onder het kopje 'Uit het Jungleboek' gepubliceerd in het nummer van 15 september jl. De foto op pagina 119 heb ik met plezier bekeken en ik kende er verscheidene jongens van, ook al zijn ze een aantal jaren jonger dan ik. Ik ben van 1930.

Het is een goede zaak dat Oud Hoorn iets plaatst over de verkennerij zoals wij de huidige scouting noemden.

De zaak lag iets ingewikkelder dan Gerard Haan beschrijft. In de laatste jaren van de oorlog ontstonden onafhankelijk van elkaar twee rk. jeugdgroepen. Het moest allemaal illegaal gebeuren, want er was maar één officiële jeugdbeweging, de jeugdgroep van de NSB.

De groep waar ik bij zat, werkte onder het mom van liturgieclub en werd in 1945 in eerste instantie omgezet in een groep met benamingen die gebaseerd waren op de Zuid-Afrikaanse boerenrepublieken. Die beweging heette *De Grote Trek*. Kort na het einde van de oorlog werd in Hoorn de RK. Verkennerij in het leven geroepen. Mijn vrienden en ik waren daar blij mee. We waren nu lid van de wereldwijde broederschap.

De bestaande illegale groep werd naar Don Bosco genoemd. De groep waar ik deel van uitmaakte, werd André de Thaye (AdT) genoemd en er kwamen nog twee groepen bij: de Tarcisius en de Aloysius. We kregen allemaal

gekleurde halve halsdoeken (textielschaarste) met een witte middenstreep; de Don Bosco een donkerblauwe, de AdT een rode, de Tarcisius een lichtblauwe en de Aloysius een groene. Hiernaast was er ook nog een Francisca Romanagroep, maar daar weet ik eigenlijk niets van af.

De plaatsen van samenkomst waren het genoemde pakhuis van de familie Schrickx in het Glop; de AdT en de Tarcisius zaten op de zolders van het scholencomplex tussen de Ramen/Nieuwe Noord en de Aloysius vonden een onderkomen in één van de bovenzalen van het Gezellenhuis aan de Kerkstraat. Een groep bestond uit jongens van 12-16 jaar en werd dan 'troep' genoemd onder leiding van een hopman met vaandrags.

Een paar (Alle?) groepen hadden voor jongens van 8-12 jaar een aparte groep die horde genoemd werd en die onder leiding stond van een Akela met haar assistenten die namen hadden uit het Jungleboek van Rudyard Kipling. De jongens op de foto zijn dus een horde welpen.

Om de vier groepen onder één noemer te brengen werden ze – ik meen in 1946 – verenigd onder de naam Petrus Canisius groep. Alle groepen behielden daarnaast hun eigen namen. De gekleurde halsdoek verviel en werd vervangen door een hele halsdoek, dat genaamd, Hij had een grijze kleur met in de punt in het rood de hoorn van Hoorn. We noemde die ook wel oneerbiedig 'de pijp tabak'.

Al gauw ging de Aloysius ter ziele (ca. 1947?). De AdT hield het vol tot ca. 1950 (?), de Don Bosco tot ca. 1958 (?) en de Tarcisius bleef het langste bestaan of misschien bestaat deze groep nog wel.

Hartelijke groeten,

Uw buitenlid,

P.J.M. van Diepen, Laan van Metersem 10, 4813 GH Breda.

P.S.

Petrus Canisius was een geleerde Nederlandse pater Jezuiet (1600)

Don Bosco was een priester die veel voor de jeugd in Italië deed. André de Thaye was een Belgische verkenner die jong overleden is. Tarcisius was een Romeinse jongen uit de eerste dagen van het christendom.

Aloysius een heilige, patroon van de studerende jeugd (de RK. MULO in Hoorn was ook naar hem genoemd)

Aloysius een heilige, patroon van de studerende jeugd (de RK. MULO in Hoorn was ook naar hem genoemd)

Aloysius een heilige, patroon van de studerende jeugd (de RK. MULO in Hoorn was ook naar hem genoemd)

Aloysius een heilige, patroon van de studerende jeugd (de RK. MULO in Hoorn was ook naar hem genoemd)

Foto André de Thaye troep

RK. Verkennerij- Hoorn

Datum: 8 oktober 1945

Plaats: speelplaats bewaarschool achter Ramen 3

Achterste rij:

1 vaandrig Gerard Koppies, 2. Ferry

Bergsma, 3. Antoon Hofstee, 4. Piet Hoogland, 5. Jac. Karel, 6. hopman Antoon Nijs, 7. Aalmoezenier C.A. v.d. Ham, 8. Frans Koppies, 9. Frans Kaldenbach, 10. Henk Tap, 11. Harrie Jansen, 12. Vaandrig Jan Mels.

Middelste rij: 13. Ben Albers, 14. Henk van Wees, 15. Jaap Schuld, 16. Jan Vlaar, 17. Jan Kok, 18. Jaap Dekker, 19. Freek Masteling, 20. Piet Vlaar, 21. Pierre van Diepen, Voorste rij: 22. Kees Vissie, 23. Arie Hoogland, 24. Cees v.d. Pol, 25. Jaap

Loos, 26. Frans Karel, 27. Ab Bongers. Niet op de foto: Piet Vissie. Hopman Antoon Nijs was afkomstig van Haarlem en was gedurende een deel van de oorlog ondergedoken bij Jaap en Nel van Diepen in Berkhout.

Aalmoezenier C.A. v.d. Ham was kapelaan in Hoorn en later kapelaan in Zaandam en pastoor in Uithoorn. Vaandrig Gerard Koppies woonde in de Binnenblijfstraat en vaandrig Jan Mels op de Veemarkt.

Zittingzaal kantongerecht gerestaureerd

Frans Zack

In 1930 kocht de gemeente Hoorn voor de som van f 20.000,- het pand Grote Oost 53. Daar hier in de toekomst het Kantongerecht gevestigd zou gaan worden nam het Rijk hiervan f 10.000,- voor haar rekening. Tot op de dag van vandaag doet het gebouw als zodanig dienst en heeft daarvoor de beschikking over een voorzaal aan de zijde van het Grote Oost met aansluitend een grotere achterzaal. Een nieuwe, derde zittingzaal, is te vinden aan de achterzijde van het gebouw.

Van deze drie zittingzalen is de voorste links aan de straatzijde van het Grote Oost ongetwijfeld de mooiste. Temeer daar kort geleden de ingrijpende restauratie van deze zaal gereed is gekomen. In februari van dit jaar werd een aanvang gemaakt met deze restauratie. Op de eerste plaats werd het geschilderd behang, ooit vervaardigd door Chr. en P. Henning, onder handen genomen. De panelen werden schoongemaakt en vervolgens waar nodig hersteld en getoucheerd door Bernice Krijns en Martijn Terhorst van Stichting Restauratie Atelier Limburg. Ter afronding en bescherming werd een dunne vernislaag aangebracht.

Het houtwerk in deze stijkkamer werd weer in de oorspronkelijke groene kleur geschilderd. Deze kleur werd ontdekt nadat men op één van de panelen de diverse verf-

De restaurateurs van de zittingzaal in het Hoornse kantongerecht hebben schitterend werk verricht.

Het pand Grote Oost 53, waar links naast de voordeur de gerestaureerde zittingzaal van het Kantongerecht te vinden is.

lagen had verwijderd. Hierdoor kreeg men tevens een beeld van de kleuren die in het verleden werden gebruikt. Zo was het houtwerk eerder in een beige kleur geschilderd waardoor de wandschilderingen meer op schilderijen leken. Tijdens een informele bijeenkomst op woensdag 16 oktober j.l. werd dit alles uiteengezet door projectmanager H. Hegeman van de Rijksgebouwendienst.

Aan de restauratie werd verder meegewerkt door Bouwbedrijf Hoorn 80 en schildersbedrijf Polman. Namens Monumentenzorg trad Henk Zandkuijl op als adviseur.

'De Discus' nv: fabriek van verduurzaamde kaas

Huub Ursem

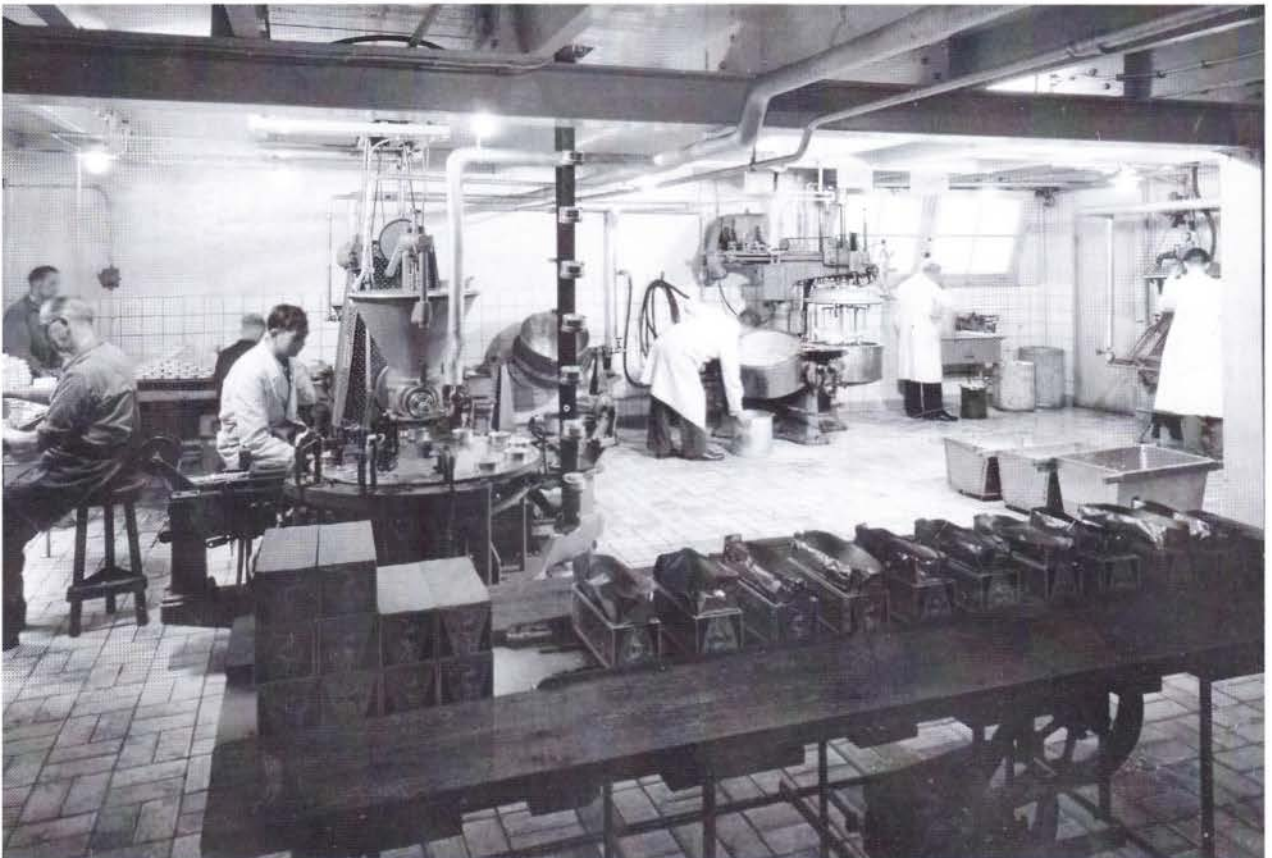
Als dochteronderneming van K. H. de Jong's Exporthandel NV werd in 1928 opgericht in Hoorn de 'De Discus' nv, Fabriek van verduurzaamde kaas. Het lijdt geen twijfel dat dit handelsmerk gekozen is vanwege de Olympische Spelen van dat jaar.

Het bedrijf was gelegen op het binnenterrein achter de Doelenkade en de Korenmarkt. De ingang naar de fabriek en een pakhuisje waren op de Doelenkade 7. Achter Korenmarkt 5 staat nog steeds de schoorsteen die voor de werkzaamheden in het fabriekje nodig was. Dit industriële monument is zeker vanaf het Baatland nog goed te zien! Ofschoon de exporthandel in Goudse en Edammer kaas, opgekocht van de verschillende zuivelfabrieken, bewerkt en doorverkocht, het grootste aandeel was van deze firma, wil ik speciaal aandacht vragen voor de korstloze kaas (rook- of worstkaas genoemd), die vanaf 1947 een grote

impact heeft gehad voor de mensen die in dit bedrijf op het binnenterrein achter de Oude Doelenkade en Korenmarkt werkten, maar ook voor de Hoornse slagers die deze kaas rookten.

De rookkaas

De grondstof voor deze rookkaas bestond uit beschadigde kaas of kaas van afwijkende kwaliteit, die van boeren en zuivelfabrieken werd gekocht. Ook randenkaas, dat is kaas gemaakt van de afgesneden randen van Edammer- en Goudse kaas die na onder de pers gestaan te hebben, naast de deksel (volger) zijn ontstaan. Ook kaas met te laag vetgehalte werd, nadat de merken van kwaliteit eraf waren gehaald, gebruikt voor de korstloze kaas. De rookkaas voldeed natuurlijk altijd aan een bepaald vetgehalte en receptuur. Dit werd vele jaren lang onderzocht in een klein labo-

Op deze interieurfoto de bedrijvigheid bij het rookkaas maken in de fabriekshal achter de Oude Doelenkade 7. V.l.n.r.: Jaap Appel (portiemachine), dhr. Gons (toen wonende op het Watertje) aan de felsmachine, Klaas Bakker (alleen achterhoofd), Gerrit Pierlo (aan de vulmachine, tevens fabrieks-chef), de heer A.C. Wijnja (bezig met legen van de smeltketel), directeur Vlam (aan de chemicaliëntafel werkend met citroenzuur en smeltzouten), rechts de heer Kroon (medewerker). Op de voorgrond de kistjes met de Discuskaasblokken. Andere medewerkers in dit bedrijf waren o.a. Arie Broers, Sander Pierlo, Nico Bakker, N. Blauw, S. Leegwater, Klaas Papa (ook muzikant).

ratorium aan de Oude Doelenkade door de heren Vlam en Wijnja. Deze grondstoffen dus van verschillende soorten kaas werden eerst opgeslagen in de verscheidene pakhuisen die de firma in Hoorn in gebruik had. In de hoogconjunctuur waren dat er zo'n twintig, o.a. de pakhuisen met de namen 'Dantzig' (Bierkade 8, nu woonhuis) „de Zon" (Bierkade 1), 'Alkmaar', 'Gouda' (Bierkade 4, nu Museum van de Twintigste Eeuw) 'Landbouw', en 'Nijverheid' (Nieuwendam bij de Hoge Brug), waar de kaas werd geschraapt en gewassen om daarna met karren naar het bedrijf achter de Oude Doelenkade gebracht te worden.

Allerlei bewerkingen

Hier werd alles in stukken gesneden, dan door de 'Wolf', een soort gehaktmolen, gemalen die er voor zorgde dat het in fijne slierten als een dunne pasta te voorschijn kwam. Daarna werd het gewalst om het nog fijner te maken. Vervolgens werd het in troggen van veertig kilo naar de smeltketel gebracht waar de kaas na toevoeging van smeltzouten tot een temperatuur van 90°C. werd verhit (pasteurisatie) om bacteriën te doden. Na deze procedure liet men de hete vloeibare kaas in emmers lopen en werd ze snel in de trechters van de afvulmachines gestort. U begrijpt dat dit zwaar werk was, alleen al om steeds de hete emmers op te tillen en in de trechter van de vulmachine, die op een hoge tafel stond, leeg te gieten. Onder de trechter zat de tapapparatuur waar bij het afvullen een soort kunststof darm gehouden werd, waar dan ca. 2 kilo kaas in liep. Daarna werd deze darm dichtgebonden met touwtjes. Ook dat was geen sinecure daar de vloeibare kaas nog steeds bijzonder heet was.

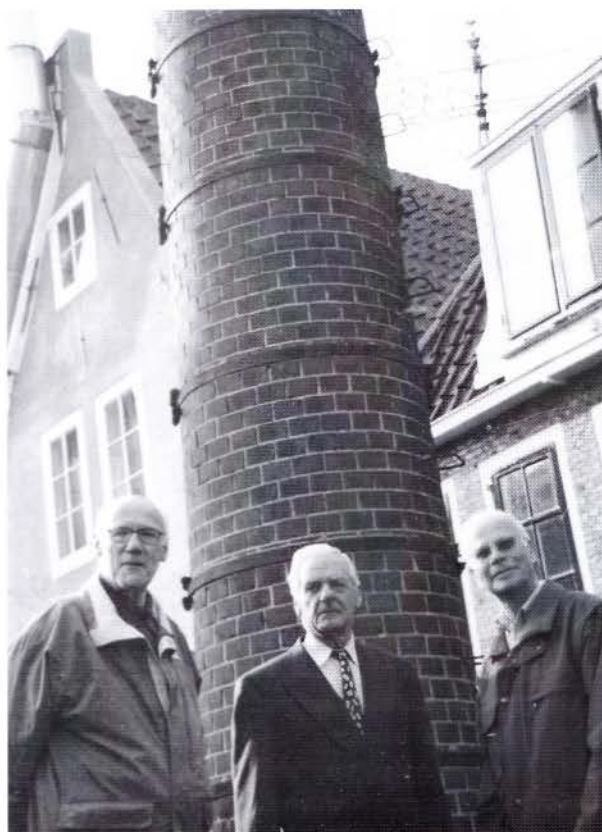
Men maakte van deze vloeibare kaas niet alleen de worstkazen, ook werd de 'Discus Blok'-kaas gemaakt, waarbij de kaas direct in van aluminiumfolie voorziene houten kistjes werd afgevuld tot een gewicht van 2 kilo. Nadat het aluminium was dichtgevouwen en geseald werden de kistjes dichtgemaakt met een houten dekseltje en kleine spijker-tjes.

Na een dag afkoelen in het pakhuis was het product gereed om in bundels van vijf kistjes te worden verzonden naar de klanten over de gehele wereld.

Ook de zespuntjes (zes driehoekjes in een klein doosje) van deze kaasoorst werden hier vervaardigd. Deze kwamen ingepakt van de lopende band en moesten met grote snelheid in deze doosjes gedaan worden bij de portie-machine. Een specialist op dit gebied was Jaap Appel.

Hoornse slagers

Om terug te gaan naar de rookkazen, deze werden na het afvullen in houten kistjes gedaan, waar er vier in zaten (één overdwars en drie in de lengte). Ze werden opgeladen op een soort handkar. Met de vooruitgang werd dat later een karretje waar de berijder op de bok zat en dat was voorzien van een losse motor-wielkoppeling-stuurcombinatie en ook wel de mechanische hond genoemd werd. In die

De opmerkelijke wandelaar zal in het havengebied ter hoogte van de Oude Doelenkade nr. 7 nog steeds een blik kunnen werpen op de nog aanwezige fabrieksschoorsteen. Dit industriële monument is wat ons herinnert aan 'De Discus'.

Op de foto bij deze schoorsteen v.l.n.r. de heren A. Kroon vanaf 1959 tot 1987 directeur, de heer A. Agema van 1949 als kantoorbediende tot 1986 adjunct-directeur, hoofd administratie en organisatie, de heer A. Wijnja van 1946 tot 1953 van smeltmeester tot leiding export.

tijd bracht Chris van de Berg, meestal in de namiddag deze voorraad naar de Hoornse slagers Jaap Ursem, Hero van Wijngaarden en Alewijn Ott. Daar werd ze gerookt. De slagers moesten zorgen voor mot (afval van hout) verzameld bij de buurtaannemers Van Dulmen en Jorritsma. Maar de voorraad was vaak te klein om twee rookkasten mee te bewerken, dus werd er ook in de Baanstraat bij Fremeijer en Wijnja, een houtbewerkingsbedrijf (nu firma Godvliet) in jute zakken nog meer mot gehaald. Zo kon het roken van de kazen doorgaan en kregen ze op deze manier een lekkere smaak.

De rookkast

Voordat de kazen in de rookkasten kwamen, werden ze eerst twee uur in waterbakken gelegd om de darmen (velletjes om de kaas) gevoelig te maken voor de rooksmak en de mooie kleur. Hierna bond men ze met zes kazen tegelijk op stokken met dunne touwtjes. Deze stokken zaten onder de teer en de pek uit de schoorsteen van de rookkast, zodat bij het aanbrengen van de kazen de nagels

Hier zijn te zien de kistjes van „De Discus”, het kaasmerk voor de kazen en de wikkels voor op de smeltkaas. Ook te zien de driehoeksetiketjes voor de puntjeskaas.

en de huid van het personeel meestal beschadigd werden. Na gemiddeld vier uur roken, werd er gekeken of de kleur van het vel naar behoren was. Zo ja, dan werden de kazen uit de kasten gehaald en weer terug in de kistjes gelegd. Dit ging vaak ook 's nachts door om dan weer een nieuwe kaasrook aan te maken. Een aardig detail hierbij is, dat de mensen die in de buurt van de fabriek woonden nooit klaagden over rookoverlast, ook niet als ze 's nachts de ramen vanwege een verkeerde wind dicht moesten houden. Men begreep dat het nodig was.

's Morgens werden dan de kazen weer opgehaald voor verdere bewerking in de kaaspakhuizen. Die bestond uit paraffineren: het aanbrennen van een extra beschermende doorzichtige verpakkingsslaag. Voorzien van een wikkel werden de kazen dan in dozen gelegd om naar de betreffende winkels of grossiers gebracht te worden, om vaak per onse verkocht te worden.

De verdiensten aan deze transactie voor de rokers (slagers dus) waren per kaas 1 cent per rook. In een rookkast gingen gemiddeld 180 kazen. Maar de kaashandelaar nam geen genoegen met een kaas die na de rook ook maar het allerkleinste witte plekje (dus tekort aan kleur- of rookmaak) bezat, die werd dan ook niet betaald. Ook gebeurde het dat tijdens het roken van de kazen een darm knapte door de hitte. De inhoud van de kaasworst viel dan op het smeulende vuurtje en dat zorgde weer voor een penetrante geur door de rookruimte. Na een lange nacht roken bestond de verdienste uit ongeveer f 3,50. De frequentie van het aanbod voor de rokers, de slagers dus, was heel variërend van soms één tot drie roken per week of in het uiterste geval tot eens in de maand.

U kunt zich voorstellen dat na verloop van tijd de met noeste arbeid, ten koste van nachtrust, pijnlijke ruggen, en een fijne stemming, de elektrische stofzuiger die was verdiend, op zondag in de woonkamer mocht staan als pronkstuk van de vooruitgang. De rookkaas had tot de jaren 1965-1970 succes, om daarna uit Hoorn te verdwijnen vanwege het economisch belang.

Hierbij wil ik de heer A. Kroon bedanken voor zijn gastvrijheid en tijd, zijn duidelijke uitleg van alles wat met kaas te maken had, maar vooral voor ons artikelje over rook- of smeltkaas, zodat wij nog lang weten wat Hoorn op dit gebied heeft betekend.

PERSONEELUITSTAPJE

HOORN. — Zaterdag is voor het personeel van K. H. de Jong's Exporthandel, de fa. Kroon te Hoorn en de fa. Schots te Krommenie een zeer bijzondere, om niet te zeggen een zeer aangename dag geweest.

Allen waren door de directie uitgenodigd gezamenlijk met hunne vrouwen een plezierreisje mede te maken naar Amsterdam. Precies op tijd stonden 's middags te half drie twee prachtige „Gebuto"-autobussen gereed, om de ongeveer 100 passagiers te vervoeren. Er werd gereden over Alkmaar naar Krommenie alwaar de heren Schots en hun personeel al met een derde bus gereed stonden. Gezamenlijk werd naar Amsterdam gereden en daar werd door de directie een bijzonder goed verzorgd diner aangeboden. Na afloop daarvan werd van de bussen gebruik gemaakt, die allen naar Carré brachten waar de voorstelling „Loop naar den Duivel" werd bijgewoond.

De chauffeurs zorgden weer dat de deelnemers met bekwame spoed te Hoorn terug werden gebracht.

Hoe vooruitstrevend dit bedrijf was, blijkt uit een opvallend krantenbericht uit 1947 uit het Nieuw Noordhollands Dagblad, waar melding gemaakt wordt van een personeelsuitstapje

Boek over Drukkerij Noordholland

Hillebrand Peerdeman

Tegenwoordig wordt het Noordhollands Dagblad gedrukt in Alkmaar en is de krant een onderdeel van het grote Telegraaf concern. Voor die tijd werd zij gedrukt bij Drukkerij Noordholland in Hoorn, het familiebedrijf van de familie Stumpel.

Voordat de drukkerij haar domicilie verplaatste naar Alkmaar is zij ruim 100 jaar gevestigd geweest in Hoorn. In 1892 werd in de boekwinkel van Stumpel, toen aan het Grote Noord 72, een drukkerijtje voor klein drukwerk gestart. Het familiebedrijfje en de drukkerij groeiden en na aankoop van een ander pand aan het Grote Noord, speciaal voor de drukkerij, werd in 1905 van start gegaan met *Onze Courant*, als 'Anderdaagse Courant voor katholieken van Hoorn en omstreken'. In 1913 wordt de drukkerij verplaatst naar de Draafsingel waar het bedrijf tot aan de verhuizing naar Alkmaar zou blijven.

Horinezen en vele anderen zullen zich vast en zeker de locatie van drukkerij en kantoor aan de Draafsingel herinneren. Opvallend en typerend voor de drukkerij van de krant was de uitstal-etalagekast aan de straatzijde voor het kantoor waar, iedere dag weer, de krant pagina voor pagina leesbaar werd opgehangen.

September j.l. is er een boek verschenen over de geschiedenis van de Hoornse drukkerij die zo'n markante en belangrijke functie heeft ingenomen in het Hoornse stadsbeeld.

Het boek verhaalt en volgt de geschiedenis van de drukkerij nauwgezet en vanuit het drukkersvak en vanuit de nieuwsgaringachtergrond was er voldoende en soms zelfs een overdadige schat aan informatie beschikbaar.

In het verleden zijn van de hand van Frans Zack, tevens medewerker aan dit boek en oud werknemer van Stumpel

al enkele artikelen over de Hoornse Drukkerij Stumpel in het kwartaalblad van Oud Hoorn verschenen. Het boek gaat een stuk verder en neemt uitgebreid de ontwikkeling van de krant, technische ontwikkelingen rond het drukwerk en het bedrijf en bijvoorbeeld ook voorbeelden van nevenproducten onder de loep.

De eerste indruk die het boek maakt, valt wat tegen. De layout, de opmaak van de pagina's, alles is aan smaak onderhevig en dus aanvechtbaar, maar zeker is dat de opmaak niet bepaald rustig is te noemen. Bovendien vertonen zeer veel van de persoonsfoto's te rode hoofden. En dat is jammer. Met de huidige technologische mogelijkheden moet het geen probleem zijn de kleurweergave te corrigeren. Het boek is opgezet in twee delen. Het eerste korte deel van het boek vertelt op stemmig gekleurd papier de historie van het bedrijf; het tweede langere deel vertelt in een meer moderne, maar onrustige, opmaak over de recentere ontwikkelingen.

Zeer veel aandacht in dit tweede deel gaat uit naar de personele kant van het bedrijf. Opvallend is het overweldigend grote aantal foto's van personeelsuitjes, etentjes, feestavonden, fietstochten, voetbalwedstrijden en dergelijke. De vele foto's geven door hun veelheid aan onderwerpen aan één kant een goed beeld van een bedrijf waar naast de technische ontwikkelingen veel aandacht is geweest voor de personeelsverhoudingen binnen het bedrijf. Aan de andere kant lijkt het boek juist door de overdadigheid aan personeelsfoto's veel de richting in te gaan van een privé familiealbum.

Voor de liefhebbers van drukpers, zetsel en achtergronden van het bedrijf zullen de vele foto's van feestjes en uitjes te veel van het goede zijn. Voor vooral oud personeelsleden zullen juist die foto's aanleiding zijn het boek te willen bezitten. Om die reden zal het boek zeker zijn weg vinden naar de vele oud-personeelsleden en hun familieleden.

"En toen werd het hek gesloten". De geschiedenis van de familie Stumpel, de historie van het dagblad en de daarmee verbonden Drukkerij Noordholland. C.M. Aker, T.J. Duin, J.V.P.M. Entius, F.L. Zack, Th. Mes.

Sept. 2002, Drukkerij Noordholland, Hoorn en Alkmaar. ISBN 90 901 542 4-8

Stoomdrukkerij H. Stumpel: een beeld van de Draafsingel rond 1920.

Jaarverslag van de vereniging Het Carillon

Albert de Graaf, secretaris

Bericht van diverse leden en belangstellenden: "Albert, er is iets niet goed met het carillon. Het speelt zomaar versjes en ik leek ook wel de trouwmuziek te horen..." Antwoord: "Bedankt voor deze opmerking. Ze is geheel juist, want we zijn overgestapt op het elektronisch communicatiesysteem." Op vrijdag 24 mei 2002 om 14.30 uur exact werd via een SMS-bericht vanaf een GSM-toestel het carillon van de Grote Kerktoren computergestuurd in werking gesteld. Het tijdperk van bandspeelwerk en de trappen oprennen door de beiaardier wanneer een speciale wens moest worden omgezet in klokkeklanken was ten einde. Regelmatig wordt een huwelijksvoltrekking onderstreept met het spelen van Mendelssohns Bruidsmars op het carillon. Er werd met behulp van ons klokkenspel nog wel meer onderstreept dit afgelopen jaar. De herdenking van het feit dat 400 jaar geleden de VOC werd opgericht, leidde ertoe dat te Hoorn een internationale beiaardcompositiewedstrijd kon worden georganiseerd, benevens een VOC-beiaardweek waarin op maar liefst vijf werkdagen middagconcerten werden uitgevoerd. Muziek uit de tijd van de VOC was hiervoor de leidraad. Maar liefst zestien componisten uit Nederland, Tsjechië, Noorwegen, België, Engeland en de U.S.A. namen deel aan de wedstrijd. Opdracht was om een compositie te schrijven op basis van één der VOC-liederen uit het verleden. Na veel deliberatie en beoordeling op alle aspecten wees een vijfkoppige jury de Belgische beiaardier/componist Geert D'Hollander aan als winnaar van het concours.

Op 6 september was het dan zover. Geert D'Hollander sloot onze zomerconcertserie af met zijn compositie: "Een Aangename Voois", spelende op een beiaard die droomt, lacht en zingt van uiterst hoog tot zeer laag. Wie had ooit gedacht dat ons gerestaureerde klokkenspel zo zou klinken! In de luistertuin van de Statenoort sprak voorzitter Jos Bakker de winnaar in welgekozen bewoordingen toe; reikte hem de prijs ad € 1815,- uit, vergezeld van het Hoorns Beiaardboek, vermeldend zijn werk en de zes beste ingezonden composities daaropvolgend. Een glansrijk hoogtepunt in onze verenigingshistorie, aanvangende 1924. Hoe zouden de stichters zich verheugd hebben!

Dat mocht evenzeer gelden voor de uitvoering van de VOC-middagconcerten, zomede de organisatie van onze normale zomeravondconcerten.

Veel werk, sloven en draven voor bestuursleden en actief medewerkers, een misverstandje hier, een extra schouderklop daar en dan zet je er maar weer de schouders onder.

Dat deden anderen gelukkig ook. De bijzondere activiteiten werden in ruime mate financieel gesteund door de Gemeente Hoorn, het Prins Bernhard Cultuurfonds, het

VSF-fonds West-Friesland. Ook onze leden bleven niet achter met het verstrekken van extra gaven. Een Hoorns Beiaardboek, wie had dat ooit gedacht! Je moet teruggaan naar de 17^e eeuw voor zoiets! Aan zeer velen komt oprechte dank toe en met name ook onze stadsbeiaardier kan weer een lichter toontje aanslaan. Continueren van deze zaken is echter slechts mogelijk met uw blijvende steun als lid voor minimum € 7 en uw belangstelling om ons zo waardevolle klokkenspel in stand te houden. Daar doen we het toch voor! Nog geen lid? Meldt u dan aan bij onze penningmeester, de heer J.H. Wigard, tel. 0229-215837. Ook in 2003 moeten onze klokken blijven klinken, destemee omdat het dan 60 jaar geleden is dat ons carillon werd weggevoerd door de Duitse bezetter. Het behoeft geen nadere uitleg dat we daar extra aandacht aan zullen besteden. Met uw steun blijft ons monumentaal klokkenspel klinken over oud en nieuw Hoorn!

Foto ± 1920. Vanaf de Rode Steen richting Kerkstraat, gezicht op de Grote Kerktoren.

Kerkmeijer - De Regtstichting

Albert de Graaf, secretaris

Een aantal projecten van grote en vooral langlopende omvang vroeg het afgelopen jaar de aandacht van ons stichtingsbestuur. Dankzij de volhardende ijver van opdrachtgevers en uitvoerders kon zo hier en daar toch het één en ander worden voltooid. Een project van ongemeen gedurfde omvang omvat de totale restauratie van de Ridderikhoffpanden aan Rode Steen en Grote Oost te Hoorn. Onze stichting participeert daarin door het verstrekken van een aanzienlijke bijdrage voor de restauratie van een Lodewijk XVIe schouw met toebehoren. Herstel en herplaatsing bezorgen architect, aannemer en de gedreven bestuurders van Stichting Stadsherstel Hoorn meer dan enige hoofdbreken. Tenslotte is daar dan toch de voltooiing: 'een plaatje' voor ons en toekomstige generaties.

Dat mogen we ook zeker stellen ten name van de restauratie van de kapel op de r.k. begraafplaats aan het einde van de Drieboomlaan te Hoorn. Hier namen we het beleg van het dak met Oegstgeester dakpannen voor onze rekening. Getrouw het devies van de heren John Lamers en Jan Piet van der Knaap kwamen we er met wat pannen leggen niet vanaf. Het werk diende perfect afgeleverd te worden. Zo stond voor twee onzer bestuursleden geen andere weg open dan de dakvorsten van de kapel te voorzien van de vereiste 'pluimen' om het Oegstgeester geheel te completeren. Geheel in de geest van stichter J.C. Kerkmeijer

was het dus de steigers op, gereedschap ter hand nemen en klaren die klus. Op een stralende nazomervrijdag, 27 september, mochten we met grote voldoening de herinwijding van de volledig gerestaureerde kapel meemaken. Het doet dan goed te weten dat men dankzij Kerkmeijer-De Regt echt onderdak is gekomen!

Langzamerhand beginnen ook eigendommen van de stichting in een kleine of grote herstelfase te geraken. De ons toebehorende scharensleep eens 'lopende van Hoorn na Purmerend...' geplaatst onder het afdak in de tuin van het Westfries Museum is dringend aan een flinke onderhoudsbeurt toe. We hopen daar binnen afzienbare tijd aan te beginnen. Verreweg het merendeel van de bezittingen is in langdurige bruikleen gegeven aan het museum. Dankzij ons zeer toegedane eigenaars mogen we ons verheugen in het bezit van een aantal roerende goederen vaak van groot belang als getuigenissen onzer stadshistorie. Nu is verkrijgen één zaak, behoud en onderhoud daarvan is een wezenlijke plicht. We hopen deze doelstelling voort te zetten. De financiële mogelijkheden daartoe zijn onze zorg. U kunt die zorg verlichten met het verstrekken van een bijdrage ten dienste van ons werk: monumentenbehoud. Daar staan we voor en daar werken we aan. Met uw hulp een beetje meer! Bedenk rek. 47.53.73.898 ABN/AMRO Hoorn t.n.v. penningmeester Kerkmeijer - De Regtstichting.

De heren Wigard en De Graaf, bestuursleden, wagen zich op het dak van de kapel op de r.k. begraafplaats aan de Drieboomlaan. Zij plaatsen 'pluimen' op de dakvorsten.

Kerkhofkapel officieel in gebruik gesteld

Frans Zack

Onder fraaie weersomstandigheden werd op vrijdag 27 september j.l. de gerestaureerde kapel op de r.k. begraafplaats aan de Drieboomlaan officieel in gebruik genomen. Een groot aantal belangstellenden was bij dit gebeuren getuige van het feit dat de bouwcommissie van de Stichting Koepelkerk zowel de vernieuwde brug als de gerestaureerde kapel kon overdragen aan pastor G. Weel, voorzitter van het parochiebestuur.

Pastor G. Weel, voor deze gelegenheid in vol ornaat, zegende allereerst de vernieuwde brug en vervolgens ook het priestergraf in het midden van het kerkhof. Hier stond altijd een houten kruis dat in vrij slechte staat verkeerde en nu werd vervangen door een exemplaar van Belgische hardsteen. Vervolgens was de beurt aan mevrouw C.G. van Weel-Niessen die in de functie van wethouder de deuren van de gerestaureerde kapel kon openen. Op dat moment konden de aanwezigen met eigen ogen zien wat voor een prestatie de bouwcommissie heeft geleverd.

De geschiedenis van de R.K. begraafplaats gaat terug tot 1871 in welk jaar de timmerman Johannes Bleijs zijn tuin

aan het einde van de derde boomlaan voor driehonderd gulden verkoopt aan het parochiebestuur. Ontwerper van het kerkhof was de zoon van de vorige eigenaar van het perceel de architect A.C. Bleijs die later ook de katholieke kerk aan het Grote Noord van zijn hand liet komen. Het nieuwe kerkhof had toen nog een oppervlakte van 52 x 51 meter.

In het oorspronkelijke ontwerpplan was niet de bouw van een kapel opgenomen daar dit de begroting te boven zou gaan. Om toch een kapel te kunnen bouwen was berekend dat hiervoor het bedrag van f 2.400,- benodigd zou zijn. Dit bedrag hoopte men binnen te kunnen halen door een rondgang langs de parochianen maar men kwam niet verder dan f 1.400,-. Daarom werd besloten een kapel te bouwen "met achterlating van alles wat maar eenigszins achterwege kan blijven". Aldus schreef men in een briefje dat in het archief werd gevonden.

In de daarop volgende jaren is het kerkhof een aantal malen uitgebreid. Zo werd in 1914 een vergunning aangevraagd bij de gemeente Hoorn om een stuk grond aan de begraafplaats toe te voegen waardoor de lengte zou worden uitgebreid van 52 meter naar 91 meter. Vervolgens werd het kerkhof in 1947 opnieuw aangepast om ruimte te maken voor 222 nieuwe graven.

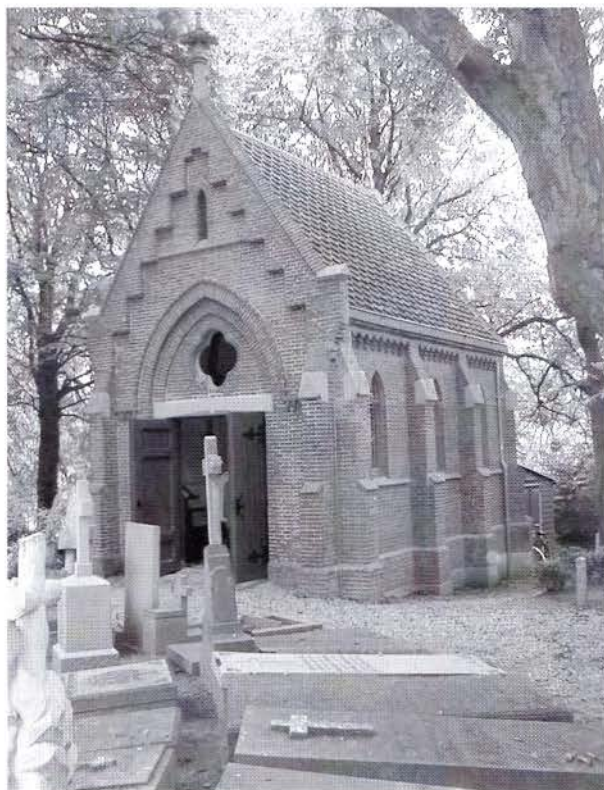
Het kerkhof is als zodanig in gebruik gebleven tot 1969. In dat jaar werd het gesloten voor nieuwe graven maar er vonden wel bijzettingen plaats in bestaande familiegraven. Dit had als gevolg dat het kerkhof min of meer een verwaarloosde uitstraling kreeg. En ook de kapel, ontworpen door architect A.C. Bleijs, raakte ernstig in verval. Pas in 1987 kwam hierin verandering toen een aantal vrijwilligers zich met het onderhoud van het kerkhof ging bezig houden.

Nadat men in 1994 een aantal van de oude graven had geruimd was er weer gelegenheid om nieuwe graven uit te geven. Dit had tevens tot gevolg dat het parochiebestuur opdracht kon geven om de kapel te restaureren. Deze opdracht ging naar de heren Jan Piet van der Knaap en John Lamers van de Stichting Koepelkerk en in januari van dit jaar kon door 'Bouwbedrijf Hoorn 80' een aanvang worden gemaakt met de restauratie.

Voor dit bedrijf was het toch nog een arbeidsintensieve klus, temeer daar een aantal zaken aan het licht kwamen die in principe 'onvoorzien' waren. Zo werd bijvoorbeeld de kapel ongeveer bijeen gehouden door een muuranker, een metalen band van 4-5 centimeter breed, die om het gehele gebouw heen liep. Het metaal van deze "verpakking" was goeddeels zwaar verroest en had danig zijn sporen nagelaten in de muren. Het vervangen van dit muuran-

Hier een beeld van het schitterende interieur van de zojuist gerestaureerde kapel op de r.k. begraafplaats aan de Drieboomlaan.

De gerestaureerde kapel, nu weer beschikbaar om bij begravenissen te kunnen mediteren in een oase van rust.

ker zou een gigantische extra kostenpost betekenen. Daarom werd besloten om z.g. brugstaven aan te brengen: metalen staven die langs de ramen gaan en verder een stuk in de muur steken. Tijdens de restauratie ontdekte de bouwcommissie nog een tweede anker op ongeveer 80 cm boven het maaiveld. Dit anker vertoonde echter geen sporen van roest en daarom werd besloten dit te laten zitten. Ook bij de restauratie van het dak van de kapel kwamen onvoorziene zaken aan het licht. Zo was in het verleden door een aantal vrijwilligers dakbedekking van asfaltpapier aangebracht ter vervanging van de afgewaaiden pannen. Nadat deze dakbedekking was verwijderd, bleek dat de muurplaten en ook het grootste deel van het dakhout volkomen verpulverd waren. Het oorspronkelijke plan om datgene van dit hout wat nog te gebruiken was te laten zitten moest dus worden herzien. Ook de dakgoten waren in zéér slechte staat en moesten worden vernieuwd.

Oorspronkelijk was de kapel bedekt met Oegstgeester dakpannen die architect Bleijs wel meer gebruikte. Zo zien we deze dakpannen bijvoorbeeld ook op het dak van het hoekpand Kleine Noord/Breed, de vroegere tabakshandel "De Kroot", eveneens naar ontwerp van A.C. Bleijs. Deze dakpannen worden tegenwoordig niet meer gemaakt maar het toeval wilde dat men een partijtje van deze dakpannen in Schagen wist te vinden.

Naast deze dakpannen werd de kapel gekroond met versierde dakvorsten waarvan de heren Albert de Graaf en

Jan Wigard er in maart van dit jaar enkele konden plaatsen. Zij deden dit als bestuursleden van de Kerkmeijer-De Regtstichting, welke stichting een belangrijke financiële bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van de restauratie.

Zéér bijzonder en fraai zijn ook de ramen in de kapel, ontworpen en vervaardigd door de firma Bloem & Von Knetsch uit Enkhuizen. Het ontwerp omvat drie kleuren t.w. zacht geel, rood en transparant violet in een strak patroon. Het schilderwerk werd uitgevoerd door Max Polman, die na het nodige afkrabwerk de oorspronkelijke kleuren rood en roze wist bloot te leggen. Deze kleuren zijn echter niet terug gekomen daar deze door onvoldoende lichtinval te somber zouden overkomen. Toen deze oorspronkelijke kleuren bij de bouw van de kapel werden aangebracht waren de omliggende bomen veel kleiner. De thans monumentale kastanjabomen laten overdag zo weinig licht door dat er binnen in de kapel altijd schemering heerst.

Veel belangstellenden hebben ook de dag na de opening de kapel bezocht om dit schitterende stuk werk te bewonderen. Met deze kapel heeft Hoorn er weer een "beeldschoon" en waardevol object bijgekregen dat nog juist van een definitieve ondergang gered kon worden.

BOUWKUNSTCURSUS GAAT WEER BEGINNEN

Op dinsdag 18 februari 2003 begint opnieuw een bouwkunstudscursus in de Oosterkerk aan het Grote Oost te Hoorn.

De andere avonden zijn: 25 februari, 4, 11 en 18 maart. De lesavond vangt aan om 19.30 uur en eindigt om ongeveer 21.30 uur. Met behulp van dia's en een stencilboekje worden de deelnemers vertrouwd gemaakt met de bouwkunst door de eeuwen heen en enkele bouwkunstige termen. Het accent ligt op de Nederlandse en de Hoornse architectuur.

Daarom worden er nog op zondagochtend 23 en 30 maart en 6 april stadswandelingen gehouden met deskundige uitleg. Deze wandelingen beginnen om 10.00 uur op de Rode Steen; ze duren ongeveer twee uur. De kosten voor de hele cursus bedragen 25 Euro. Koffie en thee zijn voor eigen rekening in de kerk verkrijgbaar.

Opgave voor deelname in het O.I. Pakhuis, Onder de Boompjes 22 op dinsdag, donderdag en zaterdag of per telefoon: 0229-273570. U kunt op andere dagen op het antwoordapparaat uw naam, adres en telefoonnummer inspreken. Iedere cursist ontvangt persoonlijk bericht.

Eén jaar emailpost via www.verenigingoudhoorn.nl

Diana van den Hoogen

Sinds 8 oktober 2001 heeft de vereniging een eigen website mét een eigen elektronisch brievenbusje, dat door ondergetekende wordt geleegd. "Komen er veel vragen binnen en wat voor soort vragen?". Dat wilde de voorzitter van de internetwerkgroep, Jan Floris, wel eens weten en 'schrijf er een stukje over voor het Kwartaalblad'. Op dit moment (eind oktober) staan er 175 berichten in het 'IN' postvakje en 271 berichten in het vakje voor 'UIT'. Dit zijn alleen de berichten die écht de moeite waard zijn, dus niet de correspondentie met medewerkgroepsleden en bijvoorbeeld ongewenst inkomende post zoals reclamemateriaal. Met de verenigingsarchivaris, Leo Hoogeveen is afgesproken dat deze interessante post wordt geprint en opgenomen in het verenigingsarchief onder het motto 'Leuk voor later!'

Leden verwelkomen

Op de website is een pagina met een aanmeldingsformulier voor lidmaatschap. Hierdoor kon ik al 9 nieuwe leden welkom heten bij de vereniging. Bestaande leden hebben inmiddels de weg naar het e-mailadres ook gevonden om adreswijziging of tenaamstelling (3 x) door te geven en helaas om hun lidmaatschap op te zeggen (ook 3 x). Deze post wordt doorgegeven aan de ledenadministratie in het Oost-Indisch Pakhuis, waar hij verder verwerkt wordt. Na het verschijnen van een Kwartaalblad komen er reacties binnen die bestemd zijn voor de redactie. Die kunnen doorgestuurd worden naar redactieleden met een e-mailadres, maar worden ook in papieren vorm bij de redactie thuis bezorgd.

Promotie boeken Publicatiestichting Bas Baltus

De internetwerkgroep onderhoudt de rubrieken "Publicatiestichting Bas Baltus" en "Actualiteit" door deze aan te vullen met nieuw verschenen uitgaven. Het onlangs verschenen jubileumboek "Hoorn en de Zee" is al twee keer besteld via internet en de penningmeester van deze projectgroep heeft boeken verzonden naar websitebezoekers in het oosten van het land. Overige boekbestellingen of andere artikelen uit het winkeltje van Oud Hoorn zijn in goede handen van de beheerders van het Oost-Indisch Pakhuis, die voor de afwikkeling zorg dragen. Dat is gebeurd voor het Nederlands Architectuur Instituut in Rotterdam voor collectie-uitbreiding van zijn bibliotheek. Onze website is aangemeld bij zoekmachines en de recensies van de boeken verschijnen in vaktijdschriften, dus niet alleen particulieren, maar ook instanties op cultuurhistorisch gebied bezoeken de website.

Omdat de zes pandjes van Oud Hoorn ook genoemd worden op de website, proberen woningzoekenden voor bewoning daarvan in aanmerking te komen. Het beste advies dat gegeven kan worden, is inschrijving bij Intermaris Woondiensten.

Vooraf veel vragen

Het merendeel van de in- en uitgaande post betreft het vragenformulier op de website. Een ieder die denkt een vraag te hebben die bij Oud Hoorn thuishoort kan hem op die pagina invullen. Het beantwoorden is soms snel en gemakkelijk, maar neemt ook wel eens een aantal dagen in beslag. Onderzoek is nodig om het antwoord te vinden en verificatie bij bestuursleden, redactie, gidsen, anderen, literatuur of instellingen. Vragen over familie- en stamboomonderzoek verwijst ik naar de Archiefdienst Westfriesche Gemeenten (info@westfriesarchief.nl).

Waar gaan dan al die andere vragen over? Heel divers: zoeken om informatie voor werkstukken voor school, over het VOC-jaar, om afbeeldingen van vroeger, oude panden in de stad al dan niet monumentaal en hun geschiedenis, voorwerpen op cultuurhistorisch gebied, onderzoek naar personen en bedrijven in het verleden, enz.

Omdat de website van de vereniging met websites van o.a. Westfries Museum, Stichting Kaap Hoorn Vaarders, Sint Pietershof, Stichting tot behoud blazertje WVR 60 en de Stoomtram verbonden is in de rubriek "oudhoornlinks" kunnen tal van vragen beantwoord worden door op deze en de vele andere links en websites te wijzen.

Wat men zoal tegenkomt in de stad

Er blijven echter talloze vragen over, die een echt, nieuw en origineel antwoord ontvangen. Hierna een paar voorbeelden. Er wordt wat afgewandeld in Hoorn, vooral in het havengebied en niet alleen onder leiding van ons gerenommeerd gidsenteam. Toeristen van binnen- en buitenland en echte Horinezen met vrienden en bekenden, vroeg of laat stuiten zij op de 'Scheepsjongens van Bontekoe' in brons gezeten op de kademuur. Minstens driemaal is afgelopen zomer gevraagd, of het boek van Johan Fabricius in het Engels is verschenen. Helaas is er nooit een Engelse vertaling van 'De Scheepsjongens van Bontekoe' verschenen. Wel een Duitse, Zweedse en Slowaakse! Niet alleen wij Nederlanders en bewoners van Hoorn zijn dol op steden-schoon, maar overzees met name in Engeland hebben we ook een fan. Deze man heeft een website gemaakt over Nederlandse steden, waaronder Hoorn. Bij 'oudhoornlinks' te bezoeken onder 'Golden Hoorn'. Daar staat een foto genomen in 1991 van een kunstwerkje in de stoep van het Grote Oost, nabij de Rode Steen. Bij de laatste herinrichting van de bestrating is dit versierinkje in het plaveisel verloren gegaan.

Het gidsengilde van Oud Hoorn vierde dit jaar haar 25-jarig bestaan en het thema van de jubileumwandeling was gevelstenen. Gevelstenen staan de laatste tijd in de belangstelling. Zie ook de 'religieuze beelden wandeling' op de website. Er is gevraagd waar de gevelsteen met twee zwanen zich bevindt, tot ongeveer 1878 aan de zeepziederij 'De Pelicaan' behorend toentertijd gevestigd Achter de Vest nu Noorderstraat 36 en 36a. Fabriek gesloopt, steen

verkocht en ingemetseld ergens in den lande? Wie het weet mag het zeggen: info@verenigingoudhoorn.nl. Navraag leerde, dat bedoelde steen niet in de collectie van het Westfries Museum is, maar misschien wel in het Buitenmuseum Enkhuizen.

Geheime tunnels en Medusa

Regelmatig duiken er geruchten op, dat er geheime tunnels zouden zijn in de stad, maar ook op de Blauwe Berg onder het voormalige Missiehuis Mill Hill (nu beter bekend als SOW gebouw en van de GGD en schoolartsdienst). Het antwoord is echter minder spannend en is saai: nee. Bij de Gemeente is hierover niets bekend of bij onderzoek iets van gevonden. (Er werd wat anders bedoeld, dan de overkluizingen van grachten en riolen; dit ter zijde).

Niet alleen van buitenaf kijken de mensen opmerkelijk om zich heen, maar ook als zij ergens binnen zijn, b.v. in de Boterhal. Een mevrouw vroeg zich af, wat de betekenis is van de Medusakop aldaar afgebeeld op console 17. Hierbij kwam het boek 'Het Sint Jans Gasthuis te Hoorn', deel 8 in de Bouwhistorische Reeks van de Publicatiestichting Bas Baltus (pag. 174 + 198) en enige kennis van de Griekse mythologie goed van pas. Medusa was een afzichtelijke dame met slangen als haar bij wier aanblik men versteende. Perseus, een Griekse held wist haar door een truc te onthoofden en plaatste haar hoofd als beschermende talisman op zijn schild. Sindsdien heeft het hoofd van Medusa een afschrikwekkende functie. Dat de Boterhal niet door slopershamers is geveld en dat dit te danken zou zijn aan de mythologische actie van Perseus en Medusa is te veel eer, maar fraai is dit vroegrenaissance bouwwerk wel.

Maar ook: trouwreportage en bijbelverhalen

Fotogeniek is Hoorn natuurlijk ook. Twee aanstaande bruidsparen vroegen om binnen- en buitenlocaties om hun trouwreportages te maken, maar een filmer daarentegen was op zoek naar ongerestaureerde, monumentale pakhuisen.

Mijn bijbelkennis en kennis van heiligen en apocriefe verhalen is ook toegenomen. Scholieren die voor school een geschiedenis of CKV (Cultuur-Kunstzinnige Vorming) opdracht moeten maken, hebben gevraagd welke Sint Jan (Boterhal/St. Jans Gasthuis) bedoeld werd, wie schutspatroon Jozef (Timmermansgildehuisje) en Sint Anthonis (Oosterkerksteeg heette vroeger St. Anthonissteeg; zelfde geldt voor Oosterkerk) was.

't Gemakkelijkst is het om een kort en bondig antwoord te geven, maar dat is denk ik niet de bedoeling vanuit het onderwijs. Een tip van de sluier licht ik in het antwoord wel op, maar dan moeten ze verder surfen naar websites zoals www.heiligen.net of www.statenvertaling.net. Daar staan ook plaatjes bij.

Veel geleerd

Al doende heb ik zelf veel geleerd over Hoorn en ben zeker nog niet uitgestudeerd over Hoorn. Gaandeweg is de www.verenigingoudhoorn.nl zijn tweede levensjaar ingegaan en ik zal met plezier en gepaste nieuwsgierigheid de brievenbus legen.

Diana van den Hoogen, "host" e-mailadres namens de internetwerkgroep.

Het documentatiecentrum van Oud Hoorn

De stand van zaken begin november 2002

Christ Stoffelen

Mede door de vele nieuwe uitgaven in het kader van 400 jaar VOC is het boekenbestand van ons documentatiecentrum weer aardig uitgebreid. Met het fraaie boekwerk *Hoorn en de Zee* heeft de Publicatiestichting Bas Baltus daaraan voor onze stad een belangrijke steen bijgedragen. Ook een andere nieuwe uitgave van deze stichting siert de kast in het Oost-Indisch Pakhuis. Dat is het fraaie boek over het Claas Stapelshofje. Dit kalenderjaar zullen er nog enkele mooie boeken bijkomen. Zowel in Hoorn als daarbuiten staan nog enkele uitgaven die voor ons interessant zijn op het punt van publicatie. Na het reeds eerder dit jaar aangeschafte deel I van *De geschiedenis van Holland* volgt binnenkort deel II. Tegelijkertijd ben ik nog bezig met het proberen te bemachtigen van enkele zeldzame antiquarische boeken. Tweedehands oude of antiquarische boeken kopen is vaak een zaak van goed zoeken, navragen, getipt worden en weten wat iets waard is. In een winkel of antiquariaat ligt de beslissing van kopen of niet kopen geheel in eigen hand. In geval van een veiling ligt dat wat genuan-

ceerder want daar spelen durf en geluk ook een belangrijke rol.

Ook deze keer kan ik weer een aantal aardige schenkers bedanken voor hun bijdrage aan onze verzameling. Van de heer Kleijpoel uit Zeeland, mevrouw A.C.M. Teeling-Geers uit Middenmeer, mevrouw M.C. Pette uit Diemen en de heer W. Schuld uit Hoorn ontvingen we leuke oude informatiebladen over Hoorn in het eerste deel van de vorige eeuw.

De heer J. de Rooy uit Hoorn schonk het documentatiecentrum twee oude delen van *West-Frieslands Oud en Nieuw* en ook twee deeltjes van *De Speelwagen* als aanvulling op de nog niet complete series. Van de heer Neeffes kregen we het leuke boekwerkje over het woonzorgcentrum Avondlicht in Hoorn. Tenslotte noem ik nog de heer Jan Schouten uit Hoorn. Hij verblijdde ons met het prachtige resultaat van zijn genealogisch onderzoek naar zijn familie. Het boekwerk is getiteld "De Noord Hollandse familie Schouten".

KENT U HOORN OOK ZO?

Femke Uiterwijk

Dit wordt een 'KENT U HOORN OOK ZO' zonder foto-opgaven. Ik wil met deze rubriek stoppen. Althans wat de prijsvraag betreft. Sommigen nemen al heel lang deel aan de zoektocht. In één van de eerste bladen kwam ik als prijswinnares al de naam van mevrouw Dol-Schellevis tegen. En ze doet nu nog regelmatig mee! De eerste "KENT U HOORN OOK ZO" verscheen in het aprilnummer van 1985. De voorzitter Bas Baltus maakte toen voor het eerst een fotoserie onder de tot nu toe gebruikte titel. Hij verbond er nog geen prijsvraag aan. Dat gebeurde pas in het derde blad, dat van september 1985.

Ik wil alle fervente deelnemers hartelijk danken voor hun ijver en doorzettingsvermogen om de goede oplossingen te vinden. Ik wil nog wel foto's blijven plaatsen, die iets merkwaardigs van de binnenstad of binnen- of buitenkant van een (monumentaal) pand laten zien, maar dan zonder prijsvraag.

En dan nu de oplossingen van de vorige keer. Een aantal deelnemers heb ik gebeld met de mededeling dat foto 1 en 2 verwisseld waren in het blad, maar ik heb niet iedereen kunnen bereiken.

Foto 1 toont de pomphoek van het voormalige waterschapshuis aan het Grote Oost 2-4-6. Nu zijn in deze panden het Affichemuseum en een advocatenkantoor gevestigd. Achter het pand nummer 6 staat

een dwarspand dat vroeger bewoond werd door de conciërge en zijn gezin. Achter deze panden ligt een parkeerterrein dat overdag te bereiken is vanaf de Appelhaven. Als u dit terrein overgestoken bent, komt u rechts bij de achteringang van het pand nummer 6 en daar bevindt zich ook deze pomphoek.

Foto 2. Ook een pomphoek, maar dan een voormalige. De pomplank is nog tegen de muur aanwezig, maar de pomp is weg! Tegenover Onder de Boompjes heet het aan de andere kant van de gracht sinds daar nieuwe huizen zijn neergezet de Weeshuistuin. Ook bevindt zich daar de toegangspoort tot de echte weeshuistuin en in een hoek daar, bij één van de panden aan de binnenzijde dus, zult u de pomphoek aantreffen. Daar staat natuurlijk ook de vorig jaar gerestaureerde natuurstenen pomp, die ongetwijfeld door de inwoners van het Weeshuis vroeger gebruikt is, maar deze verdwenen pomp was misschien een reserve-exemplaar.

Foto 3 laat u het torentje met windvaan zien van het pand Grote Noord 32/ hoek Lange Kerkstraat, gebouwd in 1901 door de toenmalige stadsarchitect Van Reijendam in opdracht van de gebroeders Wilson, die daar een sigarenmagazijn vestigden (Zie het vorige kwartaalblad pagina 115).

Foto 4. In de Achterstraat stond het Doelenhotel. Dat bestaat allang niet meer,

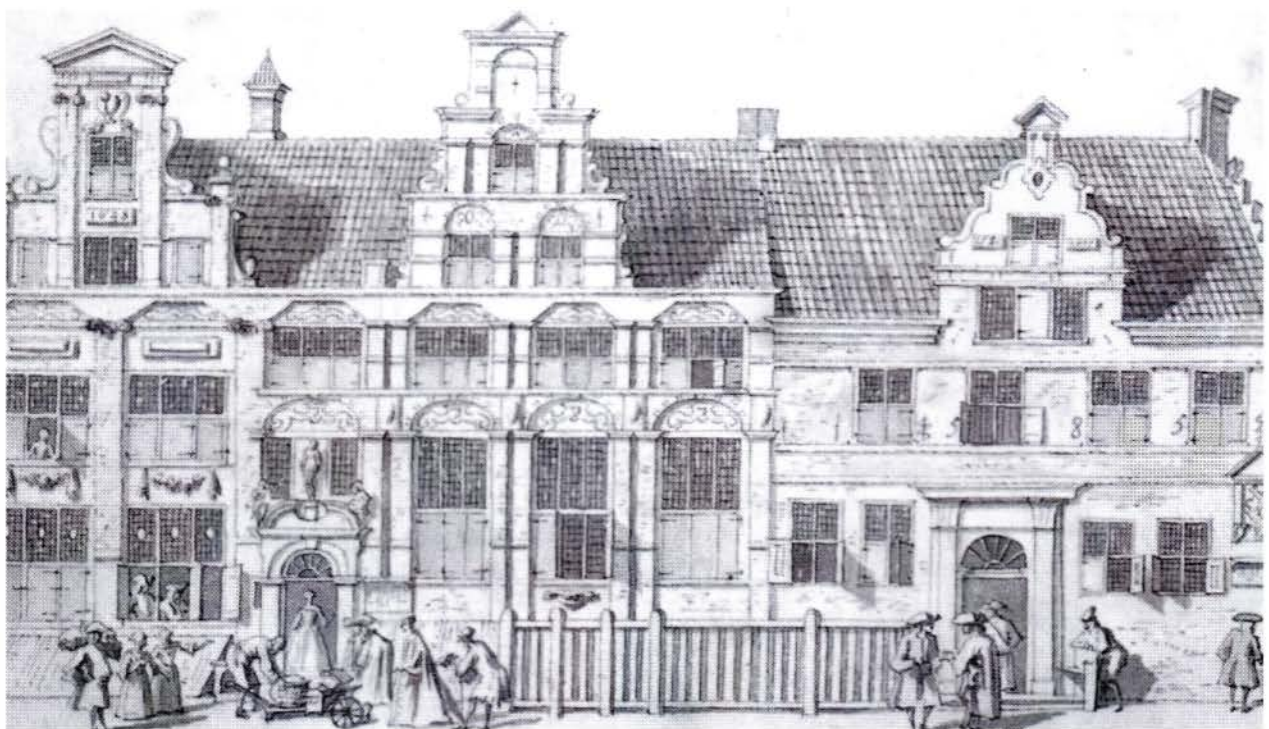
maar oorspronkelijk behoorden deze panden aan de twee schutterijen die de stad eeuwenlang telde: het St. Jorisgilde en het St. Sebastiaansgilde. In het middenstuk vindt u boven de vensters, in de boogtrommels, deze rolwerkornamenten, zoals dat in de bouwkunst genoemd wordt.

Op een tekening van Pronk uit de eerste helft van de achttiende eeuw is de voorgevel zoals hij er toen uitzag goed weergegeven. De gevel heeft oorspronkelijk een aantal trapgevels gehad (zie tekening).

Foto 5 Nog een ornament, maar dan op een van de trappen van het St. Jans Gasthuis. Het Gasthuis is een prachtig voorbeeld van vroege, 1532, renaissancebouwstijl. Op zes grote trappen, aan weerszijden drie, zijn voorstellingen aangebracht van mannen omringd door maskers, bloemen, vruchten en beesten. Het is niet bekend wie deze mooie voorstellingen gemaakt heeft.

De volgende mensen hebben een oplossing in de bus gegooid: familie Duin, familie L. Ebbelaar, Jacq. Entius, mevrouw M.G. Hemmer, Ciel en Gerard Lampe, mevrouw M.C. Mes, familie Semler, Rik Singer, J.F. Swagerman, familie Tober, Henny en Myra Webster, Ria van Westing, Arnold de Wolff, de heer J. Zwarekant.

De laatste winnaar is geworden: J.F. Swagerman. Hij kan in het O.l. Pakhuis, Onder de Boompjes, de boekenbon ophalen.

Westfries Museum. Tekening Cornelis Pronk 1727. Nieuwe en Oude Schuttersdoelen te Hoorn.

Inhoudsopgave 2002

Kwartaalblad; redactie; lezers

Enkele storende fouten	67
Lezers schrijven	42, 88, 127, 182

Vereniging

	Bouwkunstudscursus	191
	Onze jubileumwandeling in beeld	51
Jacques Entius	Werkgroep Micromilieu Binnenstad	165
Diana van den Hoogen	Een jaar e-mailpost via www.verenigingoudhoorn.nl	192
P.M. Huisman	Jaarverslag 2001	24
P.M. Huisman	Verslag najaarsledenvergadering 13 oktober 2001	28
P.M. Huisman	Verslag van de voorjaarsledenvergadering 24 april 2002	107
Frans van Iersel	Exploitatie Vereniging Oud Hoorn 2001-2002	7
Frans van Iersel	Voorstel aankoop Indisch Pakhuis	10
Trudy de Rooy-Fikke	Herinneringen van een gids van het eerste uur	55
Christ Stoffelen	Het documentatiecentrum van Oud Hoorn	68, 193
Femke Uiterwijk	Feest in de Oosterkerk	166
Femke Uiterwijk	Het was toch fijn in Delft!	176
Marit Veerman	Ledenexcursie naar Delft	124
Marit Veerman	Lezingen seizoen 2002-2003	125, 159
Ton van Weel	Van de bestuurtafel	14, 61, 99, 152
Frans Zack	Internet-site-nieuws van Oud Hoorn	106
F. Zack	Oud Hoorn-nieuws op eigen site	85
Frans Zack	Oud Hoorn website-nieuws	161

Stadsbeeld

John Lamers	De kapel op de R.K. begraafplaats	65
A.G.F. van Weel	De lijdensweg van een jong monument	148
A.G.F. van Weel	Stadsbeeld. Restauraties, wijzigingen, verval	30, 80, 130, 170
Frans Zack	Gebouw Kunst na Arbeid als nieuw	126
F[rans] Z[ack]	Kerkhofkapel officieel in gebruik gesteld	190
F[rans] Z[ack]	Zittingzaal Kantongerecht gerestaureerd	183

Stadsgeschiedenis (inclusief boekbesprekingen)

	Herdruk van fotoboek Oud Hoorn vanuit de lucht	129
Rien Floris	Wat zou Hoorn zonder water geweest zijn	160
Alb. De Graaf	J.H. Schuurman 'Vliegveld Bergen NH 1938-1945	87
Leo Hoogeveen	Hoorn Upstream	162
Leo Hoogeveen	Prins Claus in Hoorn	143
Tineke Reijnders	De VOC en de kunst	163
B.C.H. van Tartwijk	De VOC en de Noordsche Compagnie	112
F.U[iterwijk]	Boekbespreking [Orgels in Hoorn]	35
F.U[iterwijk]	De ontwikkeling van het woonhuis tot 1840 in Hoorn	86
Marit Veerman	Onderzoek naar VOC-bewindhebbers	26
Marit Veerman	Symposium 'De VOC en West-Friesland'	137
Ton van Weel	Behoud door ontwikkeling West-Friesland	3
Frans Zack	Tal van herinneringen in 11e 'Hoorn oh ja'	45

Instellingen

	Lijst van het Werelderfgoed	20
A. de Graaf	Jaarverslag van de vereniging Het Carillon	188
A. de Graaf	Jaarverslag van de Kerkmeijer-De Regtstichting	189
Hillebrand Peerdeman	Boek over Drukkerij Noord-Holland	187
Huub Ursem	"De Discus" N.V., fabriek van verduurzaamde kaas	184
A.G.F. van Weel	De beheerscommissie van het Westfries Museum	44

Personen (inclusief boekbespreking)

Leo Hoogeveen	Adriaan Brouwer (De bestuursleden van Oud Hoorn 11)	110
Leo Hoogeveen	Mr. W.W. Osinga (De bestuursleden van Oud Hoorn 10)	69
Leo Hoogeveen	Pieter Nooteboom (De bestuursleden van Oud Hoorn 9)	11
Herman Lansdaal	Cor Okx, de laatste metselaar van die tijd	92
H. Lansdaal	Dick Dell van 'de tantes' overleden	27
Femke Uiterwijk	J. van Reijendam Czn	
Marit Veerman	Nieuwe directeur Archiefdienst Westfriese Gemeenten (Dirk Dekema)	21
Marit Veerman	Oud-voorzitters van de vereniging (De Visser en Van Scherpenberg)	104
Jan Vriend	Op bezoek bij 'verste lid' van Oud Hoorn (Ab Bongers)	90
A.G.F. van Weel	Dirk Breebaart, de eer voorbij	157
A.G.F. van Weel	Jaap Schaper, een gewone Hoornse jongen	158
Frans Zack	Gerhard Heinrich Lückens (De bestuursleden van Oud Hoorn 12)	168
Frans Zack	Hoorn: gezien door Robert van der Randen	70, 109

Rubrieken

H.W. Saaltink	Men vraagt ons	36, 74, 119, 177
Henk Saaltink	Prikkels	43, 136
Femke Uiterwijk	Hoe Hoorn veranderde	48, 96, 140
Femke Uiterwijk	Kent u Hoorn ook zo?	46, 94, 138, 194

EENMALIGE UNIEKE AANBIEDING

De Raad van Bestuur van de gemeente Hoorn B.V. stelt met genoegen een ieder in de gelegenheid de trotse eigenaar te worden van originele topstukken uit de verzameling rijksmonumenten op de beste locaties in de binnenstad en biedt te koop aan:

**Hoofd 2
Hoofdtoren**

Bouwjaar 1532.
Dit robuuste bouwwerk is zeer geschikt om aanvallen vanuit zee op de stad af te weren. De schietgaten zijn heel praktisch op verschillende hoogten aangebracht. Tevens zijn er schietspleten voor musketvuur.

**Kerkplein 39
Sint Jans
Gasthuis**

Bouwjaar 1563.
Het gebouw is uitstekend in te richten voor de huisvesting van minvermogene zieken en hulpbehoevende ouden van dagen. De uniek beeldhouwde consoles geven aan uw nieuwe bezit een bijzonder cachet.

**Kleine Oost 41
Oosterpoort**

Bouwjaar 1578.
Stevig bouwwerk ter bescherming van de oostkant van de stad. Door het sluiten van de poortdeuren kunnen des nachts ongewenst volk buiten de stad houden. Voor de poortwachter is een dienstwoning aanwezig op de poort.

**Rode Steen 8
Waag**

Bouwjaar 1608.
Dit gebouw van architect Hendrick de Keyser is bij uitstek geschikt voor het wegen van allerlei goederen. Bij de koop is een aantal handige weegschalen inbegrepen.

**Wisselstraat 8
Bank van lening**

Bouwjaar 1613.
Dit langgerekte pand met een zadeldak evenwijdig aan de straat biedt u vele mogelijkheden. Uitstekend geschikt om er een bank van lening of wisselbank in te vestigen.

Prijzen n.o.t.k. Inlichtingen zijn te bekomen aan het hoofdkantoor van het concern, Nieuwe Steen 1, Hoorn.

Meer interessante historische informatie over deze gebouwen kunt u vinden op www.intranet.hoorn.nl/site/co/com/stad/cultuurrecreatieentoerisme/monumenten

DE GEMEENTE HOORN, VOOR AL UW MONUMENTEN